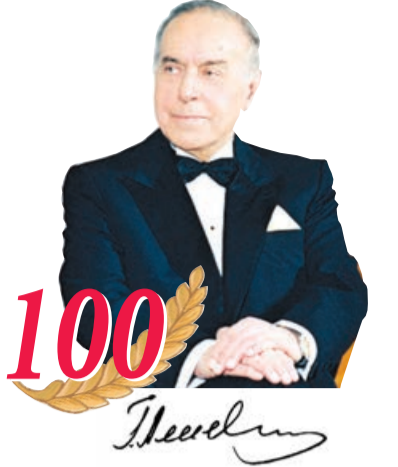

31 MART AZƏRBAYCANLILARIN SOYQIRIMI GÜNÜDÜR

RƏSMİ DÖVLƏT QƏZETİ

AZƏRBAYCAN

№ 65 (9232) 31 MART 2023-cü il CÜMƏ

AZƏRBAYCAN RESPUBLİKASI MİLLİ MƏCLİSİNİN ORQANI

QƏZETİN ƏSASI 1918-Cİ İLDƏ QOYULMUŞDUR

Prezident İlham Əliyev Əmlak Məsələləri Dövlət Xidmətinin yeni inzibati binasının açılışında iştirak edib

İqtisadiyyat Nazirliyi yanında Əmlak Məsələləri Dövlət Xidmətinin paytaxt Bakıda yeni inzibati binası istifadəyə verilib. AZƏRTAC xəbər verir ki, Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyev yeni binanın açılışında iştirak edib.

Qeyd edək ki, son illərdə paytaxtda modern üslubda tikilən hündürmərtəbəli binalar sırasına daha biri əlavə olunub. Ulu Öndər Heydər Əliyevin adı daşıyan prospektdə ucaldılan yeni bina da müasir memarlığı ilə diqqəti cəlb edir.

"Dəmir yumruq" Laçın yolunu tam nəzarətə götürdü

Hayastandan Qarabağa qanunsuz silah-sursat və minaların daşınmasının qarşısı alındı

Müəffər Azərbaycan Ordusu Qarabağdakı qeyri-qanuni hay silahlı dəstələrinin qanunsuz hərbi təyinatlı daşınmalarının qarşısını aldı. Bundan sonra Hayastan cinayətkar ordusunun tör-töküntüsü hər hansı torpaq yolla silah-sursat, hərbi təyinatlı texnikalar daşıya bilməyəcək.

Müdafiə Nazirliyinin yaydığı məlumatda bildirilir ki, yeni Laçın yolunun istifadəyə verilməsi ilə əlaqədar Laçın rayonunun Cağazur və Zabux kəndləri arasında yerləşən bir neçə hakim yüksəklik, əsas və yardımçı yollar, eləcə də sərhədboyu geniş sahələr nəzarətə götürüldü. Bu barədə AZƏRTAC-a Müdafiə Nazirliyinin Mətbuat xidmətindən məlumat verilib.

Müdafiə Nazirliyinin yaydığı məlumatda bildirilir ki, yeni Laçın yolunun istifadəyə verilməsi ilə əlaqədar Laçın rayonunun Cağazur və Zabux kəndləri arasında yerləşən bir neçə hakim yüksəklik, əsas və yardımçı yollar, eləcə də sərhədboyu geniş sahələr nəzarətə götürüldü. Hərbi ekspertlərin də qeyd etdiyi kimi, Cağazur və Zabux

kəndləri arasındakı bir sıra strateji əhəmiyyətli yüksəkliklərin azad olunması Azərbaycan Ordusuna əlverişli imkanlar yaradıb. Bu, ilk növbədə həmin strateji ərazilərimizdən düşmənin istənilən hərəkət qüvvəsinin müşahidə altında saxlanıla bilməsidir. Bundan sonra ordumuzun nəzarəti altında olan ərazilərdən keçərək dağ yolları ilə qanun-

uz silah-sursatın danınması qeyri-mümkündür. Nəzarətə götürülən geniş sahələrin yolda Nəzarət Buraxılış Məntəqəsinin yerləşdirilməsi imkanı yaradır. Yəqin ki, tezliklə bu proses də reallaşacaq və sülh müqaviləsi imzalamaq əvəzinə Qarabağa qanunsuz silah-sursat və minalar daşıyan Hayastanın məkrli oyunları alt-üst olacaq.

Onu da vurğulayaq ki, bu çirkin oyunlar Rusiya Federasiyası sülhməramlı kontingentinin müvəqqəti olaraq yerləşdiyi Azərbaycan ərazilərində həyata keçirilib. Yəni aparı-

lan müşahidələr də göstərir ki, Hayastanın silahlı bölmələrinin və qeyri-qanuni hay silahlı dəstələrinin hərbi nəqliyyat vasitələrinin qeyd olunan yoldan kolon şəklində hərəkəti Rusiya sülhməramlı kontingentinin müşayiəti altında təmin edilir. Azərbaycan Müdafiə Nazirliyi məhz bu real faktlara əsasən yaydığı məlumatlarda Rusiya sülhməramlı kontingentinin rəhbərliyini diqqətli olmağa və bu cür hərəkətlərə son qoymağa çağırsa da, qarşı tərəf yenə də hayların qanunsuz əməllərinə göz yumurdu.

Heydər Əliyev ili

Heydər Əliyev faktoru:

Qüdrətli dövlətçilik, davamlı inkişaf və böyük zəfər

Bu il xalqımız Ulu Öndər Heydər Əliyevin 100 illiyini qeyd edir. Heydər Əliyev Azərbaycana fərqli dövrlərdə rəhbərliyi zamanı dövlət idarəetməsinin yükünü, ümumilikdə isə dövlətçiliyi "Titan Atlas" kimi öz çiyinlərində saxlayırdı. O, Azərbaycanda haqlı olaraq Ümmümilli Lider adlanır, beynəlxalq ictimaiyyət də Ona layiq olduğu dəyəri verir.

Konqresmen H.Lafli Heydər Əliyevi Mərkəzi Asiyanın Corc Vaşinqtonu adlandırdı, Fransa Prezidenti J.Şirak Heydər Əliyevin böyük uzaqqörənlik, nüfuz, siyasi iradə və təcürübə malik Şəxs olduğunu bildirdi, Prezident C.Şuş Onun liderliyinə, cəsarətinə, dünyagörüşünə və nətiyyəsinə valeh idi, S.Dəmirəl Heydər Əliyevi türk dünyasının qüdrətli lideri, N.Nazarbəyev isə Heydər Əliyevi xalqını və Vətəninə hər şeydən üstün tutan Böyük Şəxsiyyət adlandırdı. E.Şevardnadze Heydər Əliyevin Qafqazın azadlıq və müstəqilliyində oynadığı müstəsna rolu daim vurğulayırdı.

Yaxşı, bəs Heydər Əliyev "Titan" siyasi Olimpin zirvəsinə necə qalxmışdı? Adını tarixə qızıl hərflərlə yazıb, əbədləşdirməyi necə bacarmışdı? Sualları cavablandırmaq üçün lap əvvəlcə - Sovet İttifaqının mövcud olduğu mərhələyə tarixi ekskurs etmək vacibdir.

İrənin ittihamı əsassız və tamamilə qəbuledilməzdir

Azərbaycan Respublikasının Müdafiə Nazirliyi İran İslam Respublikası Ordusunun Quru Qoşunlarının komandanı Kiomərs Heydərinin ölkəmiz əleyhinə səsləndirdiyi çirkin iftira və böhtan xarakterli fikirlərlə bağlı məlumat yayıb.

Müdafiə Nazirliyinin AZƏRTAC-a daxil olan məlumatında bildirilib ki, K.Heydəri cəfəng fikirlərində Azərbaycanda guya "sionist" qüvvələrin olması və 44 günlük Vətən müharibəsində Azərbaycanın Suriyadan gətirilən İŞİD terrorçularından istifadə etdiyini və onların hələ də ölkə ərazisində olduğunu iddia edir. O, eyni zamanda Ermənistan ilə sərhəddə dəyişikliklərə İran tərəfindən icazə verilməyəcəyini deyir.

"İlk öncə bildiririk ki, Azərbaycan Respublikası ərazisində hər hansı xarici qüvvələrin olması haqqında İran tərəfinin ittihamı əsassızdır və tamamilə qəbuledilməzdir. Ümumiyyətlə, Azərbaycan Respublikasının ərazisində kənar elementlər mövcud deyildir.

K.Heydəriyə xatırlatmaq istərdik ki, Ermənistan 30 il ərzində Azərbaycan ərazilərini işğal altında saxlamışdır. Bu hərbi təcavüz nəticəsində Azərbaycan-İran dövlət sərhədinin 132 kilometrlik hissəsi işğal edilmişdir. Lakin İran tərəfi bir dəfə də olsun Ermənistan münasibətdə ittihamedici açıqlama verməmişdir. Əksinə, bu dövr ərzində İran-Ermənistan qarşılıqlı daha da güclənmişdir. Bu gün də heç kəmə sirsir deyil ki, Ermənistanın dünyada iki əsas müttəfiqi varsa, onlardan biri Fransa, ikincisi isə İrandır.

Azərbaycan Respublikası bütün ölkələrin ərazi bütövlüyünü dəstəkləyir və dövlətlərin daxili işlərinə qarışmır.

44 günlük Vətən müharibəsində Azərbaycanın guya İŞİD terrorçularından istifadə etməsinə dair ittihamı cavab olaraq bildiririk ki, şanlı Azərbaycan Ordusu təkbaşına torpaqlarımızı işğaldan azad edərək Zəfər salnaməsi yazmışdır. Bu iddia cəfəng ittiham və iftiradan başqa bir şey deyildir. Bu ittihamı məhz terrorizmi dəstəkləyən və adı dünyanı müxtəlif ölkələrində terror əməllərinin törədilməsində keçən dövlətin yüksəklikli hərbiçisi tərəfindən irəli sürülməsi istehza və gülüş doğurur", - deyir Azərbaycan Müdafiə Nazirliyinin məlumatında bildirilib.

Böyük zəfər soyqırımına məruz qalan soydaşlarımızın qisasını aldı

"...44 gün ərzində biz təkəcə öz ərazi bütövlüyümüzü bərpa etmədik, təkəcə düşməni torpağımızdan qovmadıq, təkəcə milli ləyaqətimizi bərpa etmədik, biz erməni faşizminin başını azdik".

Prezident İlham Əliyevin 2021-ci il sentyabrın 27-də Anım Günü ilə əlaqədar xalqa mü-

raciəti zamanı söylədiyi kimi, Vətən müharibəsində qazandığımız parlaq zəfər sayəsində işğal altında olan tarixi torpaqlarımız azad edildi, dədə-baba ərazilərindən didərgin salınan yüz minlərlə Azərbaycan vətəndaşının yurd həsrətinə son qoyuldu və tarixin müxtəlif kəsimlərində erməni faşistləri tərəfindən soyqırımına məruz qalan soydaşlarımızın qisasları layiqincə alındı, qanları yerə qalmadı.

Tarix erməni faşizmini mühakimə edir

31 Mart - Azərbaycanlıların Soyqırımı Günü... Hər dəfə bu tarixi xatırlayanda 1918-ci ilin mart-aprel aylarında Bakı Sovetinin mandati altında fəaliyyət göstərən daşnak-bolşevik silahlı dəstələrinin soydaşlarımıza qarşı xüsusi qəddarlıqla törətdikləri kütləvi qırğınların vəhşəti, Yer üzündən silinən ailələrin faciəsi, min bir işgəncə ilə öldürülən körpələrin, qadınların, yaşlıların müsibəti qəlbi parçalayır. Bu, ermənilərin azərbaycanlılara qarşı həyata keçirdikləri ilk və yeganə qırğın deyildi. "Böyük Ermənistan" ideyasını gerçəkləşdirmək məqsədilə onlar tarixin müxtəlif dövrlərində bizə qarşı etnik tə-

mizləmələr, soyqırımları həyata keçirmişlər. 31 Mart Soyqırımı isə bu bəşəri cinayətlərin miqyasca, demək olar ki, ən dəhşətlisidir.

Tarixi mənbələrə əsasən, təkəcə 1828-1830-cu illər ərzində Cənubi Qafqaza İrandan 40000, Türkiyədən isə 84000 erməni Azərbaycan ərazisində yerləşdirilmişdi. Çar Rusiyasının himayəsi altında "Erməni vilayəti" adlandırılan süni inzibati bölgünün yaradılması isə azərbaycanlıların əzəli torpaqlarından zorla çıxarılmasının və soyqırımı siyasətinin əsasını qoymuşdu.

Erməni xisləti iki əsrdir ki, dəyişmir

Mart soyqırımı zamanı ermənilərin törətdikləri qanlı cinayətlərin qeyd olunduğu tarixi sənədlərdə göstərilir ki, yaxşı silahlanmış, təlim keçmiş erməni əsgərlər pulemyotların mühafizəsi ilə səhərə hücum ediblər. Bu zaman ermənilər evlərə soxulur, sakinləri qırır, onları qılınc və xəncərlərlə doğram-doğram, süngü-rlə dəşik-dəşik edir, uşaqları yan evin əvəzlərini içərisinə atır, üç-dörd günlük körpələri süngünün ucunda oynadıblar. Qırıb-çatdıqları əhəlinin omlaklarını məhv edib, az-çox qiymətli olan şeyləri isə özləri ilə aparıblar. Sonralar qu-

laqlarını, burunlarını kəsmiş, qanlarını yırtmış 57 nəfər qadın, qızın torpaq altına basdırılmış cəsədi aşkar edilmişdir. Fövqəladə İstintaq Komissiyasının sənədlərində həmin hadisələrin şahidlərinin ifadələrinə əsasən, 1918-ci ilin martında təkəcə Bakıda daşnakların bolşeviklər, menşeviklər və başqa partiyaların silahlı qatilləri ilə birgə 15 mindən çox günahsız müsəlman qətlə yetirdiyi göstərilmişdir. Ermənilərin dinc əhəlini qətlə yetirmələri yalnız 36-cı Türkiyə polkunun dənizçilərinin hədəflərindən sonra dayandırılmışdı.

Prezident İlham Əliyev Əmlak Məsələləri Dövlət Xidmətinin yeni inzibati binasının açılışında iştirak edib

Əvvəli 1-ci sahə.

İqtisadiyyat naziri Mikayıl Cəbarov bina barədə dövlət başçısına məlumat verdi.

Bildirildi ki, bina modern və postmodern üslubda layihələndirilib və mürəkkəb konstruktiv quruluş malikdir. Hündürlüyü 125 metr olan bina 33 mərtəbədə ibarətdir. Yükdəşən konstruksiyaları 9 ballıq zəlzələyə davamlı olan binanın hər mərtəbəsi digər mərtəbəyə nisbətə 2,65 dərəcə dönmə və noticədə fəsad müstəvisi 90 dərəcəlik burulma effekti yaradır.

Binanın daha bir diqqətçəkən cəhəti isə yuxarıdan baxanda körsü mərtəbəsinin Azərbaycanın xəritəsi formasında inşa edilməsi və şərq tərəfdən "Xəzər dənizi" dekorativ hovuzu ilə əhatə olunmasıdır. İşçi mərtəbələri 254 otaqdan ibarət olan binada 537 əməkdaşın fəaliyyəti üçün hər cür şərait yaradılıb. Binada müxtəlif tədbirlərin keçirilməsi üçün hər cür şəraitə malik və müasir multimedia vasitələri ilə təchiz olunmuş konfrans və iclas zalları, həmçinin müxtəlif təyinatlı iclas otaqları, yeməxanalar var. Binadaxili mikroiklimin təmin olunması, səmərəli enerji sərfiyyatının tənzimlənməsi, işıqlandırma, yanğınsöndürmə və təhlükəsizlik sistemlərinin idarə edilməsi, fəvqəladə hallar zamanı mühəndis-texniki sistemlərin tənzimlənməsi üçün İdarəetmə Mərkəzi qurulub. Göründüyü kimi, yeni binada tikintidə müasir çağırışların paytaxtımızın infrastrukturuna inteqrasiyası ilə yanaşı, işçi heyətin daha səmərəli çalışması üçün hər cür şərait yaradılıb.

Qeyd edək ki, Prezident İlham Əliyevin rəhbərliyi ilə həyata keçirilən məqsədyönlü islahatlar çərçivəsində əmlak məsələləri sahəsində də bir sıra irəliləyişlərə nail olunub. Belə ki, dövlət əmlakının idarə edilməsi, özəlləşdirilməsi, daşınmaz əmlakın qeydiyyatı və kadastri, torpaq idarəçiliyi və digər sahələrdə mühüm işlər görüldü. Vətəndaşlara və sahibkarlara göstərilən dövlət xidmətlərində şəffaflığın artırılmasına, elektron xidmətlərin genişləndirilməsinə, vətəndaş məmnunluğunun yüksəldilməsinə xüsusi diqqət yetirilir. Bunun nəticəsidir ki, 2022-ci ildə vətəndaşlardan, sahibkarlardan, bələdiyyələrdən, dövlət qurumlarından Xidmətə 1 milyon yaxın elektron müraciət daxil olub.

Xüsusi vurğulayaq ki, "Azərbaycan Respublikasının işğaldan azad edilmiş ərazilərinə Böyük Qayıdışa dair I Dövlət Programı"nda əks etdirilən tədbirlər, o cümlədən həmin ərazilərdə yerquruluşu, torpaqların elektron kadastr uçotu, torpaq tədqiqatları, torpaqların idarə edilməsi və işğal noticəsində döymüş ziyanın

müəyyənləşdirilməsi ilə bağlı işlər davam etdirilir. Məsələn, işğaldan azad edilmiş ərazilərdə ötən il 390 min hektar sahədə yerquruluşu, 283 min hektarda çöl torpaq tədqiqatı, 309 min hektarda geobotaniki tədqiqat işləri görüldü. Həmçinin azad edilən ərazilərdə indiyədək 14,1 min daşınmaz əmlakın ilkin inventarlaşdırılması işləri tamamlandı. Bu sahədə uğurlardan biri də işğaldan azad edilmiş ərazilərdəki daşınmaz əmlak və infrastruktur obyektləri barədə toplanmış məlumatların etibarlı surətdə qorunmasının və səmərəli istifadəsinin təmin edilməsi məqsədilə Qarabağ Rəqəmsal Geo-İnformasiya Sistemini yaradılmasıdır. Bu günədək rəqəmsallaşdırılması mümkün olan 164 minə yaxın tikili və qurğudan təqribən 145 mini təsbit olunub və həmin sistemə daxil edilib.

Azərbaycan Respublikası Prezidentinin "İcarəyə verilmiş dövlət əmlakından səmərəli istifadə olunması tədbirləri haqqında" 1997-ci il 6 sentyabr tarixli 629 nömrəli, "Dövlət əmlakının özəlləşdirilməsi haqqında" Azərbaycan Respublikası Qanununun icrası ilə bağlı əlavə tədbirlər barədə" 2000-ci il 23 dekabr tarixli 432 nömrəli, "Daşınmaz əmlakın rəsmi reyestrləri, onların tərtib edilməsi və aparılması Qaydaları"nın təsdiq edilməsi barədə" 2007-ci il 11 aprel tarixli 564 nömrəli, "Daşınmaz dövlət əmlakı obyektlərinin müsabiqə əsasında icarəyə verilməsi Qaydaları"nın təsdiq edilməsi barədə" 2010-cu il 22 iyun tarixli 284 nömrəli fərmanlarında dəyişiklik edilməsi haqqında

Azərbaycan Respublikası Prezidentinin Fərmanı

Azərbaycan Respublikası Konstitusiyasının 109-cu maddəsinin 32-ci bəndini rəhbər tutaraq, "Azərbaycanın mədəniyyət paytaxtı - Şuşa şəhəri haqqında" Azərbaycan Respublikasının 2021-ci il 31 may tarixli 338-VIQ nömrəli Qanununun icrası ilə əlaqədar **qərara alıram**:

1. "İcarəyə verilmiş dövlət əmlakından səmərəli istifadə olunması tədbirləri haqqında" Azərbaycan Respublikası Prezidentinin 1997-ci il 6 sentyabr tarixli 629 nömrəli Fərmanının (Azərbaycan Respublikasının Qanunvericilik Toplusu, 1997, № 3, maddə 236; 1999, № 8, maddə 493; 2001, № 10, maddə 640; 2002, № 12, maddə 726; 2006, № 7, maddə 590; 2010, № 7, maddə 610; 2014, № 11, maddə 1417; 2015, № 9, maddə 1000; 2018, № 6, maddə 1199; 2019, № 5, maddə 826; 2021, № 1, maddə 35; 2022, № 12, maddə 1431) 1-ci hissəsinin birinci abzasında aşağıdakı dəyişikliklər edilsin:

1.1. birinci cümləyə "qeyri-yaşayış sahələri" sözlərindən sonra ", Şuşa şəhərinin ərazisində yerləşən dövlət mülkiyyətində olan tarix və mədəniyyət abidələri və ya onların hissələri" sözləri əlavə edilsin;

1.2. ikinci cümləyə "arxeoloji abidələr" sözlərindən sonra ", habelə Şuşa şəhərinin ərazisində yerləşən tarix və mədəniyyət abidələri və ya onların hissələri" sözləri əlavə edilsin;

1.3. aşağıdakı məzmununda üçüncü cümlə əlavə edilsin:
"Dünya əhəmiyyətli tarix və mədəniyyət abidələri istisna olmaqla, Şuşa şəhərinin ərazisində yerləşən dövlət mülkiyyətində olan digər tarix və mədəniyyət abidələri və ya onların hissələri Şuşa şəhərinin Baş planına uyğun olaraq Şuşa Şəhəri Dövlət Qoruğu İdarəsi tərəfindən icarəyə (istifadəyə) verilir."

2. Azərbaycan Respublikası Prezidentinin 2000-ci il 23 dekabr tarixli 432 nömrəli Fərmanı (Azərbaycan Respublikasının Qanunvericilik Toplusu, 2000, № 12, maddə 844; 2001, № 7, maddə 470, № 10, maddə 640; 2002, № 12, maddə 725; 2003, № 9, maddə 475, № 10, maddələr 569, 585; 2004, № 9, maddə 678; 2005, № 5, maddə 400; 2006, № 7, maddə 590; 2007, № 5, maddə 452, № 6, maddə 599, № 11, maddə 1097; 2008, № 7, maddə 613; 2009, № 3, maddə 163, № 12, maddə 990; 2010, № 6, maddə 498, № 7, maddə 610; 2013, № 10, maddə 1146; 2014, № 5, maddə 477; 2015, № 9, maddə 999; 2016, № 8, maddə 1384; 2019, № 3, maddə 413, № 5, maddə 826, № 6, maddə 1036; 2021, № 1, maddə 41; 2022, № 5, maddə 455, № 12, maddə 1443; Azərbaycan Respublikası Prezidentinin 2023-cü il 21 yanvar tarixli 1987 nömrəli Fərmanı) ilə təsdiq edilmiş "İcarəyə verilmiş dövlət əmlakının özəlləşdirilməsi haqqında Əsasnamə"nin 4-cü hissəsinin birinci cümləsinə "Agentliyin" sözlərindən sonra ", Şuşa şəhərinin ərazisində ol-

duqda, Şuşa Şəhəri Dövlət Qoruğu İdarəsinin" sözləri əlavə edilsin.

3. Azərbaycan Respublikası Prezidentinin 2007-ci il 11 aprel tarixli 564 nömrəli Fərmanı (Azərbaycan Respublikasının Qanunvericilik Toplusu, 2007, № 4, maddə 326; 2008, № 6, maddə 495, № 11, maddələr 969, 980; 2013, № 6, maddə 656; 2014, № 10, maddə 1176; 2016, № 2 (II kitab), maddə 243, № 3, maddə 457, № 8, maddə 1376; 2017, № 8, maddə 1521; 2018, № 2, maddə 208, № 9, maddə 1840; 2020, № 9, maddə 1140; 2021, № 1, maddə 38; 2022, № 5, maddə 469, № 8, maddə 845; Azərbaycan Respublikası Prezidentinin 2023-cü il 1 fevral tarixli 2019 nömrəli Fərmanı) ilə təsdiq edilmiş Əlavə 2 - "Daşınmaz əmlakın rəsmi reyestrlərində qeydiyyat alınmış əmlak növlərinin və onların qeydiyyatı aparın inzibati orqanların Siyahısı"nın 16-cı hissəsinin "Daşınmaz əmlakın rəsmi reyestrlərini aparın inzibati orqanların adları" sütununa birinci halda "İçərişəhər" sözlərindən əv-

vəl "Şuşa Şəhəri Dövlət Qoruğu İdarəsi (Şuşa şəhərinin ərazisində münasibətdə)," sözləri əlavə edilsin.

4. Azərbaycan Respublikası Prezidentinin 2010-cu il 22 iyun tarixli 284 nömrəli Fərmanı (Azərbaycan Respublikasının Qanunvericilik Toplusu, 2010, № 6, maddə 499; 2014, № 11, maddə 1423; 2015, № 9, maddə 1007; 2016, № 2 (II kitab), maddə 235; 2019, № 5, maddə 826; 2021, № 1, maddə 38; Azərbaycan Respublikası Prezidentinin 2023-cü il 21 yanvar tarixli 1982 nömrəli Fərmanı) ilə təsdiq edilmiş "Daşınmaz dövlət əmlakı obyektlərinin müsabiqə əsasında icarəyə verilməsi Qaydaları"nın 1.1-ci bəndinə "qeyri-yaşayış sahələri" sözlərindən sonra ", habelə Şuşa şəhərinin ərazisində yerləşən dövlət mülkiyyətində olan tarix və mədəniyyət abidələri və ya onların hissələri" sözləri əlavə edilsin.

İlham ƏLİYEV,
Azərbaycan Respublikasının Prezidenti

Bakı şəhəri, 30 mart 2023-cü il

Su ehtiyatları, su təsərrüfatı və meliorasiya sahələrində idarəetmənin təkmilləşdirilməsi haqqında

Azərbaycan Respublikası Prezidentinin Fərmanı

Azərbaycan Respublikası Konstitusiyasının 109-cu maddəsinin 32-ci bəndini rəhbər tutaraq, su ehtiyatları, su təsərrüfatı və meliorasiya sahələrində idarəetməni təkmilləşdirmək, su ehtiyatlarından səmərəli istifadə etmək, torpaqların meliorasiyası və irriqasiyası işlərinin təşkilini yaxşılaşdırmaq məqsədilə **qərara alıram**:

1. Azərbaycan Respublikası Fövqəladə Hallar Nazirliyinin Su Ehtiyatları Dövlət Agentliyinin əsasında Azərbaycan Dövlət Su Ehtiyatları Agentliyi (bundan sonra - Agentlik) yaradılsın.

2. "Azorsu" Açıq Səhmdar Cəmiyyəti və Azərbaycan Meliorasiya və Su Təsərrüfatı Açıq Səhmdar Cəmiyyəti ömlakları ilə birlikdə Agentliyin tabeliyinə verilsin.

3. Müəyyən edilsin ki, Agentlik Azərbaycan Respublikasında yuxarı mənbədən götürülməsi, emalı, naqli və təchizatı sahəsində fəaliyyətin təşkilini təmin edən, dövlət mülkiyyətində olan meliorasiya və irriqasiya sistemlərinin, içməli su təchizatı, yağış və tullantı sularının emalı və axı-

dılması sistemlərinin istismarını, eləcə də bu sahədə xidmətlər göstərilməsini təşkil edən, balansında olan su təsərrüfatı obyektlərinin texniki vəziyyətinə müntəzəm nəzarəti həyata keçirən, Azərbaycan Respublikasında yerüstü, yeraltı su ehtiyatlarının, su və su təsərrüfatı obyektlərinin, hidrotexniki qurğuların, su təchizatı sistemlərinin monitorinqini aparan, bu sahələrdə vahid dövlət siyasətini və tənzimləməni həyata keçirən mərkəzi icra hakimiyyəti orqanıdır.

4. Azərbaycan Respublikasının Nazirlər Kabineti:

4.1. beş ay müddətində:

4.1.1. Agentliyin əsasnaməsinin və strukturunun layihələrini, habelə işçilərinin say həddi barədə təkliflərini beynəlxalq məsləhətçi şirkəti cəlb etməklə hazırlayıb Azərbaycan Respublikasının Prezidentinə təqdim etsin;

4.1.2. Agentliyin yaradılması ilə əlaqədar normativ hüquqi aktların təkmilləşdirilməsi ilə bağlı təkliflərini Azərbaycan Respublikasının Prezidentinə təqdim etsin;

4.2. bir ay müddətində:

4.2.1. Azərbaycan Respublikası Fövqəladə Hallar Nazirliyinin Su Ehtiyatları Dövlət Agentliyinin balansında olan dövlət ömlakının Agentliyin balansına verilməsini təmin etsin;

4.2.2. bu Fərmanın 4.1.1-ci bəndində nəzərdə tutulan işlərin maliyyələşdirilməsini təmin edilməsi, habelə Agentliyin maddi-texniki təminatı məsələlərinin həlli üçün tədbirlər görüb Azərbaycan Respublikasının Prezidentinə məlumat versin;

4.3. bu Fərmandan irəli gələn digər məsələləri həll etsin.

5. Agentliyin əsasnaməsi və strukturunu təsdiq ediləndə, bu Fərmanın 2-ci hissəsində nəzərdə tutulan qurumlar öz fəaliyyətlərini davam etdirsinlər.

İlham ƏLİYEV,
Azərbaycan Respublikasının Prezidenti

Bakı şəhəri, 30 mart 2023-cü il

Z.R.Mikayılovun Azərbaycan Dövlət Su Ehtiyatları Agentliyinin sədri təyin edilməsi haqqında

Azərbaycan Respublikası Prezidentinin Sərəncamı

Azərbaycan Respublikası Konstitusiyasının 109-cu maddəsinin 5-ci bəndini rəhbər tutaraq **qərara alıram**:

Zaur Rauf oğlu Mikayılov Azərbaycan Dövlət Su Ehtiyatları Agentliyinin sədri təyin edilsin.

İlham ƏLİYEV,
Azərbaycan Respublikasının Prezidenti

Bakı şəhəri, 30 mart 2023-cü il

"Şuşa Şəhəri Dövlət Qoruğu İdarəsinin yaradılması haqqında" Azərbaycan Respublikası Prezidentinin 2021-ci il 22 iyun tarixli 1375 nömrəli Fərmanında dəyişiklik edilməsi barədə

Azərbaycan Respublikası Prezidentinin Fərmanı

Azərbaycan Respublikası Konstitusiyasının 109-cu maddəsinin 32-ci bəndini rəhbər tutaraq **qərara alıram**:

"Şuşa Şəhəri Dövlət Qoruğu İdarəsinin yaradılması haqqında" Azərbaycan Respublikası Prezidentinin 2021-ci il 22 iyun tarixli 1375 n?mr?li Fərmanında (Azərbaycan Respublikasının Qanunvericilik Toplusu, 2021, № 6 (I kitab), maddə 590, № 12, maddə 1405; 2022, № 10, maddə 1135) aşağıdakı dəyişikliklər edilsin:

1. 6.5-ci bənddən "məhəllədaxili" sözü çıxarılsın.

2. Həmin Fərmanla təsdiq edilmiş "Şuşa Şəhəri Dövlət Qoruğu İdarəsinin Nizamnaməsi" üzrə:

2.1. 3.1.3-cü bənddən "məhəllədaxili" sözü çıxarılsın;

2.2. 3.1.13-cü bənddən "arxeoloji" sözü çıxarılsın;

2.3. 3.1.14-cü bənddən "qorunma" sözü "mühafizə" sözü ilə əvəz edilsin.

İlham ƏLİYEV,
Azərbaycan Respublikasının Prezidenti

Bakı şəhəri, 30 mart 2023-cü il

Azərbaycan Respublikası Prezidentinin "Azərbaycan Respublikasının Şəhərsalma və Tikinti Məcəlləsinin təsdiq edilməsi, qüvvəyə minməsi və bununla bağlı hüquqi tənzimləmə haqqında" Azərbaycan Respublikasının 2012-ci il 29 iyun tarixli 392-IVQ nömrəli Qanununun tətbiqi barədə" 2012-ci il 4 sentyabr tarixli 695 nömrəli və "Tikinti işlərinin dayandırılması Qaydası"nın təsdiq edilməsi haqqında" 2015-ci il 22 may tarixli 533 nömrəli fərmanlarında dəyişiklik edilməsi barədə

Azərbaycan Respublikası Prezidentinin Fərmanı

Azərbaycan Respublikası Konstitusiyasının 109-cu maddəsinin 32-ci bəndini rəhbər tutaraq, "Azərbaycanın mədəniyyət paytaxtı - Şuşa şəhəri haqqında" Azərbaycan Respublikasının 2021-ci il 31 may tarixli 338-VIQ nömrəli Qanununun icrası ilə əlaqədar **qərara alıram**:

1. "Azərbaycan Respublikasının Şəhərsalma və Tikinti Məcəlləsinin təsdiq edilməsi, qüvvəyə minməsi və bununla bağlı hüquqi tənzimləmə haqqında" Azərbaycan Respublikasının 2012-ci il 29 iyun tarixli 392-IVQ nömrəli Qanununun tətbiqi barədə" Azərbaycan Respublikasının Prezidentinin 2012-ci il 4 sentyabr tarixli 695 nömrəli Fərmanında (Azərbaycan Respublikasının Qanunvericilik Toplusu, 2012, № 9, maddə 847; 2014, № 10, maddə 1196; 2015, № 3, maddə 270, № 5, maddə 531, № 9, maddə 1006; 2016, № 6, maddə 1059, № 11, maddə 1824; 2017, № 1, maddə 40, № 5, maddə 825, № 11, maddə 2012; 2018, № 3, maddə 417, № 5, maddə 910, № 8, maddə 1676, № 11, maddə 2289, № 12 (I kitab), maddə 2616; 2019, № 3, maddə 434, № 5, maddə 826, № 10, maddə 1581; 2020, № 5, maddə 559, № 6, maddə 684, № 7, maddə 891, № 11, maddə

1341; 2021, № 8, maddə 915, № 12, maddə 1402; 2022, № 3, maddə 219, № 7, maddə 752) aşağıdakı dəyişikliklər edilsin:

1.1. 4.6-ci, 4.8-ci (hər iki halda) bəndlərə və 4.7-1.2-ci bəndəndə "Agentliyin" sözündən sonra ", Şuşa şəhərinin ərazisində Şuşa Şəhəri Dövlət Qoruğu İdarəsinin" sözləri əlavə edilsin;

1.2. 4.7-2-ci bənddə "93.1-ci və 95.3-1-ci maddələrinin birinci cümlələrində" sözləri "95.3-1-ci maddəsinin birinci cümləsində" sözləri ilə əvəz olunsun və həmin bənddə "Agentliyi," sözündən sonra "Şuşa şəhərinin ərazisində Şuşa Şəhəri Dövlət Qoruğu İdarəsi," sözləri əlavə edilsin;

1.3. aşağıdakı məzmununda 4.13-1-ci bənd əlavə edilsin:

"4.13-1. həmin Məcəllənin 93.1-ci maddəsinin birinci cümləsində "qurum" dedikdə Azərbaycan Respublikasının Dövlət Reklam Agentliyi, "İçərişəhər" Dövlət Tarix-Memarlıq və "Qala" Dövlət Tarix-Etnoqrafiya qoruqları ərazisində "İçərişəhər" Dövlət Tarix-Memarlıq Qoruğu İdarəsi, Bakı şəhərində yerləşən Dənizkənarı Milli Parkın ərazisində münasibətdə işə Dənizkənarı Bulvar İdarəsi nəzərdə tutulur."

2. Azərbaycan Respublikası Prezidentinin 2015-ci il 22 may tarixli 533 nömrəli Fərmanı (Azərbaycan Respublikasının Qanunvericilik Toplusu, 2015, № 5, maddə 539; 2017, № 4, maddə 547; 2018, № 7 (I kitab), maddə 1462, № 11, maddə 2240; 2019, № 5, maddə 825; 2021, № 1, maddə 36) ilə təsdiq edilmiş "Tikinti işlərinin dayandırılması Qaydası"nda aşağıdakı dəyişikliklər edilsin:

2.1. 4.1-ci bənddə "Tikinti" sözü "Şuşa şəhərinin ərazisi istisna olmaqla, tikinti" sözləri ilə əvəz edilsin;

2.2. aşağıdakı məzmununda 4.4-cü bənd əlavə edilsin:

"4.4. Şuşa şəhərinin ərazisində tikinti işləri aparılarkən mədəni irs obyektləri aşkar edildikdə, aparılan iş dərhal dayandırılır və bu barədə Şuşa Şəhəri Dövlət Qoruğu İdarəsinə məlumat verilir. Bu halda tikinti işlərinin davam etdirilməsi barədə qərar Şuşa Şəhəri Dövlət Qoruğu İdarəsi tərəfindən qəbul edilir."

İlham ƏLİYEV,
Azərbaycan Respublikasının Prezidenti

Bakı şəhəri, 30 mart 2023-cü il

Azərbaycan Respublikası Prezidentinin "Azərbaycan Respublikası İnzibati Xətalər Məcəlləsinin təsdiq edilməsi haqqında" Azərbaycan Respublikasının 2015-ci il 29 dekabr tarixli 96-VQ nömrəli Qanununun tətbiqi barədə" 2016-cı il 15 fevral tarixli 795 nömrəli, "İnzibati xətalər haqqında işlərə baxmağa səlahiyyəti olan vəzifəli şəxslərin Siyahısı"nın təsdiq edilməsi barədə" 2017-ci il 23 fevral tarixli 1256 nömrəli və "Rayon (şəhər) məhkəmələrinin baxdığı inzibati xətalər haqqında işlər üzrə protokol tərtib etmək səlahiyyəti olan vəzifəli şəxslərin Siyahısı"nın təsdiq edilməsi barədə" 2017-ci il 3 may tarixli 1361 nömrəli fərmanlarında dəyişiklik edilməsi haqqında

Azərbaycan Respublikası Prezidentinin Fərmanı

Azərbaycan Respublikası Konstitusiyasının 109-cu maddəsinin 32-ci bəndini rəhbər tutaraq, "Azərbaycanın mədəniyyət paytaxtı - Şuşa şəhəri haqqında" Azərbaycan Respublikasının 2021-ci il 31 may tarixli 338-VIQ nömrəli Qanununun icrası ilə əlaqədar **qərara alıram**:

1. "Azərbaycan Respublikası İnzibati Xətalər Məcəlləsinin təsdiq edilməsi haqqında" Azərbaycan Respublikasının 2015-ci il 29 dekabr tarixli 96-VQ nömrəli Qanununun tətbiqi barədə" Azərbaycan Respublikası Prezidentinin 2016-cı il 15 fevral tarixli 795 nömrəli Fərmanında (Azərbaycan Respublikasının Qanunvericilik Toplusu, 2016, № 2 (II kitab), maddə 259, № 3, maddə 460, № 4, maddə 670, № 6, maddələr 1025, 1063, № 7, maddə 1272, № 9, maddə 1468, № 10, maddələr 1614, 1638; 2017, № 2, maddələr 176, 202, № 3, maddə 351, № 4, maddələr 530, 537, № 6, maddə 1101, № 7, maddələr 1314, 1346, № 8, maddə 1521, № 9, maddə 1637, № 10, maddələr 1788, 1798, № 11, maddələr 2003, 2027, № 12 (I kitab), maddələr 2290, 2320; 2018, № 1, maddə 36, № 2, maddələr 198, 201, № 3, maddələr 418, 428, 443, 445, № 5, maddələr 914, 918, 926, 955, № 6, maddələr 1225, 1234, № 7 (I kitab), maddələr 1465, 1477, 1494, 1504, № 8, maddələr 1678, 1697, № 9, maddə 1840, № 11, maddələr 2244, 2256, 2273, 2289, № 12 (I kitab), maddələr 2541, 2566, 2573, 2610; 2019, № 1, maddələr 52, 68, № 3, maddə 426, № 4, maddələr 602, 630, № 5, maddələr 825, 846, 852, № 6, maddələr 1035, 1046, № 8, maddələr 1395, 1401, № 11, maddə 1700; 2020, № 3, maddələr 238, 240, 241, № 5, maddələr 540, 564, № 6, maddələr 691, 709, № 7, maddələr 863, 880, 884, № 8, maddələr 1027, 1032, № 9, maddə 1155, № 11, maddə 1359, № 12 (I kitab), maddə 1484; 2021, № 1, maddə 36, № 4, maddə 317, № 5, maddə 444, № 6 (I kitab), maddələr 565, 575, № 7, maddələr 724, 728, 741, № 10, maddə 1101, № 12, maddələr 1407, 1423; 2022, № 1, maddə 28, № 2, maddə 111, № 4, maddələr 313, 323, № 5, maddə 473, № 8, maddələr 837, 861, 897, № 12, maddə 1462; Azərbaycan Respublikası Prezidentinin 2023-cü il 12 yanvar tarixli 1964 nömrəli, 14 yanvar tarixli 1978 nömrəli, 31 yanvar tarixli 2009 nömrəli, 1 fevral tarixli 2012 və 2018 nömrəli, 4 fevral tarixli 2023 nömrəli, 3 mart tarixli 2055 nömrəli, 10 mart tarixli 2065 nömrəli fərmanları) aşağıdakı dəyişikliklər edilsin:

1.1. 4.23-cü bəndə "Agentliyi," sözündən sonra "Şuşa şəhərinin ərazisində yerləşən mədəni sənətlərə münasibətdə Şuşa Şəhəri Dövlət Qoruğu İdarəsi," sözləri əlavə edilsin;

1.2. 4.34-cü bəndə "Agentliyi," sözündən sonra "Şuşa şəhərinin ərazisində Şuşa Şəhəri Dövlət Qoruğu İdarəsi," sözləri əlavə edilsin;

1.3. 4.51-ci bəndə "Bakı Nəqliyyat Agentliyi" sözlərindən sonra ", Şuşa Şəhəri Dövlət Qoruğu İdarəsi" sözləri əlavə edilsin;

1.4. 5.13-cü bəndə "Agentliyi," sözündən sonra "Şuşa şəhərinin ərazisində yer-

ləşən mədəni sənətlərə münasibətdə təsdiqlənmiş Şuşa Şəhəri Dövlət Qoruğu İdarəsi," sözləri əlavə edilsin;

1.5. 5.14-cü bəndə "Agentliyi," sözündən sonra "Şuşa şəhərinin ərazisində törətdikdə Şuşa Şəhəri Dövlət Qoruğu İdarəsi," sözləri əlavə edilsin;

1.6. 5.32-ci bəndə "maddələrində" sözündən sonra "(bu Fərmanın 5.32-3-cü bəndi nəzərə alınmaqla)" sözləri əlavə edilsin;

1.7. aşağıdakı məzmununda 5.32-3-cü bənd əlavə edilsin:

"5.32-3. həmin Məcəllənin 352.0.2-ci, 352.0.8 - 352.0.10-cu, 354.0.2-ci, 354.0.3-cü, 354.0.8 - 354.0.10-cu maddələrində nəzərdə tutulmuş inzibati xətalər haqqında işlərə Şuşa şəhərinin ərazisində həmin işlər üzrə inzibati icraatə başlamış Azərbaycan Respublikasının Daxili İşlər Nazirliyi və ya Şuşa Şəhəri Dövlət Qoruğu İdarəsi baxır;"

1.8. 5.34-1-ci bəndə "352.0.2-ci" sözlərindən sonra "(bu Fərmanın 5.32-3-cü bəndi nəzərə alınmaqla)" sözləri əlavə edilsin;

1.9. 5.34-2-ci bəndə "354.0.8-ci" sözlərindən sonra "(bu Fərmanın 5.32-3-cü bəndi nəzərə alınmaqla)" sözləri əlavə edilsin.

2. Azərbaycan Respublikası Prezidentinin 2017-ci il 23 fevral tarixli 1256 nömrəli Fərmanı (Azərbaycan Respublikasının Qanunvericilik Toplusu, 2017, № 2, maddə 200, № 6, maddə 1105, № 9, maddə 1638, № 11, maddə 1984; 2018, № 2, maddə 199, № 3, maddələr 415, 419, 429, № 5, maddələr 915, 927, № 7 (I kitab), maddə 1481, № 8, maddə 1698, № 11, maddələr 2246, 2289, № 12 (I kitab), maddələr 2562, 2597; 2019, № 1, maddə 82, № 2, maddə 213, № 3, maddə 426, № 4, maddələr 620, 630, 649, № 5, maddələr 819, 862; 2020, № 3, maddələr 238, 240, № 4, maddə 404, № 7, maddələr 864, 885, № 8, maddə 1041, № 9, maddə 1153; 2021, № 6 (I kitab), maddə 566, № 7, maddələr 724, 728, № 12, maddələr 1407, 1423; 2022, № 4, maddələr 313, 323, № 8, maddə 896, № 10, maddə 1146, № 11, maddələr 1267, 1269, № 12, maddə 1414; Azərbaycan Respublikası Prezidentinin 2022-ci il 30 dekabr tarixli 1952 və 1954 nömrəli, 2023-cü il 31 yanvar tarixli 2009 nömrəli, 1 fevral tarixli 2018 nömrəli fərmanları) ilə təsdiq edilmiş "İnzibati xətalər haqqında işlərə baxmağa səlahiyyəti olan vəzifəli şəxslərin Siyahısı"nda aşağıdakı dəyişikliklər edilsin:

2.1. 4.1-ci bəndə "Agentliyin," sözündən sonra "Şuşa şəhərinin ərazisində Şuşa Şəhəri Dövlət Qoruğu İdarəsinin," sözləri əlavə edilsin;

2.2. aşağıdakı məzmununda 21-ci hissə əlavə edilsin:

"21. Şuşa Şəhəri Dövlət Qoruğu İdarəsi adından:

21.0. Məcəllənin 231.2-ci maddəsində (Şuşa şəhəri ərazisində yerləşən mədəni sənətlərə münasibətdə törədildikdə), 231.3-cü və 231.4-cü maddələrində (Şuşa şəhərinin ərazisində törədildikdə), habelə iş üzrə icraat İdarənin vəzifəli şəxsləri tə-

rəfindən başlanıldıqda Məcəllənin 352.0.2-ci, 352.0.8 - 352.0.10-cu, 354.0.2-ci, 354.0.3-cü, 354.0.8 - 354.0.10-cu maddələrində (Şuşa şəhərinin ərazisində) nəzərdə tutulmuş inzibati xətalər haqqında işlərə - İdarənin icraçı direktoru və onun müaviniləri."

3. Azərbaycan Respublikası Prezidentinin 2017-ci il 3 may tarixli 1361 nömrəli Fərmanı (Azərbaycan Respublikasının Qanunvericilik Toplusu, 2017, № 5, maddə 765, № 9, maddə 1650, № 10, maddə 1789, № 12 (I kitab), maddələr 2314, 2321; 2018, № 1, maddə 54, № 2, maddələr 200, 219, № 3, maddələr 416, 430, 448, № 5, maddələr 916, 919, № 6, maddə 1243, № 9, maddələr 1828, 1840, № 11, maddələr 2274, 2289, № 12 (I kitab), maddələr 2540, 2587, 2601; 2019, № 1, maddə 82, № 2, maddə 216, № 3, maddə 431, № 4, maddə 620, № 5, maddələr 819, 824, 835, 866, № 7, maddə 1221, № 8, maddə 1388, № 10, maddələr 1581, 1587, № 11, maddələr 1700, 1710; 2020, № 3, maddə 252, № 5, maddələr 538, 564, № 6, maddələr 710, 714, № 7, maddələr 865, 880, № 8, maddə 1032, № 11, maddə 1345, № 12 (I kitab), maddə 1484; 2021, № 1, maddə 33, № 6 (I kitab), maddə 566, № 8, maddə 921, № 12, maddələr 1407, 1423; 2022, № 4, maddələr 305, 306, 323, 329, № 7, maddə 728, № 10, maddə 1146, № 11, maddələr 1251, 1267, 1269; Azərbaycan Respublikası Prezidentinin 2023-cü il 14 yanvar tarixli 1978 nömrəli, 31 yanvar tarixli 2009 nömrəli, 3 mart tarixli 2051 nömrəli fərmanları) ilə təsdiq edilmiş "Rayon (şəhər) məhkəmələrinin baxdığı inzibati xətalər haqqında işlər üzrə protokol tərtib etmək səlahiyyəti olan vəzifəli şəxslərin Siyahısı"nda aşağıdakı dəyişikliklər edilsin:

3.1. 31-2-ci hissəyə "Agentliyin," sözündən sonra "Şuşa şəhərinin ərazisində Şuşa Şəhəri Dövlət Qoruğu İdarəsinin," sözləri əlavə edilsin;

3.2. 31-2.3-cü bəndin sonunda nöqtə işarəsi nöqtəli vergül işarəsi ilə əvəz olunsun və aşağıdakı məzmununda 31-2.4-cü bənd əlavə edilsin:

"31-2.4. bu inzibati xətalər Şuşa şəhərinin ərazisində törədildikdə Şuşa Şəhəri Dövlət Qoruğu İdarəsi adından - İdarənin icraçı direktoru və onun müaviniləri;"

3.3. 60-1.3.1-ci bəndə "İçərişəhər" sözündən əvvəl "Şuşa şəhərinin," sözləri əlavə edilsin;

3.4. 60-1.3.3-cü bəndin sonunda nöqtə işarəsi nöqtəli vergül işarəsi ilə əvəz olunsun və aşağıdakı məzmununda 60-1.3.4-cü bənd əlavə edilsin:

"60-1.3.4. Şuşa şəhərinin ərazisində törədilən inzibati xətalərə münasibətdə inzibati xəta aşkar etmiş Şuşa Şəhəri Dövlət Qoruğu İdarəsi adından - bu Siyahının 31-2.4-cü bəndində nəzərdə tutulan vəzifəli şəxslər."

İlham ƏLİYEV,
Azərbaycan Respublikasının Prezidenti

Bakı şəhəri, 30 mart 2023-cü il

Azərbaycan Respublikası Prezidentinin "Mədəniyyət haqqında" Azərbaycan Respublikası Qanununun tətbiqi ilə bağlı əlavə tədbirlər və "Mədəniyyət haqqında" Azərbaycan Respublikası Qanununun tətbiq edilməsi barədə" Azərbaycan Respublikası Prezidentinin 1998-ci il 16 aprel tarixli 698 nömrəli Fərmanının ləğvi haqqında" 2014-cü il 14 may tarixli 162 nömrəli və "Azərbaycan Respublikası Mədəniyyət Nazirliyinin fəaliyyətinin təmin edilməsi haqqında" 2018-ci il 6 iyun tarixli 119 nömrəli fərmanlarında dəyişiklik edilməsi barədə

Azərbaycan Respublikası Prezidentinin Fərmanı

Azərbaycan Respublikası Konstitusiyasının 109-cu maddəsinin 32-ci bəndini rəhbər tutaraq, "Azərbaycanın mədəniyyət paytaxtı - Şuşa şəhəri haqqında" Azərbaycan Respublikasının 2021-ci il 31 may tarixli 338-VIQ nömrəli Qanununun icrası ilə əlaqədar **qərara alıram**:

1. "Mədəniyyət haqqında" Azərbaycan Respublikası Qanununun tətbiqi ilə bağlı əlavə tədbirlər və "Mədəniyyət haqqında" Azərbaycan Respublikası Qanununun tətbiq edilməsi barədə" Azərbaycan Respublikası Prezidentinin 1998-ci il 16 aprel tarixli 698 nömrəli Fərmanının ləğvi haqqında" Azərbaycan Respublikası Prezidentinin 2014-cü il 14 may tarixli 162 nömrəli Fərmanında (Azərbaycan Res-

publikasının Qanunvericilik Toplusu, 2014, № 5, maddə 475; 2016, № 8, maddə 1384; 2018, № 4, maddə 655, № 6, maddə 1213; 2019, № 5, maddə 821; Azərbaycan Respublikası Prezidentinin 2023-cü il 3 mart tarixli 2048 nömrəli Fərmanı) aşağıdakı dəyişikliklər edilsin:

1.1. 1.1-ci bənddən "(ikinci halda)" sözləri çıxarılsın;

1.2. 1.5-ci, 1.7-ci, 1.8-ci, 1.10-cu və 1.11-ci bəndlərə "Agentliyi," sözündən sonra "Şuşa şəhərinin ərazisində Şuşa Şəhəri Dövlət Qoruğu İdarəsi," sözləri əlavə edilsin;

1.3. 1.6-cı bəndə "Agentliyi" sözündən sonra ", Şuşa şəhərinin ərazisində Şuşa Şəhəri Dövlət Qoruğu İdarəsi" sözləri əlavə edilsin;

1.4. 1.12-ci bənd aşağıdakı redaksiyada verilsin:

"1.12. həmin Qanunun 22.5-ci maddəsində "orqan (qurum)" dedikdə Azərbaycan Respublikasının Mədəniyyət Nazirliyi, tabeliyindəki dövlət qurumlarının ərazilərində Azərbaycan Respublikasının Dövlət Turizm Agentliyi, Şuşa şəhərinin ərazisində Şuşa Şəhəri Dövlət Qoruğu İdarəsi, "İçərişəhər" Dövlət Tarix-Memarlıq və "Qala" Dövlət Tarix-Etnoqrafiya qoruqlarının ərazisində "İçərişəhər" Dövlət Tarix-Memarlıq Qoruğu İdarəsi, digər dövlətlərin hüquqi və fiziki şəxsləri Azərbaycan Respublikasının hududlarından kənarında folklor nümunələrində kommersiya məqsədilə istifadə etdikdə işə

Azərbaycan Respublikasının Əqli Mülkiyyət Agentliyi nəzərdə tutulur;"

1.5. 1.12-1-ci bənd ləğv edilsin.

2. "Azərbaycan Respublikası Mədəniyyət Nazirliyinin fəaliyyətinin təmin edilməsi haqqında" Azərbaycan Respublikası Prezidentinin 2018-ci il 6 iyun tarixli 119 nömrəli Fərmanında (Azərbaycan Respublikasının Qanunvericilik Toplusu, 2018, № 6, maddə 1209, № 10, maddə 2002; 2019, № 5, maddələr 822, 825, № 10, maddə 1588, № 12, maddə 1929; 2020, № 7, maddə 892; 2022, № 9, maddə 1030, № 11, maddə 1256; Azərbaycan Respublikası Prezidentinin 2023-cü il 3 mart tarixli 2051 nömrəli Fərmanı) aşağıdakı dəyişikliklər edilsin:

2.1. həmin Fərmanla təsdiq edilmiş "Azərbaycan Respublikasının Mədəniyyət Nazirliyi haqqında Əsasnamə" üzrə:

2.1.1. 2.0.4-cü, 3.1.6-cı, 3.1.14-cü və 3.1.48-ci bəndlərə, 3.2-ci və 4.2-ci bəndlərə "Azərbaycan Respublikası" sözlərindən əvvəl "Şuşa şəhərinin ərazisi," sözləri əlavə edilsin;

2.1.2. 3.2.16-cı bənddən "(Azərbaycan Respublikası Dövlət Turizm Agentliyinin tabeliyindəki dövlət qurumlarının, "İçərişəhər" Dövlət Tarix-Memarlıq və "Qala" Dövlət Tarix-Etnoqrafiya qoruqları istisna olmaqla)" sözləri çıxarılsın;

2.2. həmin Fərmanla təsdiq edilmiş "Azərbaycan Respublikasının Mədəniyyət

Nazirliyi yanında Mədəni İrsin Qorunması, İnkişafı və Bərpaası üzrə Dövlət Xidməti haqqında Əsasnamə" üzrə:

2.2.1. 1.1-ci bəndə "Azərbaycan Respublikası" sözlərindən əvvəl "Şuşa şəhərinin ərazisi," sözləri əlavə edilsin;

2.2.2. 3.0.37-ci bənddən "(Azərbaycan Respublikası Dövlət Turizm Agentliyinin tabeliyindəki dövlət qurumlarının, "İçərişəh

Azərbaycan Respublikası Prezidentinin "Bakı Beynəlxalq Multikulturalizm Mərkəzinin yaradılması haqqında" 2014-cü il 15 may tarixli 167 nömrəli, "Reklam haqqında" Azərbaycan Respublikasının 2015-ci il 15 may tarixli 1281-IVQ nömrəli Qanununun tətbiqi və "Reklam haqqında" Azərbaycan Respublikası Qanununun tətbiq edilməsi barədə" Azərbaycan Respublikası Prezidentinin 1997-ci il 24 noyabr tarixli 644 nömrəli Fərmanının ləğvi haqqında" 2015-ci il 14 iyul tarixli 554 nömrəli, "Azərbaycan Respublikasının Dövlət Reklam Agentliyinin fəaliyyətinin təşkili haqqında" 2017-ci il 31 iyul tarixli 1566 nömrəli, "Açıq məkanda reklam fəaliyyəti ilə bağlı bir sıra məsələlərin tənzimlənməsi haqqında" 2017-ci il 19 dekabr tarixli 1743 nömrəli, "Psixoloji yardım haqqında" Azərbaycan Respublikasının 2018-ci il 7 dekabr tarixli 1385-VQ nömrəli Qanununun tətbiqi barədə" 2019-cu il 21 yanvar tarixli 482 nömrəli, "Xüsusi rabitə ilə bağlı bəzi məsələlər haqqında" 2019-cu il 11 aprel tarixli 622 nömrəli və "Hüquqların dövlət qeydiyyatı haqqında daşınmaz əmlakın dövlət reyestrindən elektron çıxarış"ın məzmunu"nun təsdiq edilməsi və "Hüquqların dövlət qeydiyyatı haqqında daşınmaz əmlakın dövlət reyestrindən Çıxarış"ın və "Torpaq sahəsinin planı və ölçüsü"nün təsvirlərinin təsdiq edilməsi barədə" Azərbaycan Respublikası Prezidentinin 2015-ci il 17 iyun tarixli 553 nömrəli Fərmanında dəyişiklik edilməsi haqqında" 2020-ci il 18 avqust tarixli 1142 nömrəli fərmanlarında dəyişiklik edilməsi barədə

Azərbaycan Respublikası Prezidentinin Fərmanı

Azərbaycan Respublikası Konstitusiyasının 109-cu maddəsinin 32-ci bəndini rəhbər tutaraq, "Azərbaycanın mədəniyyət paytaxtı - Şuşa şəhəri haqqında" Azərbaycan Respublikasının 2021-ci il 31 may tarixli 338-VIQ nömrəli Qanununun icrası ilə əlaqədar qərara alıram:

1. Azərbaycan Respublikası Prezidentinin 2014-cü il 15 may tarixli 167 nömrəli Fərmanı (Azərbaycan Respublikasının Qanunvericilik Toplusu, 2014, № 5, maddə 480) ilə təsdiq edilmiş "Bakı Beynəlxalq Multikulturalizm Mərkəzinin Nizamnaməsi"nin 2.2.6-cı yarımbəndinə "Qanununa" sözümdən sonra, Şuşa şəhərinin ərazisində həmçinin "Azərbaycanın mədəniyyət paytaxtı - Şuşa şəhəri haqqında" Azərbaycan Respublikasının Qanununa" sözləri əlavə edilsin.

2. "Reklam haqqında" Azərbaycan Respublikasının 2015-ci il 15 may tarixli 1281-IVQ nömrəli Qanununun tətbiqi və "Reklam haqqında" Azərbaycan Respublikası Qanununun tətbiq edilməsi barədə" Azərbaycan Respublikası Prezidentinin 1997-ci il 24 noyabr tarixli 644 nömrəli Fərmanının ləğvi haqqında" Azərbaycan Respublikası Prezidentinin 2015-ci il 14 iyul tarixli 554 nömrəli Fərmanının (Azərbaycan Respublikasının Qanunvericilik Toplusu, 2015, № 7, maddə 822; 2016, № 8, maddə 1384; № 11, maddə 1821, № 12, maddə 2062; 2017, № 3, maddə 354, № 7, maddə 1378, № 12 (I kitab), maddə 2295; 2018, № 11, maddə 2289; 2019, № 3, maddə 439, № 4, maddə 611; 2020, № 7, maddə 891; 2021, № 12, maddə 1428) 2.4-cü bəndinə "Agentliyi," sözümdən sonra "Şuşa şəhərinin ərazisində Şuşa Şəhəri Dövlət Qoruğu İdarəsi," sözləri əlavə edilsin.

3. Azərbaycan Respublikası Prezidentinin 2017-ci il 31 iyul tarixli 1566 n?m?r?li Fərmanı (Azərbaycan Respublikasının Qanunvericilik Toplusu, 2017, № 7, maddə 1376, № 12 (I kitab), maddə 2309; 2018, № 11, maddə 2289; 2019, № 10, maddə 1588; 2021, № 12, maddə 1404) ilə təsdiq edilmiş "Azərbaycan Respublikasının Dövlət Reklam Agentliyinin Nizamnaməsi"nin 1.1-ci bəndinə "İçərişəhər" sözümdən əvvəl "Şuşa şəhərinin," sözləri əlavə edilsin.

Azərbaycan Respublikası Prezidentinin "Yol hərəkəti haqqında" Azərbaycan Respublikası Qanununun tətbiq edilməsi barədə" 1998-ci il 22 noyabr tarixli 24 nömrəli, "Avtomobil yolları haqqında" Azərbaycan Respublikası Qanununun tətbiq edilməsi barədə" 2000-ci il 10 mart tarixli 299 nömrəli və "Avtomobil nəqliyyatı haqqında" Azərbaycan Respublikası Qanununun tətbiq edilməsi barədə" 2008-ci il 4 iyul tarixli 792 nömrəli fərmanlarında dəyişiklik edilməsi haqqında

Azərbaycan Respublikası Prezidentinin Fərmanı

Azərbaycan Respublikası Konstitusiyasının 109-cu maddəsinin 32-ci bəndini rəhbər tutaraq, "Azərbaycanın mədəniyyət paytaxtı - Şuşa şəhəri haqqında" Azərbaycan Respublikasının 2021-ci il 31 may tarixli 338-VIQ nömrəli Qanununun icrası ilə əlaqədar qərara alıram:

1. "Yol hərəkəti haqqında" Azərbaycan Respublikası Qanununun tətbiq edilməsi barədə" Azərbaycan Respublikası Prezidentinin 1998-ci il 22 noyabr tarixli 24 nömrəli Fərmanında (Azərbaycan Respublikasının Qanunvericilik Toplusu, 1998, № 11, maddə 666; 2001, № 7, maddə 459; 2003, № 10, maddələr 546, 571; 2004, № 8, maddə 617, № 12, maddə 1005; 2006, № 9, maddə 743; 2008, № 8, maddə 719; 2009, № 4, maddə 226, № 8, maddə 630; 2010, № 7, maddə 606; 2011, № 6, maddə 510; 2012, № 5, maddə 423, № 11, maddə 1079; 2014, № 9, maddə 1043; 2015, № 2, maddələr 110, 140, № 6, maddə 707, № 10, maddə 1116; 2016, № 3, maddə 456, № 4, maddələr 662, 666, № 6, maddə 1062, № 11, maddə 1839; 2017, № 5, maddə 758, № 8, maddə 1521; 2018, № 2, maddələr 169, 197, № 4, maddə 677, № 6, maddə 1241, № 7 (I kitab), maddələr 1466, 1493; 2019, № 1, maddə 96, № 3, maddə 420, № 7, maddə 1228, № 8, maddələr 1402, 1406; 2020, № 5, maddə 561, № 7, maddə 885; 2021, № 4, maddə 316; 2022, № 8, maddə 860; Azərbaycan Respublikası Prezidentinin 2023-cü il 1 fevral tarixli 2018 nömrəli və 3 mart tarixli 2057 nömrəli fərmanları) aşağıdakı dəyişikliklər edilsin:

1.1. 2.3-cü bənddə "və Bakı Nəqliyyat Agentliyi" sözləri, Bakı Nəqliyyat Agentliyi və Şuşa

Şəhəri Dövlət Qoruğu İdarəsi" sözləri ilə əvəz edilsin;

1.2. 2.4-cü bənddə "və Bakı Nəqliyyat Agentliyinin" sözləri, Bakı Nəqliyyat Agentliyinin və Şuşa Şəhəri Dövlət Qoruğu İdarəsinin" sözləri ilə əvəz edilsin;

1.3. 2.12-1-ci bəndə "Agentliyi," sözümdən sonra "Şuşa şəhərinin ərazisində Şuşa Şəhəri Dövlət Qoruğu İdarəsi," sözləri əlavə edilsin;

1.4. 2.25-ci bənddən "isə" sözü çıxarılsın və həmin bəndə "Agentliyi" sözümdən sonra, Şuşa şəhərinin ərazisində Şuşa Şəhəri Dövlət Qoruğu İdarəsi" sözləri əlavə edilsin.

2. "Avtomobil yolları haqqında" Azərbaycan Respublikası Qanununun tətbiq edilməsi barədə" Azərbaycan Respublikası Prezidentinin 2000-ci il 10 mart tarixli 299 nömrəli Fərmanında (Azərbaycan Respublikasının Qanunvericilik Toplusu, 2000, № 3, maddə 166; 2004, № 12, maddə 1005; 2009, № 10, maddə 784; 2014, № 1, maddə 21, № 10, maddə 1184; 2016, № 6, maddə 1068; 2017, № 12 (I kitab), maddə 2287; 2018, № 8, maddə 1707; 2019, № 11, maddə 1717; 2021, № 5, maddə 449) aşağıdakı məzmununda 2.13-1-ci bənd əlavə edilsin:

"2.13-1. həmin Qanunun 1-ci maddəsinin iyirminci abzasında (balansına verilmiş avtomobil yollarına münasibətdə), 5-ci maddəsinin altıncı hissəsində, 10-1-ci maddəsinin ikinci hissəsində (balansına verilmiş avtomobil yollarına münasibətdə), 13-cü maddəsinin altıncı hissəsinin birinci cümləsinin və on birinci hissəsində (balansına verilmiş avtomobil yollarına münasibətdə), 16-cı maddəsinin birinci hissəsində, 21-ci maddəsinin üçüncü hissəsində, 22-ci maddəsinin ikinci və dördüncü hissələrində, 40-cü maddəsinin ikinci hissəsində "qurum" dedikdə Şuşa şəhərinin ərazisində Şuşa Şəhəri Dövlət Qoruğu İdarəsi nəzərdə tutulur;"

3. "Avtomobil nəqliyyatı haqqında" Azərbaycan Respublikası Qanununun tətbiq edilməsi barədə" Azərbaycan Respublikası Prezidentinin 2008-ci il 4 iyul tarixli 792 nömrəli Fərmanında (Azərbaycan Respublikasının Qanunvericilik Toplusu, 2008, № 7, maddə 610; 2009, № 10, maddə 779; 2016, № 4, maddə 661, № 6, maddə 1064, № 11, maddə 1840; 2017, № 6, maddə 1083; 2018, № 12 (I kitab), maddə 2600; 2019, № 5, maddə 838, № 8, maddə 1408; 2020, № 5, maddə 544; 2021, № 1, maddə 17, № 6 (I kitab), maddə 593; Azərbaycan Respublikası Prezidentinin 2023-cü il 3 mart tarixli 2047 nömrəli Fərmanı) aşağıdakı dəyişikliklər edilsin:

3.1. 2.2-1-ci bəndə "Nazirliyi," sözümdən sonra "Şuşa şəhərinin ərazisində Şuşa Şəhəri Dövlət Qoruğu İdarəsi," sözləri əlavə edilsin;

3.2. 2.2-2-ci bəndə "Nazirliyi," sözümdən sonra "Şuşa şəhərinin ərazisində müntəzəm şəhərdaxili sərnişindəşimaya münasibətdə Şuşa Şəhəri Dövlət Qoruğu İdarəsi," sözləri əlavə edilsin.

İlham ƏLİYEV,

Azərbaycan Respublikasının Prezidenti

Bakı şəhəri, 30 mart 2023-cü il

İqtisadi Şuranın növbəti iclası keçirilib

Martın 30-da Azərbaycan Respublikası İqtisadi Şurasının iclası keçirilib.

Nazirlər Kabinetinin Mətbuat xidmətindən AZƏRTAC-a bildiriblər ki, Şuranın sədri, Baş nazir Əli Əsədovun rəhbərliyi ilə keçirilən iclasın gündəliyində "Azərbaycan Respublikasının 2022-2026-cı illərdə sosial-iqtisadi inkişaf Strategiyası"nın Tədbirlər Planının icrasından irəli gələn yerli istehsalın rəqabət qabiliyyətinin yüksəldilməsi məqsədilə xammal və aralıq malların idxal gömrük rüsumlarının optimal-

laşdırılması", həmçinin qeyri-neft iqtisadiyyatının dayanıqlı inkişafı üçün strateji investisiya layihələrinin istiqamətləri və təşviq mexanizmləri və digər cari məsələlər ötraflı müzakirə olunub.

İclasda gündəlikdəki məsələlər üzrə iqtisadiyyat naziri Mikayıl Cəbrayılın rəhbərliyi və Şura üzvlərinin rəy və təklifləri dinlənilib.

Sonda müzakirə olunan məsələlər barədə müvafiq qərarlar qəbul olunub və aidiyyəti qurumlara tapşırıqlar verilib.

"Dəmir yumruq" Laçın yolunu tam nəzarətə götürdü

Hayastandan Qarabağa qanunsuz silah-sursat və minaların daşınmasının qarşısı alındı

Əvvəli 1-ci səh.

Müdafiə Nazirliyi isə bəyan edirdi ki, Rusiya sülhməramlı kontingenti tərəfindən həyata keçirilən bu cür fəaliyyətlər üçtərəfli Bəyanatın icrası ilə bağlı onların üzvlərinə düşən vəzifə borclarının yerinə yetirilməməsidir. Vəzifə və öhdəliklərinin öksinə olaraq Azərbaycanın Qarabağ iqtisadi rayonunda fəaliyyət göstərən qeyri-qanuni erməni dəstələri üçün canlı qüvvə, silah-sursat, mina, eləcə də digər maddi-texniki təminat vasitələrinin daşınmasını müşayiət etməklə sərbəst hərəkətinə şərait yaradılması olduqca təhlükəli vəzifədir. Eyni zamanda dinc yollar fayda verməyəcəyi təqdirdə, məsələnin güc yolu ilə həll ediləcəyi də vurğulanırdı. Lakin Hayastan Azərbaycanın mövqeyini düzgün qiymətləndirə bilmədi və nəticəsi çox acınacaqlı oldu.

Müzəffər Ali Baş Komandan İlham Əliyevin "Dəmir yumruq" əməliyyatı cəmi 44 günə düşməni qarşısında döz çökdürdü. Əvvəllər İlham Əliyevin təklifinə reaksiya verməyən Hayastan rəhbərliyinə bir daha bəlli oldu ki, Azərbaycan Prezidenti sözünün sahibidir. İlham Əliyev müharibədən öncə hansı fikirləri söyləmişdisə, bütün hamısını reallığa çevirdi. "Dəmir yumruq" düşmənin başını ələ əzdi ki, zərfdən 2,5 il keçməsinə baxmayaraq, hələ də Hayastan özünə gələ bilməyib.

Lakin sülh müqaviləsi imzalamaqdan hələ də boyun qaçıran Hayastan havadarlarının dəstəyi ilə Qarabağda qeyri-qanuni silah dəstələrini silahlandırmaqda davam edir. Azərbaycan hər zaman olduğu kimi bu prosesi görür və Hayastana xəbərdarlığını bildirir. Göründüyü kimi, dəfələrlə xəbərdarlıq edilsə də, Hayastan yəni öz çirkin əməllərindən əl çəkmirdi. Azərbaycan ərazilərində yaşayan ermənilərin reinteqrasiyası üçün dialoq təklif etdiyi halda Hayastanın və kənar qüvvələrin təsiri, təlimatları əsasında ölkəmizin ərazisində qalan ermənilər hələ konstruktiv yola gəlmək niyyətində olmadıqlarını nümayiş etdirirlər.

Xatırladaq ki, vaxtilə Azərbaycan Hayastana keçmiş münafiqəni dinc vasitələrlə tənzimləmək üçün təkliflər edirdi. Eyni zamanda dinc yollar fayda verməyəcəyi təqdirdə, məsələnin güc yolu ilə həll ediləcəyi də vurğulanırdı. Lakin Hayastan Azərbaycanın mövqeyini düzgün qiymətləndirə bilmədi və nəticəsi çox acınacaqlı oldu.

Müzəffər Ali Baş Komandan İlham Əliyevin "Dəmir yumruq" əməliyyatı cəmi 44 günə düşməni qarşısında döz çökdürdü. Əvvəllər İlham Əliyevin təklifinə reaksiya verməyən Hayastan rəhbərliyinə bir daha bəlli oldu ki, Azərbaycan Prezidenti sözünün sahibidir. İlham Əliyev müharibədən öncə hansı fikirləri söyləmişdisə, bütün hamısını reallığa çevirdi. "Dəmir yumruq" düşmənin başını ələ əzdi ki, zərfdən 2,5 il keçməsinə baxmayaraq, hələ də Hayastan özünə gələ bilməyib.

Lakin sülh müqaviləsi imzalamaqdan hələ də boyun qaçıran Hayastan havadarlarının dəstəyi ilə Qarabağda qeyri-qanuni silah dəstələrini silahlandırmaqda davam edir. Azərbaycan hər zaman olduğu kimi bu prosesi görür və Hayastana xəbərdarlığını bildirir.

Göründüyü kimi, dəfələrlə xəbərdarlıq edilsə də, Hayastan yəni öz çirkin əməllərindən əl çəkmirdi. Azərbaycan ərazilərində yaşayan ermənilərin reinteqrasiyası üçün dialoq təklif etdiyi halda Hayastanın və kənar qüvvələrin təsiri, təlimatları əsasında ölkəmizin ərazisində qalan ermənilər hələ konstruktiv yola gəlmək niyyətində olmadıqlarını nümayiş etdirirlər.

İlham Əliyev bütün çıxışlarında qeyd edirdi ki, Ermənistanın siyasi rəhbərliyi, onlara havadarlıq edənler, revanşist qüvvələr tərəfindən Azərbaycanın maraqlarına təhlükə yaradan hərəkətlər olarsa, dərhal adekvat addımlar atılacaq. Yəni silahlı qüvvələrimiz əməliyyat şəraitinə nəzarət edərək gələcəkdə

Azərbaycana qarşı ola biləcək təxribatların qarşısını almaq iqtidarındadır. Sonuncu keçirilən əməliyyatlar da Qarabağdakı separatçıların silah-sursatla təminat olunmasına qarşı atılan addımlardır.

Bütün bunlar göstərir ki, Hayastana "arxa durub" onu məkrli oyunlar oynamağa sövq edən dairələrin də planları alt-üst olur. Azərbaycan öz ərazisində qətiyyət nümayiş etdirir və hansısa qüvvə ölkəmizlə hədə-qorxu ilə danışa bilməz. Martın 18-də Tərtörün Talış kəndindən Hayastana və onun havadarlarına sonuncu xəbərdarlığını edən İlham Əliyev dedi ki, Azərbaycan qarşı hansısa çirkin planlar həyata keçməyəcək. İstənilən çirkin plana güclü iradəmiz, güclü siyasətimiz, müzəffər ordumuz cavab verəcək. Əgər qüdrətli Azərbaycan Vətən müharibəsində 44 gün ərzində müzəffər ordusu ilə yalnız irəliyə gedibse, bu gün qalib ölkə kimi də hərbi sahədə, bütün istiqamətlər üzrə yalnız irəli addımlayır. Azərbaycanla hesablaşmamaq Hayastanın özünə ağır zərbə vurmaması deməkdir.

Bu gün Hayastanın bir yolu var - İlham Əliyevin sülh müqaviləsi üçün irəliləyən 5 prinsipi qəbul etməklə barışa imza atmaq. Bu, Hayastanın yeganə xilas yoludur. Yox, əgər məğlub ölkə havadarlarına arxalanıb yəni də məkrli oyunlar oynayarsa, bu zaman günahkar axtarmağa dəyməz...

Rəşad BAXŞƏLİYEV, "Azərbaycan"

Azərbaycanla Türkiyə hər zaman bir-birinin yanındadır

Milli Məclisin Sədri Sahibə Qafarova Türkiyə Respublikasının Birinci xanımı Əminə Ərdoğanla görüşüb

Milli Məclisin Sədri Sahibə Qafarova Amerika Birləşmiş Ştatlarına səfəri çərçivəsində Türkiyə Respublikasının Birinci xanımı Əminə Ərdoğanla görüşüb.

Milli Məclisin Mətbuat və ictimaiyyətə əlaqələr şöbəsinə verilən məlumata görə, Sahibə Qafarova Əminə Ərdoğanla görüşdün və Türkiyənin Birinci xanımının təşəbbüsü ilə Birləşmiş Millətlər Təşkilatında keçirilən yüksək səviyyəli tədbirdə iştirakdan məmnunluğunu ifadə edib.

Söhbətdə Milli Məclisin Sədri müasir dövrdə ötraf mühitin mühafizəsinin ən böyük global çağırışlardan biri olduğunu deyib. O, Əminə Ərdoğanın 2017-ci ildə irəliləyən "Sifir tullantı" təşəbbüsünün 2022-ci ilin dekabrında BMT Baş Assambleyasının qətnaməsi şəklində global səviyyədə dəstəkləndiyini söyləyərək, bunun dünyanın qorunması və gələcək nəsillərə daha yaxşı şəkildə ötürülməsi baxımından mühüm əhəmiyyət kəsb etdiyini bildirib. Azərbaycanın da həmin qətnamə layihəsinə dəstək verdiyini qeyd edib. Spiker, Özbəkistanın Səmərqənd şəhərində keçirilən Türk Dövlətləri Təşkilatının IX Zirvə Görüşü çərçivəsində Əminə Ərdoğanla görüşdüyü Azərbaycanın Birinci vitse-prezidenti Mehriban xanım Əliyevanın "Ümumi evimiz olan Dünya üçün Sifir Tullantı üzrə Global öhdəliyi dair Bəyannamə"ni imzaladığını vurğulayıb.

Sahibə Qafarova Türkiyədə fevralın 6-da baş vermiş və on minlərlə insanın həyatına son qoymuş dəhşətli zəlzələ ilə əlaqədar həlak olanların

ailələrinə və yaxınlarına, qardaş Türkiyə xalqına bir daha dərin hüznə başsağlığı verib, yaralananlara tezliklə şəfa diləyib. O, Türkiyənin Prezident Rəcəb Tayyib Ərdoğanın rəhbərliyi altında bu zəlzələnin ağır nəticələrini uğurla və tezliklə aradan qaldıracağına əminliyini söyləyib. Milli Məclisin Sədri Azərbaycan və Türkiyənin həm sevincli, həm də kədərli günlərdə daim bir-birinin yanında olduğunu, bu faciənin nəticələrinin aradan qaldırılmasında xalqımızın və dövlətimizin öz səylərini əsirgəmədiyini qeyd edib və Heydər Əliyev Fondunun

yardım kampaniyasında yaxından iştirak etdiyini bildirib. Eyni zamanda Sahibə Qafarova Milli Məclisin də öz imkanları daxilində fəlakət zonasına humanitar yardım göndərdiyini deyib.

Görüş zamanı Prezident İlham Əliyevin öz dəstəyini nümayiş etdirmək üçün Türkiyəyə səfəri, Azərbaycan Prezidentinin təşəbbüsü ilə martın 16-da Ankarada Türk Dövlətləri Təşkilatının Dövlət Başçılarının "Fəlakət - Fövqəladə halların idarə edilməsi və humanitar yardım" mövzusunda Fövqəladə Zirvə Görüşünün keçirildiyi vurğulanıb.

Sahibə Qafarova ölkələrimiz arasında münasibətlərin möhkəmlənməsində parlamentlərin rolundan danışdı. O, Azərbaycan Milli Məclisi və Türkiyə Böyük Millət Məclisi arasında səmərəli əməkdaşlığı uğurla inkişaf etdiyini söyləyib. Spiker bu baxımdan parlament sədrlərinin, parlament nümayəndə heyətlərinin qarşılıqlı səfərlərinin vacibliyindən bəhs edib, deputatlarının mötəbər beynəlxalq qurumlarda bir-birinin mövqeyini dəstəklədiklərini bildirdi.

Türkiyə Respublikasının Birinci xanımı Əminə Ərdoğan

ğın ölkələrimiz arasında dostluq və qardaşlıq münasibətlərinin uğurla inkişaf etdiyini vurğulayıb.

Əminə Ərdoğan ölkəsində baş vermiş zəlzələ ilə əlaqədar Azərbaycan dövlətinin və xalqının dəstəyini yüksək qiymətləndirib, göstərilən yardımlara görə təşəkkürünü ifadə edib.

Türkiyənin Birinci xanımı "Sifir tullantı" təşəbbüsü ilə bağlı Birləşmiş Millətlər Təşkilatında keçirilən tədbirdə

Azərbaycanın yüksək səviyyədə təmsil edildiyini təqdirəlayiq hesab edib. O, bu təşəbbüsün ötraf mühitin qorunmasında, global ekoloji problemlərin həllində əhəmiyyətindən danışdı.

Türkiyə və Azərbaycan rəsmilərinin ikitərəfli və beynəlxalq səviyyədə görüşlərinin əlaqələrimizin daha da güclənməsi baxımından önəmli olduğunu deyən Əminə Ərdoğan Azərbaycan dövlətinə və xalqına sülh, əmin-amanlıq və rifah arzulayıb.

Rəşad CƏFƏRLİ, "Azərbaycan"

Ulu Öndər Heydər Əliyevin 100 illiyi ilə əlaqədar yubiley medalı təsis ediləcək

Martın 30-da Milli Məclisin Hüquq siyasəti və dövlət quruculuğu komitəsinin iclası keçirilib.

Parlamentin Mətbuat və ictimaiyyətə əlaqələr şöbəsinə verilən məlumata görə, iclası açan Milli Məclis Sədri birinci müavini, Hüquq siyasəti və dövlət quruculuğu komitəsinin Sədri Əli Hüseynli gündəliyə keçməzdən öncə martın 28-də deputat Fazil Mustafaya qarşı terror aktının törədilməsi ilə bağlı fikirlərini bölüşüb. Birinci vitse-spiker faktla bağlı Cinayət Məcəlləsinin müvafiq maddələri ilə cinayət işi başlanıldığını və əməliyyat-istintaq tədbirləri həyata keçirildiyini diqqətə çatdırıb. O, Hüquq siyasəti və dövlət quruculuğu komitəsi adından bu terror hadisəsinə hiddətə qnadıqlarını bildirdi və bu xain cinayəti hüquqi, demokratik və dünyəvi idarəetmə modelinin unikal vəhdətini yaratmış Azərbaycan dövlətinə qarşı qəsd kimi dəyərləndirdi.

Sonra iclasın gündəliyini təqdim edən komitə sədri birinci məsələnin "Heydər Əliyevin 100 illiyi (1923-2023)" Azərbaycan Respublikasının yubiley medalının təsis edilməsi ilə əlaqədar "Azərbaycan Respublikasının

sonra iclasın gündəliyini təqdim edən komitə sədri birinci məsələnin "Heydər Əliyevin 100 illiyi (1923-2023)" Azərbaycan Respublikasının yubiley medalının təsis edilməsi ilə əlaqədar "Azərbaycan Respublikasının yubiley medalının təsis edilməsi barədə qanun layihəsi" qanununu təqdim etdi. O, bildirdi ki, gündəliyin 2-ci və 3-cü məsələsi - "Prokurorluq haqqında" qanunda dəyişiklik edilməsi barədə qanun layihəsi (birinci oxunuş) və "Dövlət quruluşu haqqında" və "Prokurorluq qanunlarında qulluqkeçmə haqqında" qanunlarında dəyişiklik edilməsi barədə qanun layihəsi (birinci oxunuş) Naxçıvan Muxtar Respublikası Hərbi Prokurorluğunun tabelik qaydası dəyişdirilməklə yeni-dən təşkil olunması ilə əlaqədar hazırlanıb.

lərin dairəsi haqqında məlumat verib.

Deputatlar Qüdrət Həsənzadə, Fəzail Ağamalı, Behruz Məhərrəmov, Elşən Musayev, Erkin Qədirli, Azay Quliyev, Əminə Ağazadə, Sabir Hacıyev, Vüqar İskəndərov, Nurlan Həsənov çıxış etdilər. Komitə üzvləri Ulu Öndər Heydər Əliyevin Azərbaycan xalqı və dövləti qarşısında müstəsna tarixi xidmətlərindən danışdıqlarını, Heydər Əliyevin ölkə rəhbərliyinə qaydışını Azərbaycanın dövlət müstəqilliyinin qorunub saxlanılmasına və möhkəmləndirilməsinə xidmət edən başlıca amil kimi dəyərləndirdilər. Deputatlar "Heydər Əliyevin 100 illiyi (1923-2023)" yubiley medalının təsis edilməsi barədə qanun layihəsi haqqında və "Dövlət rüsumu haqqında" qanunlarında dəyişiklik edilməsi barədə qanun layihəsi (birinci oxunuş) sosial xidmətlərin təkmilləşdirilməsi ilə bağlıdır.

Gündəliyin 6-cı məsələsi olan Mülki Məcəllədə, Mülki Prosessual Məcəllədə, "Notariat haqqında", "Bələdiyyə mülkiyyətinə əmlakın verilməsi haqqında" və "Dövlət rüsumu haqqında" qanunlarında dəyişiklik edilməsi barədə qanun layihəsi (birinci oxunuş) sosial xidmətlərin təkmilləşdirilməsi ilə bağlıdır.

Sonuncu məsələ olan İnzibati Xətalər Məcəlləsində, "Polis haqqında", "Bəyartlıq haqqında" və "Atçılıq haqqında" qanunlarında dəyişiklik edilməsi barədə qanun layihəsi (birinci oxunuş) adlı qanunların "Normativ hüquqi aktlar haqqında" Azərbaycan Respublikası Konstitusiyası Qanununun tələblərinə uyğunlaşdırılması məqsədilə hazırlanıb.

Layihələrin müzakirəsində deputatlar Qüdrət Həsənzadə, Fəzail Ağamalı, Elşən Musayev dəyişikliklərlə bağlı fikirlərini bildirdəndən sonra qanun layihələri birinci oxunuşda baxılmaq üçün Milli Məclisin plenar iclasına təqdim olundu.

Rəşad CƏFƏRLİ, "Azərbaycan"

Milli Məclisin Sədr müavini Adil Əliyev şəhid ailəsini ziyarət edib

Milli Məclisin Sədr müavini Adil Əliyev martın 30-da Xızı rayonu Şuraabad kəndində şəhid Cəfərov Elməddin Hüseyn oğlunun ailəsini ziyarət edib.

Milli Məclisin Mətbuat və ictimaiyyətə əlaqələr şöbəsinə verilən məlumata görə, vitse-spiker şəhidimizin ailəsi ilə söhbət zamanı Elməddin Cəfərovun Aprel döyüşlərində və torpaqlarımızın işğaldan azad olunması uğrunda Vətən müharibəsində iştirak etməsinin gənc nəsillər üçün örnək təşkil etdiyini diqqətə çatdırıb. Prezident, Müzəffər Ali Baş Komandan İlham Əliyevin rəhbərlik etdiyi şəhərdə Azərbaycan Ordusunun düşmənlər üzərində şanlı qələbə qazanaraq həm tarixi torpaqlarımızı işğaldan azad etdiyini, həm də beynəlxalq ədalətə bərqərar etdiyini deyən vitse-spiker bu tarixi Qələbəyə görə məhz şəhidlərimizə borclu olduğumuzu bildirdi. Adil Əliyev şəhid ailələrinin və qazilərin qayğılarının hər zaman Prezident İlham Əliyevin və Birinci xanım Mehriban Əliyevanın diqqət mərkəzində olduğunu xatırladı.

Qeyd edək ki, Füzuli və Cəbrayılın azad olunması uğrunda gedən döyüşlərdə iştirak edən Elməddin Cəfərov 2020-ci il oktyabrın 9-da Füzuli rayonunun Alxanlı kəndində gedən döyüşlərdə qəhrəmancasına şəhid olub. Şəhid Baş gizir Elməddin Cəfərov Vətən müharibəsində göstərdiyi qəhrəmanlıqlara görə Prezident İlham Əliyev tərəfindən "3-cü dərəcəli Vətənə xidmətə görə" ordeni, "Cəsur döyüşçü", "Vətən uğrunda", "Cəbrayılın azad olunmasına görə", "Xocavəndin azad olunmasına görə" və "Füzulinin azad olunmasına görə" medalları ilə təltif olunub.

"Azərbaycan"

Azərbaycanda mükəmməl dövlət-din münasibətləri formalaşdırılır

Martın 30-da Milli Məclis İctimai birliklər və dini qurumlar komitəsinin iclası keçirilib. Milli Məclis Sədri birinci müavini, komitənin sədri Fəzail İbrahimli diqqətə çatdırıb ki, iclas "Azərbaycanda dövlət-din münasibətləri: real durum və perspektivlər" mövzusunda həsr olunub.

Milli Məclisin Mətbuat və ictimaiyyətə əlaqələr şöbəsinə verilən məlumata görə, F.İbrahimli çıxışında bildirdi ki, sovet dövründə dinə qarşı böyük basqılar müşahidə edilmişdir. Lakin müstəqillik əldə edildəndən sonra bütün çətinliklər aradan qaldırılıb, Azərbaycanın digər sahələrdə olduğu kimi, dini sahədə də xeyli dəyişikliklər baş verib, əhəmiyyətli addımlar atılıb, böyük uğurlar əldə edilmişdir. O, diqqətə çatdırıb ki, müstəqillik illərində ölkəmizdə dövlət-din münasibətlərinin tənzimləyən qanunlar qəbul olunub, Konstitusiyamızda dini etiqad azadlığı ilə bağlı məsələlər müvafiq maddələrdə öz əksini tapıb. Eyni zamanda cəmiyyətdə fərdlərə, dini icmalara dövlət arasında ki, münasibətlərinin tənzimləyən qanunlar qəbul olunub, Konstitusiyamızda dini etiqad azadlığı ilə bağlı məsələlər müvafiq maddələrdə öz əksini tapıb. Eyni zamanda cəmiyyətdə fərdlərə, dini icmalara dövlət arasında ki, münasibətlərinin tənzimləyən qanunlar qəbul olunub, Konstitusiyamızda dini etiqad azadlığı ilə bağlı məsələlər müvafiq maddələrdə öz əksini tapıb.

Komitə sədri qeyd edib ki, Azərbaycanın tolerantlıq baxımından dünyanın qabaqçılıq ölkələri sırasındadır. Ölkəmizdə dini icmaların azad fəaliyyətinə lazımı şərait yaradılıb. Müxtəlif xalqların və dinlərin nümayəndələri məhrub dostluq şəraitində

yaşayırlar. O, bu gün Azərbaycanda dini pluralizm mühitinin mövcud olduğunu deyib, ölkəmizin islam həmrəyliyinə öz layiqli töhfəsini verdiyini, milli-mənəvi dəyərlərə sadıq olduğunu söyləyib. Qeyd olunub ki, artıq Azərbaycan iqtisadi cəhətdən qüdrətli bir dövlətə çevrilib və dünyada, həmçinin regionda öz mövqeyini möhkəmləndirərək etibarlı tərəfdaşa çevrilib.

Sonra iclasda Dini Qurumlarla İş üzrə Dövlət Komitəsinin sədri Mübariz Qurbanlı çıxış etdi. O, Azərbaycanın çoxmillətli və çoxkonfessiyalı dövlət olduğunu söyləyib və bunun dövlət-din münasibətlərinin formalaşmasında rolundan danışdı, dövlət-din münasibətlərinin uğurla tənzimlənməsi sahəsində ölkəmizdə təqdirəlayiq işlərin görüldüyünü bildirdi. Komitə sədri qeyd edib ki, Azərbaycan dövləti bütün etnik qrupların, dini konfessiyaların nümayəndələrinin öz dinlərini, dinlərini, mədəniyyətlərini və adət-ənənələrini qoruyub saxlaması üçün hərtərəfli qayğı göstərir.

Komitə sədri müstəqillik əldə edildikdən sonra ölkədə məscidlərin, kilsələrin, sinaqoqların, digər dini məbədlərin inşası və bərpası istiqamətində məqsədyönlü tədbirlərin həyata keçirildiyini deyib. O, həmçinin dini kadrların yetişdirilməsi məsələsinə toxunaraq vətəndaşlarımızın dini təhsil almaları üçün ölkəmizdə bu sahəni tədris edən təhsil ocaqlarının fəaliyyət göstərməsinin vacibliyini qeyd edib.

Mübariz Qurbanlı rəhbərlik etdiyi komitənin Azərbaycan tarixi-mənəvi irsinin və ənənəvi dəyərlərinin

qorunub saxlanılması, tolerantlıq, multikulturalizm ideyalarının təbliği istiqamətində fəaliyyəti barədə danışdı. O, bu qurumun dövlət-din münasibətləri, habelə dini icmaların fəaliyyətinin tənzimlənməsi istiqamətində məqsədyönlü işlər gördüyünü söyləyib və komitənin digər qurumlarla qarşılıqlı əməkdaşlıq etdiyini deyib.

Komitə sədri Azərbaycanda islam mədəniyyətinin, habelə dinlərarası münasibətlərdə tolerantlıq və multikultural dəyərlərin qorunub saxlanılmasının vacibliyini qeyd edərək, bu sahədə maarifləndirmə işinin əhəmiyyətindən, o cümlədən dini ictimaiyyətin, ziyalıların, medianın rolundan danışdı.

Sonra Milli Məclisin deputatı Ceyhun Məmmədov çıxış edərək bildirdi ki, müstəqillik əldə edildikdən sonra ölkəmizin vətəndaşlarının dini etiqad və vicdan azadlıqları təmin olundu, bu sahədə qoyulan qadağalar aradan qaldırıldı. Xalqımız öz milli və dini bayramlarını sərbəst şəkildə qeyd etmək hüququ əldə etdi.

Millət vəkili qeyd edib ki, Azərbaycan xalqının Ümmümilli Lideri Heydər Əliyevin diqqət və qayğısı sayəsində Dini Qurumlarla İş üzrə Dövlət Komitəsi qurulduqdan sonra ölkəmizdə dövlət-din münasibətləri sahəsində yeni mərhələ başladı. Dini etiqad azadlığı ilə bağlı qanunvericilik aktlarının tələblərinə riayət olunmasının təmin edilməsi, dini icmaların qeydiyyatına alınması, qeydiyyatın ləğvi, dini qurumların fəaliyyətinin tənzimlənməsi səlahiyyəti Dövlət Komitəsinə həvalə olundu.

Ceyhun Məmmədov bildirdi ki, tarixən Azərbaycan xalqı digər din və mədəniyyətlərə qarşı tolerant münasibətlərlə seçilib. Ölkəmizdə müxtəlif dinlərin nümayəndələri öz etnik xüsusiyyətlərini, adət-ənənələrini qoruyub saxlamaqla, həmişə qarşılıqlı anlaşma şəraitində yaşayıb, ictimai-siyasi və iqtisadi həyatda fəal iştirak ediblər. O, müasir dövrdə də ölkəmizdə müxtəlif dinlərin tarixinin, mədəni abidələrinin, mənəvi irsinin dövlət tərəfindən qorunduğunu söyləyib, Azərbaycanın tolerantlığı, dini pluralizmi qoruyub saxlanması ilə yanaşı, islam həmrəyliyinə də layiqli töhfələr verdiyini deyib. Bildirdi ki, ölkəmizdə dini dəyərlərə, ibadət yerlərinə və din xadimlərinə xüsusi qayğı ilə yanaşılır. Dövlət din arasında qarşılıqlı anlaşma və əməkdaşlıq daha da güclənir.

Iclasda Qafqaz Müsəlmanları İdarəsinin sədr müavini Fuad Nurullayev, Azərbaycan İlahiyyat İnstitutunun rektoru Aqil Şirinov, Rus Pravoslav Kilsəsinin Bakı və Azərbaycan Yeparxiyası dini qurumunun katibi-axımandiri Aleksandr Nikonorov, Bakı şəhəri Dağ Yəhudiləri dini icmasının sədri Milix Yevdayev, Azərbaycan Respublikasında Katolik Kilsəsinin Apostol Prefekturası yepiskopunun birinci müavini Yozef Marek, Azərbaycan Respublikasının Alban-Udi Xristian dini icmasının sədri Robert Mobil, Bakı şəhəri "Azərbaycan Bibliya Cəmiyyəti" xristian dini icmasının sədri Rasim Xəlilov, "Vinayard Azərbaycan" xristian dini icmasının sədri Emil Ponaqov, Azərbaycan Bəhələri Dini Mərkəzinin

katibi Ramazan Əsgəri, Bakı Krişna Şiuru dini icmasının sədri Məhdi Əhmədov, Bakı şəhəri "Yevangelist Xristian Baptistlərinin kilsəsi" dini icmasının sədri İlya Zəncənkə, Milli Məclisin İctimai birliklər və dini qurumlar komitəsinin sədr müavini Sahib Əliyev, üzvləri Azər Badamov, Cavanşir Paşazadə çıxış etdilər.

Çıxışlarda qeyd olunub ki, dünyəvi dövlət olan Azərbaycanda həmçinin mükəmməl dövlət-din münasibətləri də formalaşdırılır. Dövlət və dini icmalar arasında münasibətlər yüksək səviyyədə qurulub, müxtəlif dini konfessiyaların arasında tolerantlıq münasibətləri mövcuddur. Çıxışlarda ölkəmizdə dövlətin dini icmalara göstərdiyi qayğı yüksək qiymətləndirilib. Qeyd olunub ki, tarixi məbədlərin təmir və bərpası bu gün də davam etdirilir, dini ayinlərin icrası üçün lazımı şərait yaradılır. Bildirilib ki, ölkə rəhbərliyinin dini sahədə yeritdiyi uğurlu siyasət nəticəsində dövlət-din münasibətləri yüksək səviyyədə tənzimlənir, dini etiqad azadlığı təmin edilir, ölkədəki tolerantlıq mühiti qorunub saxlanılır.

Tədbirdə Dini Qurumlarla İş üzrə Dövlət Komitəsi sədrinin müavini Gündüz İsmayilov, Mənəvi Dəyərlərin Təbliği Fondunun icraçı direktoru Mehman İsmayilov, Dini Qurumlarla İş üzrə Dövlət Komitəsinin Aparat rəhbəri Amil Cavado, komitənin Dini qurumlarla İş üzrə şöbəsinin müdiri Cahandar Əlifzadə, Dini təhsil şöbəsinin müdiri Elnar Kərimov və iştirak etdilər.

"Azərbaycan"

Azərbaycanın xarici işlər naziri Ceyhun Bayramov İsrail Prezidenti İsxak Hersoq ilə görüşüb

Martın 30-da Azərbaycan Respublikasının xarici işlər naziri Ceyhun Bayramov İsrail Dövlətinə rəsmi səfəri çərçivəsində Prezident İsxak Hersoq tərəfindən qəbul edildi.

AZƏRTAC xəbər verir ki, görüşdə Azərbaycan ilə İsrail arasında ikitərəfli və çoxtərəfli əməkdaşlıq gündəliyinin aktual məsələləri, o cümlədən regional və beynəlxalq vəziyyət müzakirə olunub.

Nazir Ceyhun Bayramov iki ölkə arasında diplomatik münasibətlərin qurulmasından ötən 30 il ərzində müxtəlif istiqamətlərdə, o cümlədən siyasi, iqtisadi, təhlükəsizlik, mədəniyyət, təhsil, yüksək texnologiyalar, kibernetik təhlükəsizlik və digər sahələrdə inkişaf edən ikitərəfli əməkdaşlıq gündəliyindən məmnunluqla bəhs edərək münasibətlərin inkişafında Azərbaycan və İsrail liderləri arasında yaxın əməkdaşlıqın mühüm rolunu qeyd edib.

2021-ci ildə Azərbaycan Respublikasının İsrail Dövlətinə ticarət və turizm nümayəndəliklərinin, 2023-cü ildə isə Azərbaycan Respublikasının İsrail Dövlətində səfirliyinin açılmasının iki ölkə arasında münasibətlərin inkişafına böyük töhfə vermişdir.

Azərbaycan və İsrail arasında keçirilən müntəzəm si-

yasi məsləhətləşmələrin və yüksək səviyyəli səfərlərin iki ölkə arasında əlaqələrin daha da inkişaf etdirilməsi üçün əhəmiyyətli rol oynadığını vurğulanıb.

Nazir Ceyhun Bayramov həmçinin qarşı tərəfi postmünaqişə dövründə regionda mövcud vəziyyəti, Azərbaycanın işğaldan azad olunmuş ərazilərdə apardığı genişmiq-

yaslı bərpa və quruculuq barədə ətraflı məlumatlandırıb. Bununla yanaşı, Ermənistanın törətdiyi hərbi-siyasi təxribatlar, öhdəliklərindən boyun qaçırmaqla danışıqların imitasiyası, mina təhdidini davam etdirməsi, öhdəliklərinə uyğun olaraq silahlı qüvvələrini Azərbaycanın ərazisindən çıxarmadığı barədə məlumatlar təqdim olunub. Ermənistanın son hof-

tələrdə təcavüzkar ritorikanı və fəaliyyəti davam etdirdiyi diqqətə çatdırılıb. Azərbaycanın bölgədə sülh və təhlükəsizliyin bərqərar edilməsi, habelə erməni sakinlərinin reintegrasiyası istiqamətində qərarlı olduğu bildirilib.

Prezident İsxak Hersoq İsrailin öz strateji tərəfdaşı qismində Azərbaycanla münasibətlərin inkişafına önəm verdiyini diqqətə çatdırıb. İki ölkənin xalqları arasında mövcud olan dostluq və həmrəylik ənənələrinin bu gün ölkələrimiz arasında inkişaf edən münasibətlərin mühüm tərkib hissəsi olduğu bildirilib. Azərbaycanla yaşayan yəhudi icmasının ikitərəfli münasibətlərə verdiyi müsbət töhfə məmnunluqla qeyd edilib. Azərbaycanın İsraildə səfirliyinin açılmasının münasibətlərin daha da inkişafında əhəmiyyətli rol oynayacağına dair əminlik ifadə olunub.

Görüşdə həmçinin qarşılıqlı maraq doğuran regional məsələlər ətrafında fikir mübadiləsi aparılıb.

Binyamin NETANYAHU: "İsrail Azərbaycan ilə əməkdaşlığın daha da inkişaf etdirilməsində maraqlıdır"

Martın 29-da Azərbaycan Respublikasının xarici işlər naziri Ceyhun Bayramov İsrail Dövlətinə rəsmi səfəri çərçivəsində Baş nazir Binyamin Netanyahu tərəfindən qəbul edildi.

Xarici İşlər Nazirliyinin Mətbuat xidməti idarəsindən AZƏRTAC-a bildiriblər ki, Baş nazir Binyamin Netanyahu, ilk növbədə Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyevə salamlarını çatdırmağı xahiş edib. O, Azərbaycana səfərini məmnunluqla xatırlayıb, Azərbaycanın İsraildə səfirliyinin açılması münasibətilə təbriklərini çatdırıb. Baş nazir İsrailin Azərbaycan ilə əməkdaşlığın daha

da inkişaf etdirilməsində maraqlı olduğunu bildirib.

Nazir Ceyhun Bayramov ötən il ölkələrimiz arasında diplomatik münasibətlərin qurulmasının 30-cu ildönümünü qeyd etdiyini məmnunluqla xatırlayıb və Azərbaycan Respublikasının İsrail Dövlətində səfirliyinin təsis edilməsinin münasibətlərin yeni mərhələyə qədəm qoyduğunu nümunəsi olduğunu vurğulayıb.

Görüş zamanı həmçinin Azərbaycan və İsrail arasında ikitərəfli münasibətlərin hazırkı səviyyəsi, münasibətlərin inkişaf perspektivləri, təhlükəsizlik, iqtisadi əlaqələr və digər sahələrdə əməkdaşlığın müxtəlif aspektləri müzakirə olunub.

Azərbaycan-İsrail tərəfdaşlığının yeni mərhələsi başlayır

Təl-Əvivdə səfirliyimizin fəaliyyətə başlaması dövlətlər arasında münasibətlərə mühüm töhfədir

Xəbər verildiyi kimi, martın 29-da İsraildə Azərbaycan səfirliyinin rəsmi açılışı olub. Bu, Azərbaycan və İsrailin dostluq və əməkdaşlıq əlaqələrinin uğurlu davamı kimi qiymətləndirilir. İki ölkə arasında siyasi, iqtisadi, mədəni və hərbi əlaqələrin möhkəmləndirilməsi Azərbaycan və İsrail üçün xüsusi əhəmiyyət kəsb edir. Təl-Əvivdə səfirliyimizin fəaliyyətə başlaması ilə münasibətlərimiz dərinləşəcəkdir.

Prezident İlham Əliyevin ötən il dekabrın 22-də Benyamin Netanyahuya İsrail Dövlətinin Baş naziri kimi fəaliyyətə başlaması münasibəti ilə göndərdiyi təbriklərdə bu barədə bildirmişdi: "Ümidvaram ki, səfirliyimizin açılması Azərbaycan-İsrail münasibətlərinin inkişafına töhfə verəcəkdir. Əminəm ki, dost xalqlarımızın mənafəələrinə uyğun olaraq, ölkələrimiz arasında əlaqələrin dərinləşdirilməsi, qarşılıqlı faydalı əməkdaşlığımızın daha da genişləndirilməsi istiqamətində birgə səylərimizi bundan sonra da uğurla davam etdirəcəyik".

Dərinləşən əməkdaşlıq hər iki dövlətin yerləşdikləri regionlarda geosiyasi təsirlərini artırır

Milli Məclisin deputatı Sahib Ahiyev deyib ki, Azərbaycanın İsraildə səfirliyinin açılması müsbət qiymətləndirilməli, tarixi hadisə kimi dəyərləndirilməlidir: "Nəzərə almaq lazımdır ki, Yaxın Şərqi-

də qardaş Türkiyədən sonra Azərbaycanın ən böyük ticarət əlaqəsi məhz dost İsraildir. Həmçinin mədəni, strateji, hərbi-texniki əməkdaşlığımız da son dərəcə mühüm əhəmiyyət kəsb edir. Biz bunun müsbət nəticələrinin İkinci Qarabağ savaşında şəhirdən təcrid olunanlara mühüm töhfələr verəcək. Sevincdir ki, tərəflərin hər biri əlaqələrin dərinləşdirilməsində maraqlıdır. Qarşılıqlı iqtisadi fayda ilə yanaşı, bu əməkdaşlıq Azərbaycan və İsrail üçün yerləşdikləri regionlarda geosiyasi təsirlərinin artması baxımından da əhəmiyyətlidir".

Deputatın dediyinə görə, dost İsrailin Azərbaycanın ərazi bütövlüyü məsələsində tutduğu prinsipial mövqə alqışlanmalıdır: "Bilmək lazımdır ki, Azərbaycan-İsrail əlaqələrinin dərinləşdirilməsi, münasibətlərin möhkəmləndirilməsi hansısa üçüncü döv-

lətə qarşı yönəlməyib. İki ölkə arasında əlaqələr beynəlxalq norma və prinsiplərə tamamilə uyğundur. Azərbaycanın xarici işlər naziri Ceyhun Bayramovun İsraildə səfirliyinin aridncə Fələstinə gətməsi də bunun bariz nümunəsidir. Azərbaycan ziddiyyətlərin beynəlxalq hüquq əsasında həllinin tərəfdaşdır. Azərbaycan etibarlı dost və tərəfdaş ölkələrlə əməkdaşlığı hər zaman davam etdirmək niyyətindədir".

Strateji münasibətlər daha da yaxşılaşacaq

Milli Məclisin deputatı Vüqar Bayramov deyib ki, Azərbaycanla İsrail arasında əlaqələr möhkəm təməllər üzərində qurulub və dostluq ənənələrinə söykənir: "İki ölkə arasında yüksələn dimanika üzrə inkişaf edən qarşılıqlı əlaqələr mövcuddur. Azərbaycan və İsrail həm iqtisadi,

həm strateji, həm də siyasi sahədə ciddi əməkdaşlıq edirlər. Unutmaq olmaz ki, İsrail Azərbaycanın haqq işində, 44 günlük Vətən müharibəsində dəstəyini əsirgəməyib. Hələ 1990-cı illərdən tərəflər arasında kifayət qədər ciddi və dərin strateji münasibətlər formalaşmışdır. İsraildə Azərbaycan səfirliyinin açılması bu əlaqələrin daha da dərinləşməsinə imkan yaradır. İki dövlət arasında əlaqələrin, eləcə də xalqlarımızın münasibətlərinin sağlamlıq məcrada inkişafı ölkəmizin İsraildə səfirliyinin açılmasını zəruri edir".

Deputat Azərbaycanla İsrailin iqtisadi əməkdaşlığı barədə də danışıb. Bildirib ki, iki ölkə arasında bir çox sahələrdə əhatə edən uğurlu münasibət, eləcə də iqtisadi əməkdaşlıq ölkələr arasında ticarət dövrüyünə də birbaşa təsir göstərir. Bunun nəticəsidir ki, 2022-ci ildə Azərbaycanla İsrail arasında ticarət dövrüyüsi

85 faiz artaraq 1 milyard 700 milyon dollardan çox olub.

"Göstəricilərdən də aydın olur ki, ticarət dövrüyüsi kəskin artıb. Bu, həm də Azərbaycan və İsrail arasında mövcud olan uğurlu strateji əməkdaşlığın nəticəsi kimi qiymətləndirilməlidir. Bu kontekstdən yanaşsaq, deyə bilərik ki, qarşılıqlı iqtisadi və siyasi əlaqələrimizdəki inkişaf İsraildə səfirliyimizin açılması ilə daha da sürətlənəcək. Fikrimcə, İsrail şirkətlərinin ölkəmizin inkişafına verdiyi töhfələri də yeni müstəvidə daha qabarıq müşahidə ediləcək. Nəzərə almaq lazımdır ki, işğaldan azad olunmuş ərazilərimizin yenidənqurma və bərpa işlərində İsrail şirkətlərinin daha yaxından iştirak etməsi prioritet məsələlərdəndir. Bu istiqamətdə müzakirələr davam etdirilir", - deyir V. Bayramov bildirib.

Deputatın sözlərinə görə, ölkəmizdə bütün xalqların, eləcə də yəhudilərin hüquqlarının tam şəkildə qorunması, onlara qarşı tolerant münasibət, xalqlararası dərin tarixi əlaqələr iki dövləti bir-birinə daha da yaxınlaşdırır. İsraildə səfirliyimizin açılması etibarlı dostluq və tərəfdaşlıq münasibətlərimizi möhkəmləndirəcək.

Nəzrin QARDAŞXANOVA, "Azərbaycan"

Xarici işlər nazirinin Fələstin Dövlətinin Baş naziri ilə görüşü olub

Martın 30-da Azərbaycan Respublikasının xarici işlər naziri Ceyhun Bayramov Fələstin Dövlətinin Baş naziri Mohammed Ştayeh ilə görüşüb.

AZƏRTAC xəbər verir ki, görüşdə Azərbaycan ilə Fələstin arasında müxtəlif sahələrdə ikitərəfli əməkdaşlıq gündəliyi, çoxtərəfli platformalarda qarşılıqlı fəaliyyət məsələləri, eləcə də regional vəziyyət müzakirə olunub.

İki xalq arasında əlaqələrin tarixi köklərə əsaslandığını, xalqlarımızın möhkəm dostluq münasibətlərinin olduğunu qeyd edən nazir Ceyhun Bayramov Azərbaycan və Fələstin arasında müxtəlif sahələrdə əməkdaşlığın genişləndirilməsi perspektivlərindən danışıb. Fələstinin Ramallah şəhərində Azərbaycan Respublikasının Təmsilçilik Ofisinin açılmasının mövcud münasibətlərin inkişafı üçün yeni imkanlar yaradacağına əminlik ifadə olunub.

Nazir Ceyhun Bayramov Azərbaycanın Fələstin məsələsinə münasibətdə daim həmrəylik nümayiş etdirdiyini diqqətə çatdıraraq ölkəmizin BMT-nin müvafiq qətnamə və qərarlarına uyğun olaraq, Fələstin məsələsinin iki dövlət prinsipi əsasında həllini dəstəklədiyini və bu mövqeyin beynəlxalq təşkilatlar

çərçivəsində birmənalı şəkildə ifadə olunduğunu vurğulayıb.

Ceyhun Bayramov Ermənistanın 30 il ərzində işğalçılıq siyasəti və əməlləri, 44 günlük Vətən müharibəsindən sonra bölgədə yaranmış yeni vəziyyət, sülh gündəliyinin reallaşması istiqamətində tərəfimizdən görülən tədbirlər, bərpa-quruculuq işləri barədə qarşı tərəfə məlumat verib. Ermənistan tərəfinin üzərinə götürüldüyü öhdəliklərə zidd təxribatları və sülhün təmin edilməsi istiqamətində çətinliklər yaratması, azad olunmuş ərazilərdə insanların həyatına birbaşa təhlükə olan mina təhdidi barədə faktlar diqqətə çatdırılıb.

Fələstin Dövlətinin Baş naziri Mohammed Ştayeh ölkəmizin Azərbaycan ilə əməkdaşlığı daha da genişləndirməkdə maraqlı olduğunu bildirib. O, ölkəmizin Fələstinə göstərdiyi humanitar yardıma, Fələstin məsələsinə ayırdığı diqqətə və beynəlxalq təşkilatlar çərçivəsində verdiyi dəstəyə görə Azərbaycan hökumətinə təşəkkürünü bildirib. Baş nazir İsrail-Fələstin münasibətlərinin inkişafı üçün yeni imkanlar yaradacağına əminlik ifadə olunub.

Söhbət zamanı həmçinin qarşılıqlı maraq doğuran digər məsələlər ətrafında fikir mübadiləsi aparılıb.

Azərbaycanın və Fələstinin XİN rəhbərlərinin Ramallahda görüşü keçirilib

Martın 30-da Azərbaycan Respublikasının xarici işlər naziri Ceyhun Bayramov Fələstin Dövlətinin xarici işlər və xaricdə yaşayan fələstinlilər üzrə naziri Riyad Əl-Maliki ilə görüşüb.

AZƏRTAC xəbər verir ki, görüşdə Azərbaycan ilə Fələstin arasında mövcud ikitərəfli və çoxtərəfli əməkdaşlıq gündəliyində duran aktual məsələlər, o cümlədən regional vəziyyət müzakirə olunub.

Nazir Ceyhun Bayramov dostluğa, həmrəyliyə və qarşılıqlı hörmətə əsaslanan münasibətlərimizin inkişafında Azərbaycan və Fələstin arasında yüksək səviyyəli qarşılıqlı səfərlərin, o cümlədən siyasi dialoqun mövcudluğunun əhəmiyyətli rol oynadığını söyləyib.

Söhbət zamanı Azərbaycan ilə Fələstin arasında ikitərəfli əsasda müxtəlif, o cümlədən siyasi, iqtisadi, mədəni, humanitar, təhsil, turizm və digər sahələr üzrə səmərəli əməkdaşlıq gündəliyinin, çoxtərəfli əsasda isə Birləşmiş Millətlər Təşkilatı (BMT), Qoşulma Hərəkatı (QH), İslam Əməkdaşlıq Təşkilatı (İƏT) və digər beynəlxalq təşkilatlar çərçivəsində qarşılıqlı dəstəyin mövcudluğu məmnunluqla qeyd edilib. Bu xüsusda Azərbaycan Respublikası Prezidentinin sərəncamı ilə Azərbaycan Respub-

likasının Fələstin Dövlətinin Ramallah şəhərində Təmsilçilik Ofisinin təsis olunması ilə bağlı sərəncamının iki ölkə arasında münasibətlərin daha da genişlənməsində mühüm rol oynayacağına dair inam ifadə olunub.

Azərbaycanın beynəlxalq sülh, təhlükəsizlik və sabitliyə hədə olan, bölgədə ciddi humanitar böhrana səbəb olan Fələstin-İsrail münasibətlərinin sülh yolu ilə, beynəlxalq hüquq normaları, o cümlədən BMT Təhlükəsizlik Şurasının qətnamələrinə müvafiq şəkildə iki dövlət modeli əsasında həllini dəstəklədiyini vurğulanıb.

Postmünaqişə dövründə regional vəziyyət barədə qarşı tərəfi ətraflı məlumatlandıraraq nazir Ceyhun Bayramov Azərbaycanın Fələstinin tələbləri üçün ayrılan töhfə təqəddüü yüksək qiymətləndirilib. Görüşdə həmçinin qarşılıqlı maraq doğuran digər məsələlər ətrafında fikir mübadiləsi aparılıb.

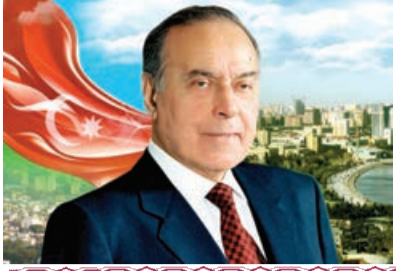
Nazir Ceyhun Bayramov Fələstin azadlıq hərəkatının lideri Yasir Ərafatın ev-muzeyini ziyarət edib

Martın 30-da Fələstin Dövlətinə rəsmi səfəri çərçivəsində Azərbaycan Respublikasının xarici işlər naziri Ceyhun Bayramov Fələstin azadlıq hərəkatının lideri Yasir Ərafatın ev-muzeyini ziyarət edib.

AZƏRTAC xəbər verir ki, ziyarət zamanı muzeyin idarə heyəti Azərbaycan nümayəndə heyətinin üzvlərinə XX əsrin əvvəllərindən 2004-cü ildə Fələstin xalqının lideri Yasir Ərafatın vəfatına qədər Fələstin tarixindəki ən mühüm hadisələri əks etdirən muzey barədə ətraflı məlumat verib.

Muzeyin kolleksiyaları ilə yaxından tanış olan nazir Ceyhun Bayramov sonda xatirə kitabına ürək sözlərini yazıb.

Heydər Əliyev ili 2023

Əvvəlki 1-ci sahə.

Heydər Əliyev dövrü üçün mükəmməl və unikal təhsil almışdı. Azərbaycan Sənaye Universitetinin Memarlıq fakültəsində döqiq elmləri mənimsəmiş, Azərbaycan Dövlət Universitetinin Tarix fakültəsində Azərbaycan və dünya tarixində baş verən hadisələr haqqında əsaslı biliklər əldə etmiş, Leninqradda keçirdiyi xüsusi hazırlıqda işə bacarıq və qabiliyyətlərini təkmilləşdirmişdir. Əldə edilən döqiq elmlər və tarixi proseslər arasında səbəb-nəticə əlaqələrinin mənimsənilməsi, həmçinin xüsusi hazırlıq gələcək liderin formalaşmasında aparıcı rol oynamışdır. Belə bazis və ya müasir dilə ifadə etsək - "background" siyasi prosesləri kömiyyət və keyfiyyət meyarları üzrə təhlil etmək üçün Heydər Əliyevə zəruri "riyazi aparat" vermişdir.

Əldə etdiyi bilik, bacarıq və qabiliyyətlər Heydər Əliyevin Azərbaycan SSR DTK sədri vəzifəsinə yüksələn ilk azərbaycanlı olmasına və general-mayor rütbəsi əldə etməsinə yardımçı oldu. 1969-cu ildə Heydər Əliyev artıq respublikanın birinci katibi, yəni Azərbaycan SSR-nin lideri idi. O dövrdə Azərbaycan Sovet İttifaqının ön geridə qalmış respublikalarından biri idi. Faşizm-nasizim üzərində qələbə çalan sovet tank və təyyarələrini benzini verən xalq öz bacarıqsız rəhbərliyi ucubtından yoxsul vəziyyətində yaşayırdı.

Heydər Əliyevin siyasi yanaşması və idarəçilik modeli Azərbaycanın əvvəlki rəhbərlərindən çox fərqli idi. Bu model mövcud problemlərin hərtərəfli təhlili və yaranmış vəziyyətdən mümkün çıxış yollarının işlənilib hazırlanmasına xidmət edən elmi yanaşmanı özündə ehtiva edirdi. Heydər Əliyevin Azərbaycan rəhbərlik etdiyi illər ərzində respublikanın ümumi milli gəliri 2,5 dəfə artmış, sənaye istehsalının həcmi isə 14 il ərzində əvvəlki 50 ilin həcminə çatmışdır. Heydər Əliyevin rəhbərliyi ilə 250-dən çox iri zavod, fabriklər və digər sənaye obyektləri tikilmişdir. Kənd təsərrüfatı 2,7 dəfə artmışdır. Azərbaycan neft məhsulları, neft avadanlığı, polad borular, sintetik kauçuk, elektrik cihazlar, tikinti materialları, məişət kondisionerləri, avtomobil şlənrləri və mineral gübrələrin istehsalı sahəsində lider olmuşdur. Azərbaycanda istehsal olunan 350 adda məhsul dünyanın 65 ölkəsinə ixrac edilirdi.

Heydər Əliyev paytaxt Bakını demək olar ki, yenidən qurmuşdu. XIX əsrin sonu - XX əsrin əvvəllərində çar Rusiyasının şəhəri olaraq Bakıya süni şəkildə xristian xalqları məskunlaşdırılmışdı. Bu xalqlar içərisində ermənilər say baxımından daha çox idi. Bu məkrli siyasət mərkəzin hakimiyyətini möhkəmləndirmək üçün səhvi hökuməti tərəfindən də davam etdirilirdi və Bakının demografik tərkibi hissə-hissə dəyişikliyə uğradı.

Ermənilərin separatizmə meyilli olduğunu və Azərbaycanı qarşı ərazi iddiaları ilə çıxış etdiyini yaxşı bilən Heydər Əliyev azərbaycanlıların regionlardan paytaxta köçürülmə siyasətini həyata keçirdi. Onun uzaqgörənliyi olmasaydı, Bakı bəlkə də erməni separatizminin ön qaynar nöqtələrindən birinə çevrilirdi.

O zaman Azərbaycan üçün ciddi problem milli kədr çatışmazlığı idi. Bu problemi həll etmək üçün Heydər Əliyev hər il minlərlə azərbaycanlı SSRİ-nin ən yaxşı və nüfuzlu universitetlərində təhsil almağa göndərirdi. Azərbaycanlı tələbələr zəruri bilik və bacarıqlara yiyələnərkən yanaşı, vacib şəxsi əlaqələr də qururdular. Bu azərbaycanlı tələbələrin əksəriyyəti sonradan Heydər Əliyevin ətrafında formalaşan Azərbaycan elitasının tərkib hissəsi oldu. Heydər Əliyevə qədər azərbaycanlıları zabit korpusuna qəbul etməyə əlverişli çarşurdular. Cənab Naxçıvanski adına Hərbi Liseyin yaradılması milli hərbi kadrların hazırlanmasına hesablanmış uzaqgörən addım idi.

Heydər Əliyevin xarizma və şəxsi keyfiyyətlərinə də layiqli qiymət vermək lazımdır. Sov.İKP MK-nın birinci katibi L.Brejnev ilə yaxın dostluq münasibətləri Azərbaycan mərkəzdən əsas maliyyəyə yardım alan ölkəyə çevirdi. Mərkəzdən gələn vəsaitlər Azərbaycan xalqının sosial və iqtisadi vəziyyətini hissə-hissə dərəcədə yaxşılaşdırdı.

Heydər Əliyevin dövründə heç kim Qarabağ kartından istifadə etməyə cürət etməzdi. Heydər Əliyev məsələ ilə bağlı xatirələrini belə bölüşmüşdü: "İşlədiyim dövrdə Dağlıq Qarabağda vəziyyət sabit idi, DQMV-nin sakinlərindən KP MK-ya

Heydər Əliyev faktoru: Qüdrətli dövlətçilik, davamlı inkişaf və böyük zəfər

Azərbaycanın tərkibindən çıxmaq barəsində heç bir yazı və ya şifahi müəciət daxil olmamışdır. Heç vaxt. Na respublikadaxili, na da respublikalararası konfliktlərə baş verməyib. Bir dəfə də olsun, belə hal mənə məlum deyil".

Heydər Əliyevin iti zehni, sarsılmaz iradəsi və xarizması Sov.İKP MK-nın ali rəhbərliyinin bir çox nümayəndəsi arasında böyük paxıllıq və qışqanc qaratdı. Heydər Əliyevin səhhiyyəni qoruyub saxlaması onun davam etdirə bilməyəcəyini yalanda bəhanə edən bədxah ünsürlər Heydər Əliyev rəhbər vəzifədən uzaqlaşdırmağa çalışırdılar. Heydər Əliyevin hakimiyyətdən getməsi SSRİ-nin dağılması və Ermənistanın Azərbaycanı qarşı təcavüzkar müharibəsinin başlaması ilə başa çatan dağıdıcı proseslərin zəncirvari reaksiyasına səbəb oldu.

Müstəqilliyin ilk illərində Azərbaycan iqtisadiyyatı acınacaqlı vəziyyətdə idi. Zəif idarəetmə, kompleks və elmi yanaşmanın, lazımı konseptual və ideoloji bazanın olmaması dövlət gəlirlərinin aşağı düşməsinə, yüksək inflyasiyaya və əhəlinin yoxsul vəziyyətinə yavaş-yavaş səbəb oldu. Zəif mərkəzi hakimiyyətin mövcudluğundan istifadə edən ermənilər Qarabağda separatçı fəaliyyətlərini gücləndirdilər. Bu vəziyyətdən bədxah ünsürlər istifadə edib, ölkəmizin müxtəlif bölgələrində separatçı ocaqlar yaratmağa cəhd etdilər.

Azərbaycana belə şəraitdə yeni lider, xilaskar, bu ağır yükü çiyənlərinə almağa hazır olan "Titan" lazım idi. Bu yeni lider vaxtında özünü Azərbaycanı yetirən Heydər Əliyev oldu. Əgər Heydər Əliyev bir neçə ay geciksəydi, müstəqil Azərbaycanın varlığı sual altında qalardı.

Hakimiyyətə qayıtdıqdan sonra Heydər Əliyev yeni iqtisadi siyasət elan etdi. Prezidentliyindən bir il əvvəl F.Fukuyamanın "Tarixin sonu və sonuncu insan" kitabı işıq üzünə çıxmışdı. Qərbi sosializm üzərində qələbəni qeyd edirdi, qalan dünya isə kapitalizmi iqtisadi inkişafın yeganə uğurlu modeli kimi nəzərdən keçirirdi. Amma Heydər Əliyev hər iki sistemin müsbət və mənfi tərəflərini yaxşı bilirdi. Heydər Əliyev öz təcrübəsinə və dərindən biliyinə əsaslanaraq müxtəlif sistemlərin üstünlüklərini bir növ sintez, konvergeniya etdi. Yeni yanaşma sonradan Azər-

baycan Respublikası Konstitusiyasına 15-ci maddə ilə daxil edildi: "Azərbaycan dövləti bazar münasibətləri əsasında sosial-ümmümlü iqtisadiyyatın inkişafına şərait yaradır, azad sahibkarlığa təminat verir, iqtisadi münasibətlərdə inhisarçılığa və haqsız rəqabətə yol vermir".

Fiat pulların emissiyasının dayandırılması pul təklifini azaldı, manatın yeganə qanuni ödəniş vasitəsi kimi elan edilməsi isə milli valyutaya tələbatı artırdı. Bu, artan inflyasiyanın qarşısını aldı və ölkə daxilində iqtisadi əlaqələrin bərpasına kömək etdi.

Xarici investisiyaları cəlb etmək üçün "Əsrin müqaviləsi" imzalandı. Əsrin müqaviləsi ölkənin həm iqtisadi, həm də siyasi təhlükəsizliyinin təməli hesab edilirdi. Burada Ermənistanın birinci prezidenti L.Ter-Petrosyanın II Qarabağ müharibəsinin yekunları ilə bağlı verdiyi müsaibəni xatırlatmaq yerinə düşürdü. Müsaibədə L.Ter-Petrosyan Heydər Əliyevin Lissabon sammitində onu neçə qabaqlamasından danışdı. Ter-Petrosyanın sözlərinə görə, Azərbaycanca sormayın qoyan Texas neft lobbisi Klinton administrasiyasına, onlar isə öz növbəsində ATƏT-in üzvlərinə təsir edərək Qarabağ münaqişəsini Azərbaycanın ərazi bütövlüyü çərçivəsində həll ediləlməsi haqqında prinsipin qəbul edilməsinə nail olmuşdular. Bu prinsip həm də ATƏT-in sədri Flavio Kottinin 1996-cı ilin fevralında münaqişə bölgəsinə səfəri zamanı verdiyi təkliflərə də uyğun idi.

Digər vacib müsahibə Ermənistanın hazırkı baş naziri Nikol Paşinyana məxsusdur. II Qarabağ müharibəsindən sonra Paşinyana "İsgəndər" raketlərindən Bakıdakı neftayırma zavodlarına və ya boru kəmərlərinə qarşı niyyət istifadə etməməsi haqqında sual verildikdə, o, bunun Qərbin Azərbaycanı yadırdığı sormayərlərlə bağlı olduğunu bildirmişdi.

Heydər Əliyev osl strateq idi. O, böyük məkanlar və onilliklər kontekstində düşünürdü. SSRİ-nin dağılması ikiqütblü dünyanı birqütblü dünyaya çevirdi. Heydər Əliyev regionun xüsusiyyətlərini və qonşu dövlətlərin əhəmiyyətini düzgün dərək etdiyinə görə Azərbaycanı balanslaşdırma siyasəti arxasında aparıb, ölkənin müstəqilliyini və suverenliyini möh-

kəmləndirdi. Postsövet məkanının digər liderlərinin heç də hamısı bu qədər uzaqgörən olmadı. Bəzilərini Qərblə inteqrasiya yolunu seçərək Rusiya ilə münasibətlərini pisləşdirdi, digərləri əksinə, Rusiyanın təsir dairəsindən çıxma bilmədilər.

Heydər Əliyevin xarici siyasət vektoru Qərb və Şimalla məhdudlaşmırdı. Ümmümlü Lider xarici siyasətdə Şərqlə də layiqli yer ayırırdı. Heydər Əliyev Çinlə "Böyük İpək yolu" layihəsi sayəsində münasibətləri yaxşılaşdırmağa çalışdı. Qeyd edək ki, 2005-ci ildə ABŞ-nin Mərkəzi Kəşfiyyat İdarəsi yüzillik perspektivə hesablanmış iri dövlətlərin milli güclərini hərtərəfli müqayisəli təhlilini aparmışdı. Hesablamalar göstərdi ki, 2005-ci ildə beynəlxalq münasibətlərdə ən güclü iki aktor ABŞ və Avropa İttifaqıdır. Bununla belə, hesablamalar həm də XXI əsrin sonlarında Avro-Atlantik blokun güc və təsirinin əməssinin, Çin və Hindistanın isə əksinə, yüksəlişinin qaçılmaz olduğunu göstərdi. Sadə dilə desək, Mərkəzi Kəşfiyyat İdarəsinin hesablamaları vurğulayırdı ki, 2009-cu ilə qədər Çin və Hindistan dünyanı ən güclü iki dövlətə çevriləcək. ABŞ-nin Mərkəzi Kəşfiyyat İdarəsinin 2005-ci ildə aşkar etdiklərini Heydər Əliyev artıq XX əsrin sonunda təxmin etmişdir.

Heydər Əliyev Azərbaycanın geosiyasi əhəmiyyətini də müdrikcəsinə dərək edirdi. Prezidentliyinin beşinci ilində Z.Bjezinskiyin "Böyük şahmat taxtası: Amerikanın hökmranlığı və onun geostrateji imperativləri" kitabı nəşr olundu. Kitabda prezident Karterin keçmiş müşaviri Azərbaycanın geosiyasi əhəmiyyətini belə əsaslandırır: "Azərbaycan Xəzər dənizi hövzəsinin və Mərkəzi Asiyanın zəngin sərvətlərini özündə daşıyan bərdəyən müstəqil Azərbaycan Moskvanın təsirini təmamilə təbə olsa, Mərkəzi Asiya dövlətlərinin müstəqilliyi praktiki cəhətdən mənasız olacaqdır. Əgər bu dövlətin müstəqilliyi ləğv olunarsa, Azərbaycanın da əhəmiyyətli neft sərvətləri Rusiyanın nəzarətinə təbə ola bilər. Qərb bazarları ilə Rusiyanın nəzarətində olan ərazilərdən keçməyən neft kəmərləri ilə bağlanan müstəqil Azərbaycan həm də inkişaf etmiş və enerji istehlak edən iqtisadiyyatların

enerji ilə zəngin Mərkəzi Asiya respublikalarının çıxışı üçün əsas magistral yoluna çevrilir".

Karfağın sərkərdəsi Mahəbal deyirdi ki, "Hannibal qələbəni necə əldə etmək lazım olduğunu bilir, amma qələbədə necə istifadə etmək lazım olduğunu bilmirdi". Xoşbəxtlikdən Heydər Əliyev Azərbaycanın əhəmiyyətini nəinki dərək edirdi, həm də ondan necə istifadə etmək lazım olduğunu da bilirdi. Avropa İttifaqının Mərkəzi Asiyanın 5 və Qafqazın 3 respublikasının neqliyyat və ticarət nazirlərinin iştirakı ilə Brüsselə təşkil etdiyi konfransda İpək yolunun bərpasını nəzərdə tutan TRASEKA proqramı qəbul edildi. 1996-cı ilin mayında Azərbaycan, Gürcüstan, Türkmənistan və Özbəkistan dövlət başçılarının iştirakı ilə tranzit yük daşımalarının tənzimlənməsi və demir yolu neqliyyatının əlaqələndirilməsi haqqında sənəd imzalandı. Sənəddə hüquqi və tarixi bazası, tranzit daşımalarının maksimum asanlaşdırılmasının təmin edilməsi, tariflərin 50 faiz aşağı salınması, eləcə də yüklərin maneəsiz keçirilməsi kimi məsələlər öz əksini tapdı.

TRASEKA proqramının layihələrinin həyata keçirilməsi üçün Avropa Yenidənqurma və İnkişaf Bankı, Küveyt İqtisadi İnkişaf Fondu, İslam İnkişaf Bankı, Dünya Bankı və digər maliyyə institutları 255 milyon ABŞ dolları məbləğində kreditlər ayırdı. 1993-2002-ci illər arasında TRASEKA proqramı çərçivəsində 53 layihə hazırlanmışdır.

Heydər Əliyevin hakimiyyəti illərində erməni diasporunun Rusiya, Fransa və ABŞ-də böyük təsiri var idi. Nəzərə alsaq ki, sadalanan ölkələrin hamısı həm də ATƏT-in Minsk qrupunun həmsədrləri idi, problemin ciddiliyi göz qabağında olurdu. Heydər Əliyev dünya azərbaycanlılarını konsolidasiya etmək üçün yumşaq gücdən məharətlə istifadə edirdi. Nizami Gəncəvi, İmadəddin Nəsimi, Mirzə Fətəli Axundzadə, Cəlil Məmmədquluzadə, Üzeyir bəy Hacıbəyli, Mirzə Ələkbər Sabir, Səməd Vurğun, Cəfər Cəbbarlı və digər görkəmli şəxsiyyətlərin yubileylərini dövlət səviyyəsində təşkil milli kimliyin köklənməsinə və Azərbaycan xalqının özünüdərkinə xidmət etmişdir.

Dövlət quruculuğunda əldə etdiyi uğurlar, şəxsi xarizma və geniş dünyagörüşü

Heydər Əliyevi təkcə Azərbaycan Respublikası əhəlisinin deyil, həmçinin dünyada yaşayan bütün 50 milyonluq Azərbaycan xalqının Ümmümlü Liderinə çevirdi.

Heydər Əliyev həm də Azərbaycanı şanlı qələbəyə aparən diplomatik strategiyanın banisidir. İşğal faktını legitimləşdirmək üçün Ermənistan 30 il ərzində dünyada Qarabağ ermənilərinin guya Azərbaycanın tərkibində olduqları vaxtlarda ağır şəraitdə yaşadığını təbliğ edirdi. Amma zəka faktı qarşısında acizdir!

Beləliklə, erməni narrativləri Heydər Əliyevin irəli sürdüyü arqumentlər qarşısında sığıq edirdi. Heydər Əliyevin sayəsində dünya bildi ki, Qarabağın sosial-iqtisadi göstəriciləri Azərbaycan və Ermənistanı ortada göstəricidən daha yüksək olub: Qarabağın mərkəzinə demir yolu çəkilmiş, Xankəndidə isə demir yolu stansiyası tikilmişdi, yeni hava limanı inşa olunmuş və Xankəndi, Bakı və İrəvan arasında müntəzəm uçuşlar təşkil edilmişdi, ayaqqabı fabriki, elektrotexnika zavodu, elektron sənayesi üçün zavod, kənd təsərrüfatı üçün maşınqayırma zavodu və başqa iri müəssisələr yaradılmışdı, kənd təsərrüfatı sahəsində çox iş görülmüşdü, elektrik stansiyası və suvarma kanalları ilə iki böyük su anbarı tikilmişdi, heyvandarlıq məhsulları isə demək olar ki, iki dəfə artmışdır. Xankəndidə pedaqoji institut açılmışdı və burada dərslər üç dildə (Azərbaycan, erməni və rus dillərində) aparılırdı. Qarabağın hər yerində yaşayış binaları, məktəblər, klinikalar, teatrlar, muzeylər tikilmişdi.

İkinci Qarabağ müharibəsi zamanı Azərbaycan öz torpaqlarını erməni işğalından azad etdi. Qələbəni bizə Azərbaycan Silahlı Qüvvələrinin Ali Baş Komandanı, Prezident İlham Əliyev bəxş etdi. Amma bu qələbənin təməli də Heydər Əliyevin müdrik hərbi strategiyası ilə qoyulmuşdur. Prezident İlham Əliyev böyük uzaqgörənlik və dahi intellekti ilə, həm də yüksək hərbi strateji qabiliyyəti ilə "Demir yumruq" hərbi əməliyyatını uğurla həyata keçirib, tariximizin ən böyük hərbi qələbəsinin müəllifinə çevrildi. Bu zəfəri əldə etmək Ulu Öndərin möhtərəm Prezidentimizə ata vəsiyyəti idi. İndi Şuşada dalğalanan bayraq Heydər Əliyevin xatirəsinə xalqımızın böyük ehtiramının və ona sədaqətinin simvoludur.

Vətən müharibəsində qazanılan tarixi zəfərin noticələri kontekstində Azərbaycan Qafqazda və əslində, daha geniş siyasi arealda yeni reallıqları dikte edir. Bu reallıqlar bölgədə ardıcıl sülhün və inkişafın əsas təminatçısıdır. Qafqazın yüksəlişinin, ümmümlükdə Avrasiya məkanının təhlükəsizliyinin və tərəqqisinin etibarlı davamlılığında İlham Əliyev faktoru və onun siyasəti önəmli rol oynayır.

Heydər Əliyevin dövlətçilik yolu necə ki Prezident İlham Əliyev tərəfindən qələbələr və nailiyyətlərə həyata keçirilir, onun şəərəli ideoloji, mədəni irsi də hörmətli Məhraban xanım Əliyevanın böyük töhfələri ilə icra olunur. Azərbaycanın Birinci vitse-prezidenti həm də Heydər Əliyev Fondunun rəhbəri kimi cəmiyyətdə və xaricdə Ulu Öndərin humanizm, mərhəmət, qayğı dəyərlərini təbliğ etdirir, bu kursu böyük məsuliyyətdə davam etdirir. Həmçinin Qarabağ və Şərqi Zəngəzurdə aparılan quruculuq-bərpa işlərində fondun xüsusi fəallığı göstərməsi Məhraban xanım Əliyevanın yüksək vətənpərvərliyinin və milli duyğularının göstəricisi olmaqla yanaşı, həm də azad olunan bölgələrdə Ulu Öndərin adı ilə bağlı olan yeni əsərlərin yaradılmasına xidmət edir.

Bu gün həyata keçirilən siyasət Azərbaycan dövlətinin strateji inkişaf hədəflərinin tam reallaşacağına etibarlı zəmin formalaşdırır. Cənab Prezidentin qətiyyətli, prinsipial siyasəti onun özünün və dövlətinin qlobal nüfuzunu təmin etməklə bərabər, həm də Ulu Öndərin dövlətçilik konsepsiyasının alternativsizliyini sübut edir.

İlham Əliyev də Heydər Əliyevə bənzər qüdrətli "Titan"dır. Azərbaycan dövlətçiliyi, milli müstəqilliyimiz, xalqımızın rifahı, zəfərin davamlılığı birmənalı olaraq cənab Prezidentin çiyənləri üzərindədir.

İlham Əliyev Ümmümlü Liderin Azərbaycan xalqına bəxşədir. Onun bacarıqlı rəhbərliyi sayəsində biz Ümmümlü Liderin ruhunu daim şad etməyə və onun müdrik siyasətində bəhrələnməyə davam edirik.

Eldar ƏZİZOV,
Bakı Şəhər İcra Hakimiyyətinin başçısı,
Yeni Azərbaycan Partiyasının İdarə Heyətinin üzvü

31 MART AZƏRBAYCANLILARIN SOYQIRIMI GÜNÜDÜR

Böyük zəfər soyqırımına məruz qalan soydaşlarımızın qisasını aldı

Əvvəli 1-ci sah.

"Dəmir yumruq" hayları xam xəyallardan ayırdı

Dənizdən-dənizə böyük imperiya qurmaq kimi qəddar istəhaya düşən şovinist erməni millətçiləri XX əsrin əvvəllərindən etibarən Azərbaycan xalqına qarşı etnik təmizləmə siyasəti, soyqırımları həyata keçiriblər. Erməni faşistləri 1905-1907-ci illərdə, 1918-1920-ci illərdə, 1948-1953-cü illərdə və 1988-1994-cü illərdə xalqımızı ard-arda soyqırımına məruz qoyublar.

Xislətlərindəki hiyləgərlik, namərdlik, zalımlıq kimi insanlığa sığmayan əməllərə xas davranan faşist ideologiyalı hayları həmişə körpələrimizi, qocalarımızı, qadınlarımızı işğəncələrlə öldürməkləri ilə öyünüb. Hətta xarici KİV-ə verdikləri müsahibələrində, qələmə aldıkları yazılarında bu iyronc əməllərini dünyaya boyan etməkdən də ar etməyiblər.

Həyasızcasına düşünlərlər ki, törətdikləri bu vəhşi əməllərlə Azərbaycan xalqının gözünü qorxudacaq, bizi torpaqlarımızın işğalı ilə barışmağa məcbur edəcəklər.

Lakin bu vəhşi qaniçon tayfa 44 günlük Vətən müharibəsi zamanı başlarına dəyən "dəmir yumruq" zərbəsi ilə xam xəyallardan ayırlaraq "Qarabağ Azərbaycandır!" reallığının yaşadığı həqiqi dünyaya qayıtmağa məcbur oldular.

44 günlük müharibədə mülti əhalimizi hədəfə aldılar

Hər zaman döyüş meydanında igid oğullarımızın qarşısından qorxaqcasına qaçan, daim kimlərinə kölgəsində daldalan erməni çəlladları güclərini yalnız mülti insanlarımızın üzərində snayblar. 44 günlük Vətən müharibəsində də qorxaq ermənilər eyni alçaqlığı sərgiləyərək cəbhə bölgəsindən kilometrərlə uzaqda olan şəhər və kəndlərimizi atəşə tutaraq mülti insanlarımızı hədəfə almışdılar.

Hayastan müharibə boyu beynəlxalq hüququn norma və prinsiplərini kobud şəkildə pozaraq dinc əhalimizə qarşı terror törətdi. Hayastan özünin yalvarışları sayəsində razılaşdırılıb elan edilmiş humanitar atəşə rejimlərinə də hər dəfəsində özü namərdəsinə pozaraq gecə-gündüz yaşayış məntəqələrimizi atəşə tutdu, müharibə cinayəti törətdi. Həmin vaxt erməni

ni silahlı qüvvələri həm cəbhəboyu rayon və kəndlərimizi, həm də cəbhə zonasından uzaq məsafədə yerləşən şəhərlərimizi ağır artilleriya və raket atəşinə tutdu, mülti əhalini hədəf aldı. Qadağan olunmuş silahlardan istifadə edən Hayastan Gəncədə soyqırımı törətdi, dəfələrlə Bərdədə, Törtərdə mülti əhalini qırdı.

Erməni vəhşiliyi yuxarıda sadalananlarla bitmir. 44 günlük Vətən müharibəsindən sonra azad olunan ərazilərimizdə üzə çıxan hay vandallığı dünyanı dəhşətə gətirdi. Vətən savaşıdan sonra Qarabağa və Şərqi Zəngəzura səfər edən beynəlxalq ictimaiyyət nümayəndələri qaniçon, gərəşon, hannibal erməni tayfasının nöinki insanlara, hətta daşa, torpağa, suya, ota, ağaca, dini, mədəni dəyərlərə qənim kəsilon iyronc simalarından şoka düşüblər.

Qisasımızı döyüş meydanında aldığımız

Vacib bir məqamı vurğulayacağı ki, uşaq qatili olan ermənilərdən fərqlənən Azərbaycan ləyaqətli davranaraq, düşmənin yalnız hərbi obyektlərini nişan aldı və heç bir müharibə cinayəti törətmədi, mülti əhalini hədəf seçməyərək, düşməndən qisasını döyüş meydanında aldı.

Rəşadətli Azərbaycan Ordusu 2020-ci il noyabrın 8-də Şuşa zəfəri ilə qaniçon düşmənin belini qırıb onu kapitulyasiya aktına imza atmağa, Azərbaycanın qarşısında yalvarmağa məcbur etdi.

Hayastanın 30 illik işğal dövründə müdafiə istehkamları ilə möhkəmləndiyi, başdan-başına minə tarlasına çevirdiyi ərazilərimizin cəmi 44 gün ərzində azad edilməsi, düşmənin ordusunun darmadağın edilməsi, onun qarşımızda diz çökməsi Azərbaycan Silahlı Qüvvələrinin misilsiz qəhrəmanlığıdır.

Düşməni illərin qəzəbi və qisas hissi ilə silahlanmış mörd oğullarımızın qarşısını nə top-tüfəng, nə də dağ-dərə ala bilməzdi. Buna görə idi ki, fərarli ermənilərdən fərqli olaraq 44 gün ərzində qəhrəman oğullarımız yalnız irəli getdilər, azad etdikləri torpaqlarımızdan bir addım belə geri çəkilmədilər. İgidlərimiz hər gün ön cəbhədən Müzəffər Ali Baş Komandan İlham Əliyevə qələbə raportları verdilər.

Müharibənin ilk gündən qətiyyətli Şuşa zirvəsinə doğru şığıyan ərazilərimiz müqəddəs yurdumuzu murdar düşməndən təmizləmək üçün böyük şücaət göstərdilər. Dünya hərbi tarixində görünmə-

miş qəhrəmanlıqla sıldırımlardan aşaraq yalnız əllə düşmənin nəfəsini kəsdi, üçrəngli ay-ılduzlu bayrağımızı Vətən qibləmiz Şuşada dalğalandırdılar.

"Revanş hissi ilə yaşayacaqlarsa, onların axırı pis olacaq"

Bu şanlı zəfər sayəsində torpaqlarımız 30 illik işğaldan azad edildi, yüz minlərlə keçmiş məcburi köçkünlümüz yurd nisgəlinə qurtuldu. Bu parlaq qələbə nəticəsində 30 il ərzində erməni vandallarının viran qoyduğu Qarabağ və Şərqi Zəngəzura yeni həyat qaytarıldı. Azərbaycan dövlətinin həmin ərazilərdə apardığı geniş bərpa-quruculuq işləri sayəsində artıq o yerlərdə Zəngilanın Ağalı və Törtərin Taliş kəndinin təmsilində Böyük qayıdışın uğurlu başlanğıcı qoyulub. Qarşımızda zamanda da tarixi yurdlarımızı qayıdışla bağlı xeyli sevinc yaşayacağıq.

Müzəffər Ali Baş Komandan İlham Əliyevin rəhbərliyi altında rəşadətli Azərbaycan Ordusunun 44 günlük Vətən müharibəsində qazandıq şanlı zəfər tarixinin müxtəlif kəsimlərində soyqırımına, qətləməyə çıxarılan bütün soydaşlarımızın, Vətənin müdafiəsinə qalxaraq gözünü belə qırpmadan bu torpaqların uğrunda canını fəda edən şəhidlərimizin qisasını aldıq.

Amma dünya durduqca erməni faşizmini unutmayacağıq, bu qatil tayfanın millətimize qarşı törətdiyi soyqırımları, faciələr qan yaddaşımızdır.

Biz heç zaman erməni faşizminin baş qaldırmasına imkan verməyəcəyik və əgər yenidən özümüzə qarşı belə bir ağılsız cəhd hiss etsək, 44 günlük müharibədə olduğu kimi, "dəmir yumruq" işə düşəcəkdir. Necə ki Müzəffər Ali Baş Komandan İlham Əliyev Vətən müharibəsi bitdikdən sonra işğaldan azad edilmiş Qubadlı və Zəngilan rayonlarına səfər edərək oradan düşməni bu xəbərdarlığı edib: "Biz Ermənistan faşist dövlətinin, terror dövlətinin belini qırdıq və bu gün məcbur olub, bizim qabağımızda diz çöktü və düzgün nəticə çıxarmalıdır. Ermənistan cəmiyyəti düzgün nəticə çıxarmalıdır. Revanş hissi ilə yaşayacaqlarsa, onların axırı pis olacaq. Əgər o tərəfdən buraya bir güllə atılsa, - 5 kilometrdir buradan Ermənistan sərhədinə, - onları elə günə salacağı ki, ümumiyyətlə, öz adlarını unudurlar".

Yasəmən MUSAJEVA,
"Azərbaycan"

Təkrarlanan qətləmlər

Tarixin 1918-ci il 31 martı idi. Tərəp-dən-dənəgəddək silahlanmış erməni daşnakları və bolşeviklər müsəlman-türk məhəllələrinə hücum keçirdilər. Elə vəhşiləşmiş, azğılaşmışdılar ki, onlar üçün fərqi yox idi həyatına son qoyduqları uşaqdır, cavandır, qocadır, qadıdır, kişidir. Tək bir düşüncələri vardı: qətlə yetirdikləri müsəlmandır, türkdür.

Qanlı əməliyyatlar xüsusi plana uyğun aparılırdı. Hadisələrdən əvvəl Bakı şəhərinə Birinci Dünya müharibəsində müxtəlif cəbhələrdə vuruşmuş təxminən 7 min erməni əsgəri gətirilmişdi. Anastas Mikoyanın başçılıq etdiyi soyqırımında xüsusilə fəallıq göstərən "Qızıl Qvardiya" adlı 10-12 minlik ordunun da 70 faizi ermənilərdən ibarət idi.

Martın 31-i səhər təzədən bolşevik-daşnak dəstələrinin hücum etdikləri "Kəpçixana", "Məmmədli" və başqa məhəllələr həm də havadan təyyarələr, dənizdən hərbi gəmilərlə bombalanırdı. Rus hərbiçiləri aldanan ermənilər onları içərişəhərdə türklərin rusları qətlə yetirdiklərinə inanırdı bilməmişdilər. Matros bunun yalan olduğunu öyrəndikdən sonra atəşi dayandırdılar. Amma artıq gec idi.

Bakıda azərbaycanlıların ah-nələri ərşə qalxmışdı. Bu vəhşiliklərdə dözməyən şəhərdə yaşayan azərbaycanlılar könüllü dəstələr təşkil edərək Bakı Sovetinə müqavimət göstərməyə başladılar. Ancaq qüvvələr qeyri-bərabər idi. Bolşevik-daşnak qüvvələrinin törətdikləri faciələrin qarşısını almaq mümkün deyildi.

1918-ci ildə bolşevik-daşnak birləşmələri yalnız Bakı və Bakıtrafi bölqələrdə deyil, Şamaxı, Quba, Xaçmaz, Muğan, Lənkəran, Hacıqabul, Salyan, Zəngəzur, Qarabağ, Naxçıvan və digər yerlərdə də qırğınlar törətdilər, on minlərlə azərbaycanlı qətlə yetirdilər.

Mart qırğınlarından sonra silh sazisi imzalandısa da, sentyabrın 15-nə qədər ermənilər müntəzəm olaraq Bakı şəhərinin küçələrində, ətraf kəndlərdə gedən yollarda azərbaycanlıları qətlə yetirir, meyitlərini neft quyularına, dənizə atırdılar. Azərbaycan Xalq Cümhuriyyətinin 1918-ci ilin 15 iyulunda yaradıldığı Fövqəladə Təhqiqat Komissiyasının son nəqlərində bu barədə məlumatlar var.

1919-cu ildə Azərbaycan Xalq Cümhuriyyətinin parlamenti 31 martın azərbaycanlıların ümumiyyətlə matəm günü kimi qeyd olunması barədə qərar verdi. Lakin 1920-ci ilin 28 aprelində bolşeviklər Cümhuriyyət hökumətini süquta uğradaraq hakimiyyəti ələ keçirdilər. Sovet hökuməti 70 il Azərbaycan xalqının öz tarixi həqiqətlərini öyrənməsinə, qəhrəmanlarını düşməni, düşmənlərini dost kimi tanımasına çalışdı. Ancaq bu uzun illər ərzində də Azərbaycan xalqına qarşı ədavət, kin, düşmənçilik sona çatmadı. Sovet hakimiyyətinin himayə etdiyi ermənilər 1948-1953-cü illərdə azərbaycanlıların xeyli hissəsini Qərbi Azərbaycan torpaqlarından deportasiyasına nail oldular.

Təcrübəkar, işğalçı ermənilər 1988-ci ildən yenə Azər-

rünmüş evlərə, dənizə, quyulara atırdılar.

Sonrakı gün - aprelin 1-də də kütlü qırğınlar davam etdirildi. Bolşevik-daşnak dəstələri müsəlmanların ziyarət-gahlarını, məktəbləri, kitabxanaları, mədəniyyət ocaqlarını uçurub dağıtdılar. Bakının ən gözəl memarlıq abidələrindən sayılan "İsmailiyyə", "Kaspi" qəzeti redaksiyasının binalarını və redaksiyada yeni çap edilmiş "Quran-Kərim" in 5 min nüsxəsini yandırdılar.

Bakıda azərbaycanlıların ah-nələri ərşə qalxmışdı. Bu vəhşiliklərdə dözməyən şəhərdə yaşayan azərbaycanlılar könüllü dəstələr təşkil edərək Bakı Sovetinə müqavimət göstərməyə başladılar. Ancaq qüvvələr qeyri-bərabər idi. Bolşevik-daşnak qüvvələrinin törətdikləri faciələrin qarşısını almaq mümkün deyildi.

1918-ci ildə bolşevik-daşnak birləşmələri yalnız Bakı və Bakıtrafi bölqələrdə deyil, Şamaxı, Quba, Xaçmaz, Muğan, Lənkəran, Hacıqabul, Salyan, Zəngəzur, Qarabağ, Naxçıvan və digər yerlərdə də qırğınlar törətdilər, on minlərlə azərbaycanlı qətlə yetirdilər.

Mart qırğınlarından sonra silh sazisi imzalandısa da, sentyabrın 15-nə qədər ermənilər müntəzəm olaraq Bakı şəhərinin küçələrində, ətraf kəndlərdə gedən yollarda azərbaycanlıları qətlə yetirir, meyitlərini neft quyularına, dənizə atırdılar. Azərbaycan Xalq Cümhuriyyətinin 1918-ci ilin 15 iyulunda yaradıldığı Fövqəladə Təhqiqat Komissiyasının son nəqlərində bu barədə məlumatlar var.

1919-cu ildə Azərbaycan Xalq Cümhuriyyətinin parlamenti 31 martın azərbaycanlıların ümumiyyətlə matəm günü kimi qeyd olunması barədə qərar verdi. Lakin 1920-ci ilin 28 aprelində bolşeviklər Cümhuriyyət hökumətini süquta uğradaraq hakimiyyəti ələ keçirdilər. Sovet hökuməti 70 il Azərbaycan xalqının öz tarixi həqiqətlərini öyrənməsinə, qəhrəmanlarını düşməni, düşmənlərini dost kimi tanımasına çalışdı. Ancaq bu uzun illər ərzində də Azərbaycan xalqına qarşı ədavət, kin, düşmənçilik sona çatmadı. Sovet hakimiyyətinin himayə etdiyi ermənilər 1948-1953-cü illərdə azərbaycanlıların xeyli hissəsini Qərbi Azərbaycan torpaqlarından deportasiyasına nail oldular.

Təcrübəkar, işğalçı ermənilər 1988-ci ildən yenə Azər-

baycana qarşı torpaq iddiaları irəli sürdülər. Şuşa, Ağdam, Ağdərə, Füzuli, Kəlbəcər, Ləçin, Qubadlı, Zəngilan torpaqlarında erməni çəlladları günahsız insanları qanlarına qoltan etdilər. 1990-cı illərdə torpaqlarımızın 20 faizini işğal etdilər. Yenə də erməni qəsbkarları öz güclərinə deyil, havadarlarına arxalanmışdılar. 1918-ci ildə olduğu kimi, dövrün müasir silah-sursatı ilə təmin olunmuşdular. Havadarlarından hər cür yardımlar alan erməni vandalları XX əsrin sonlarında da insani dəyərlərdən məhrum olduqlarını dəhşətli əməlləri ilə sübut etdilər. 1990-cı illərdə Qarabağda, Şərqi Zəngəzurdə qəddar, qatil ermənilər yenə də uşaq, qoca, qadın demədən azərbaycanlıları dəhşətli işğəncələrlə şəhid etdilər. Kərkicahan, Malibeyli, Meşəli faciələrinin davamı isə Xocalı soyqırımı oldu.

1992-ci il fevralın 25-dən 26-sına keçən gec erməni silahlı dəstələri keçmiş sovet ordusunun Xankəndi şəhərində yerləşdirilmiş 366-cı motoatıcı alayın köməyi ilə silahlı, köməkəzi Xocalıya hücum etdilər. Aylarla mühasirədə saxlanılan Xocalı şəhəri toplardan və ağır artilleriyadan siddətli atəşə tutuldu. Fevralın 26-sı səhər saat 5 radələrində şəhər ələ keçirildi. Xocalı işğal olundu. Hücum üç istiqamətdə aparıldığından əhali Əşkərən tərəfə üz tutub qaçmağa başladı. Lakin erməni silahlı dəstələri evlərdən dərbərdər saldıqları xocalılara pusuq qurmuşdular. Naxçıvan kəndi yaxınlığında yolu kəsdi. Dinc azərbaycanlılara divan tutdular. Mənfur ermənilər vertolyotlarla, ağı geyimli xüsusi qruplarla meşələrdə gizlənməmiş insanları axtarıb, tapdıqlarına işğəncələr verir, ya qətlə yetirir, ya da əsir götürürdülər. Güllələrdən yayımb meşələrə, dağlara qaçanların çoxu isə soyuqdan, şaxtadan məhv oldu.

Xocalı soyqırımı zamanı ermənilər tərəfindən qətlə yetirilmiş azərbaycanlı uşaqların sinəsi yarılıb ürəkləri parçalanmış, əksər meyitlər tiko-tiko doğramışdır. Bu barədə məlumatlar Əsir və itkin düşmüş, girov götürülmüş vətəndaşlarla əlaqədar Dövlət Komissiyasına Xocalı soyqırımı zamanı əsir və girov götürülmüş insanların ifadələrində də var.

O dəhşətli gün barədə danışan Cəmal Əbdüllüheyev oğlu Heydərov deyib: "Qaraqaya deyilən yerin yaxınlığındakı fermanın 2 kilometrliyində eybəcər hala salınmış xeyli azərbaycanlı meyiti var idi. Qətlə yetirilmiş uşaqların sinəsini yarıb ürəklərini parçalamış, əksər meyitləri isə tiko-tiko doğramışdılar". Şahin Zülfiqar oğlu Heydərov Naxçıvan kəndi yaxınlığında 80-nə yaxın meyit gördüyünü söyləyib. Meyitlərə işğəncələr verilmiş, başları kəsilmişdi. Milis mayoru Əlif Hacıyev, yaxın qohumları Fəxrəddin Səlimov, Mikayıl Səlimov da qətlə yetirilənlər arasında idi.

Ermənilər Cəlil Hübətəli oğlu Hübətətovun gözü önündə həyat yoldaşı Firuzə, oğlu Muğan, qızı Simuzər və gəlini Südəbani güllələyiblər. Başqa bir xocalılı - Kübra Adil qızı Paşayeva da eyni dəhşətli vəhşiliklərdə. Kotik məşəsinə girəndə ermənilərin mühasirəsinə düşən Kübra Əliyevə oğlu Elşadın güllələndiyini görüb.

Xocalı işğal olunan zaman erməni silahlıları Xəzəngül Təvəkkül qızı Əmirovanın ailə üzvlərini girov götürüb. Anası Rəyati, 7 yaşlı bacısı Yeganəni və xalası Göycəni ermənilər güllələyib, atası Əmirov Təvəkkül isə benzini tökərək alovla büründü. Xocalı işğal olundu. Hücum üç istiqamətdə aparıldığından əhali Əşkərən tərəfə üz tutub qaçmağa başladı. Lakin erməni silahlı dəstələri evlərdən dərbərdər saldıqları xocalılara pusuq qurmuşdular. Naxçıvan kəndi yaxınlığında yolu kəsdi. Dinc azərbaycanlılara divan tutdular. Mənfur ermənilər vertolyotlarla, ağı geyimli xüsusi qruplarla meşələrdə gizlənməmiş insanları axtarıb, tapdıqlarına işğəncələr verir, ya qətlə yetirir, ya da əsir götürürdülər. Güllələrdən yayımb meşələrə, dağlara qaçanların çoxu isə soyuqdan, şaxtadan məhv oldu.

Xocalı soyqırımı zamanı ermənilər tərəfindən qətlə yetirilmiş azərbaycanlı uşaqların sinəsi yarılıb ürəkləri parçalanmış, əksər meyitlər tiko-tiko doğramışdır. Bu barədə məlumatlar Əsir və itkin düşmüş, girov götürülmüş vətəndaşlarla əlaqədar Dövlət Komissiyasına Xocalı soyqırımı zamanı əsir və girov götürülmüş insanların ifadələrində də var.

O dəhşətli gün barədə danışan Cəmal Əbdüllüheyev oğlu Heydərov deyib: "Qaraqaya deyilən yerin yaxınlığındakı fermanın 2 kilometrliyində eybəcər hala salınmış xeyli azərbaycanlı meyiti var idi. Qətlə yetirilmiş uşaqların sinəsini yarıb ürəklərini parçalamış, əksər meyitləri isə tiko-tiko doğramışdılar". Şahin Zülfiqar oğlu Heydərov Naxçıvan kəndi yaxınlığında 80-nə yaxın meyit gördüyünü söyləyib. Meyitlərə işğəncələr verilmiş, başları kəsilmişdi. Milis mayoru Əlif Hacıyev, yaxın qohumları Fəxrəddin Səlimov, Mikayıl Səlimov da qətlə yetirilənlər arasında idi.

Ermənilər Cəlil Hübətəli oğlu Hübətətovun gözü önündə həyat yoldaşı Firuzə, oğlu Muğan, qızı Simuzər və gəlini Südəbani güllələyiblər. Başqa bir xocalılı - Kübra Adil qızı Paşayeva da eyni dəhşətli vəhşiliklərdə. Kotik məşəsinə girəndə ermənilərin mühasirəsinə düşən Kübra Əliyevə oğlu Elşadın güllələndiyini görüb.

Xocalı işğal olunan zaman erməni silahlıları Xəzəngül Təvəkkül qızı Əmirovanın ailə üzvlərini girov götürüb. Anası Rəyati, 7 yaşlı bacısı Yeganəni və xalası Göycəni ermənilər güllələyib, atası Əmirov Təvəkkül isə benzini tökərək alovla büründü. Xocalı işğal olundu. Hücum üç istiqamətdə aparıldığından əhali Əşkərən tərəfə üz tutub qaçmağa başladı. Lakin erməni silahlı dəstələri evlərdən dərbərdər saldıqları xocalılara pusuq qurmuşdular. Naxçıvan kəndi yaxınlığında yolu kəsdi. Dinc azərbaycanlılara divan tutdular. Mənfur ermənilər vertolyotlarla, ağı geyimli xüsusi qruplarla meşələrdə gizlənməmiş insanları axtarıb, tapdıqlarına işğəncələr verir, ya qətlə yetirir, ya da əsir götürürdülər. Güllələrdən yayımb meşələrə, dağlara qaçanların çoxu isə soyuqdan, şaxtadan məhv oldu.

Xocalı soyqırımı zamanı ermənilər tərəfindən qətlə yetirilmiş azərbaycanlı uşaqların sinəsi yarılıb ürəkləri parçalanmış, əksər meyitlər tiko-tiko doğramışdır. Bu barədə məlumatlar Əsir və itkin düşmüş, girov götürülmüş vətəndaşlarla əlaqədar Dövlət Komissiyasına Xocalı soyqırımı zamanı əsir və girov götürülmüş insanların ifadələrində də var.

O dəhşətli gün barədə danışan Cəmal Əbdüllüheyev oğlu Heydərov deyib: "Qaraqaya deyilən yerin yaxınlığındakı fermanın 2 kilometrliyində eybəcər hala salınmış xeyli azərbaycanlı meyiti var idi. Qətlə yetirilmiş uşaqların sinəsini yarıb ürəklərini parçalamış, əksər meyitləri isə tiko-tiko doğramışdılar". Şahin Zülfiqar oğlu Heydərov Naxçıvan kəndi yaxınlığında 80-nə yaxın meyit gördüyünü söyləyib. Meyitlərə işğəncələr verilmiş, başları kəsilmişdi. Milis mayoru Əlif Hacıyev, yaxın qohumları Fəxrəddin Səlimov, Mikayıl Səlimov da qətlə yetirilənlər arasında idi.

Xocalı soyqırımı zamanı ermənilər tərəfindən qətlə yetirilmiş azərbaycanlı uşaqların sinəsi yarılıb ürəkləri parçalanmış, əksər meyitlər tiko-tiko doğramışdır. Bu barədə məlumatlar Əsir və itkin düşmüş, girov götürülmüş vətəndaşlarla əlaqədar Dövlət Komissiyasına Xocalı soyqırımı zamanı əsir və girov götürülmüş insanların ifadələrində də var.

31 MART AZƏRBAYCANLILARIN SOYQIRIMI GÜNÜDÜR

Tarixboyu üzlaşdiyimiz faciələri, başımıza gətirilən müsibətləri təkrar yaşamamaqdan ötrü keçmiş unutmamalıyıq. Onun dərsələrindən nəticə çıxarmalıyıq. Əgər səhəbat insanlıq əleyhinə cinayətlərdən gədirsə, onun günahkarlarının əməllərinə tarixin bütün dövrlərində qiymət vermək və xəstə təfəkkürün diktəsi ilə zaman-zaman yenə də eyni əməllərə doğru meyillənlərin zərərli təsirlərinin qarşısını almaq ümumən bəşəriyyətin yerinə yetirməli olduğu missiyadır.

Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyevin rəhbərliyi ilə dövlətimizin bu gün erməni faşizminə qarşı apardığı sistemli iş, tarixi həqiqətlərin geniş miqyasda təqdim olunması dünya ictimaiyyətinə bu missiyamı xatırladır. İnsanlıq faşizmin, o cümlədən erməni faşizminin yeni bələblərindən qorumağa çalışır. Bu mənfi millətin bizə yaşatdığı faciələr, tariximizə qan və gözyaşları ilə yazılmış günlər bütün bəşəriyyətin nəticə çıxarmalı olduğu ibrət dərsləridir.

Qan yaddaşımız...

31 Mart - Azərbaycanlıların Soyqırımı Günü... Hər dəfə bu tarixi xatırlayanda 1918-ci ilin mart-aprel aylarında Bakı Sovetinin mandatı altında fəaliyyət göstərən daşnak-bolşevik silahlı dəstələrinin soydaşlarımıza qarşı xüsusi qəddarlıqla törətdikləri kütləvi qırğınların vəhşəti, Yer üzündən silinən ailələrin faciəsi, min bir işgəncə ilə öldürülən körpələrin, qadınların, yaşlıların müsibəti qəlbi parçalayır. Bu, ermənilərin azərbaycanlılara qarşı həyata keçirdikləri ilk və yeganə qırğın deyildi. "Böyük Ermənistan" ideyasını gerçəkləşdirmək məqsədilə onlar tarixin müxtəlif dövrlərində bizə qarşı etnik təmizləmələr, soyqırımları həyata keçirmişlər. 31 Mart soyqırımı isə bu boşori cinayətlərin miqyasca, demək olar ki, ən dəhşətlisidir.

Tarixi mənbələrə əsasən, təkcə 1828-1830-cu illər ərzində Cənubi Qafqaza İrandan 40000, Türkiyədən isə 84000 erməni Azərbaycan ərazisində yerləşdirilmişdi. Çar Rusiyasının himayəsi altında "Erməni vilayəti" adlandırılan süni inzibati bölgünün yaradılması isə azərbaycanlıların özəli torpaqlarından zorla çıxarılmasının və soyqırımı siyasətinin əsasını qoymuşdu. Qafqaz Arxeologiya Komissiyasının sənədlərində birənəli olaraq qeyd edilir ki, Türkmənçay sülh müqaviləsinə qədər Qarabağ, Şamaxı, Şəki xanlıqlarında ermənilər əzliq təşkil edirdi. 1828-ci ilin məlumatına görə, İrəvan xanlığı ərazisində torpaqların 96,63 faizi azərbaycanlılara, cəmi 3,37 faizi ermənlərə, 420 azərbaycanlı kəndi yerləyəkən edilmişdi. 1828-1871-ci illər arasında ermənilər azərbaycanlı əhalinin yaşadığı 146 kəndi zəbt edərək özünü küçüldürmüşdülər.

XIX əsrin ikinci yarısında millətçi-sovinqist ideyalarını həyata keçirmək istəyində olan ermənilər təşkilatı strukturlar yaratmağa başladılar. Əsasən xaricdə - 1887-ci ildə Cenevrədə "Hnçaq", 1890-cı ildə Tiflisdə "Daşnaksutyun" partiyalarını təsis etmiş, 1895-ci ildə Nyu Yorkda "Erməni vətənpərvərlər ittifaqı" təşkilatını yaratmışlar. Həmin təşkilatların fəaliyyət proqramında azərbaycanlılara və türklərə qarşı ardıcıl olaraq terror və qırğın aksiyaları həyata keçirmək məramı əsas yer tuturdu. 1905-1907-ci illərin Rusiya inqilabı bu təşkilatların fəaliyyəti üçün geniş imkanlar açdı. İnqilabi qarışıqlıqdan istifadə edən ermənilər Bakı, Şuşa, Zəngəzur qəzalarında, Qarabağda kütləvi qırğınlar törədərək 75 azərbaycanlı kəndini talan etdilər.

Ermənilərin Bakıdan başlanan vəhşilikləri Azərbaycanı və indiki Ermənistan ərazisindəki yaşayış məntəqələrini əhatə etmişdi. Yüzlərlə Azərbaycan kəndi dağıdılaraq xarabalığa çevrilmiş, on minlərlə azərbaycanlı vəhşicəsinə qətlə yetirilmişdi. Bütün bu vəhşiliklər ermənilərin vaxtilə yerləşdirildikləri, lakin əhalinin milli tərkibində əzliq təşkil etdikləri Azərbaycan torpaqlarını erməniləşdirmək, qeyri-insani planlarını azərbaycanlıların soyqırımı hesabına həyata keçirmək niyyətinin ifadəsi idi.

Birinci Dünya müharibəsindən sonra Rusiyada yaranmış vəziyyətdən istifadə edən ermənilər 1917-ci ildə baş vermiş fevral və oktyabr inqilablarından sonra öz istəklərinə bolşevizm bayrağı altında nail olmağa cəhd etdilər. Bakı kommunası öksinqilabi elementlərlə mübari-

Tarix erməni faşizmini mühakimə edir

zə şüarı altında 1918-ci ilin martından başlayaraq bütün Bakı quberniyasında yaşayan azərbaycanlıların çıxarılması məqsədini güdən cinayətkar planın reallaşdırılmasına start verdi.

Həmin günlərdə Bakı şəhərində, habelə Bakı quberniyasına daxil olan digər şəhər və qəzalarda on minlərlə dinc sakin sifət etnik və dini mənsubiyyətinə görə qətlə yetirilmiş, insanlara olmanın işgəncələr verilmişdir. Qırğınlar zamanı yaşayış məntəqələri dağıdılmış, mədəniyyət abidələri, məscid və qəbiristanlıqlar, ziyarətəgahlar yerləyəkən edilmişdir. Bakıdan başlanan qırğınların miqyası erməniləri daha da əzmləşdirmiş, onlar qeyri-insani əməllərinin miqyasını bir az da genişləndirərək Qarabağda, Zəngəzurdə, Naxçıvanda, Şirvanda, xüsusilə Şamaxıda, Qubada, Xaçmazda, Lənkəranda, Salyanda, İrəvan və digər bölgələrdə kütləvi qətlər, talanlar və etnik təmizləmələr həyata keçirmişlər. Beləliklə, 1918-ci ilin 30 martından 3 aprelinə qədər bu ərazilərdə Bakı Soveti qoşunları və daşnak erməni silahlı dəstələri on minlərlə azərbaycanlı qətlə yetirmiş, insanları öz torpaqlarından qovmuşlar.

Onlar tarixən çoxmillətli məkan olan vətənimizdə Azərbaycan türkləri ilə yanaşı, ləzgi, yəhudi, rus, avar, talış milliyətinə mənsub həmvətənlərimizə də aman verməmiş, onları da qılıncdan, süngüdən keçirərək diri-diri yandırmış, tarixin müxtəlif dövrlərinə aid milli memarlıq incilərini, məktəbləri, xəstəxanaları, məscid və mədəni

abidələri dağıtmışdılar. Dinc azərbaycanlılara qarşı soyqırımında Bakı Sovetinin 6 min silahlı əsgəri, eyni zamanda "Daşnaksutyun" partiyasının 4 minlik quldur dəstəsi iştirak etmişdir.

1918-ci ildə türk-müsəlman əhaliyə qarşı törədilən cinayətləri üzə çıxarmaq məqsədilə Azərbaycan Xalq Cümhuriyyətinin ən mühüm qərarlarından biri də həmin il iyulun 15-də Fövqəladə İstintaq Komissiyasının yaradılması oldu. Gəncədə hökumətin iclasında xarici işlər naziri M.H.Hacınski bu məsələ barəsində çıxışında qeyd etmişdi ki, dörd aydır erməni cəlladları dinc müsəlman əhalinin həyatı və əmlakı üzərində misli görünməmiş vəhşiliklər törədirlər. Bununla yanaşı, zorakılıq törədənərinin yalan xəbərləri nəticəsində Avropa ictimaiyyətində tam əks əhvali-ruhiyyə yaradır. Ona görə də belə bir komissiyanın yaradılmasına böyük ehtiyac var. Bu komissiyanın topladığı sənədlər Azərbaycan, rus, ingilis, fransız, alman dillərində nəşr edilib yayılmışdır.

1919-cu il avqustun 27-də komissiyanın tərtib etdiyi arayışda bildirilir ki, ermənilərin türk-müsəlman əhaliyə qarşı həyata keçirdikləri cinayətlərlə bağlı 36 cild və 3 500 vərəqdən ibarət sənədlər toplanmışdır.

Tarix təkrar olundu

Soyqırımın törədilməsindən cəmi iki il sonra bolşeviklərin və artıq bolşevik cildinə girmiş daşnakların Azərbaycanda hakimiyyəti

yəti mənimsəməsi, qırmızı terrorun gücü ilə insanların düşüncələrini, milli iradəsinə vurulan buxovlar, əfsuslar olsun ki, bu qanlı tarixi gündəmdə saxlamağa, 31 Mart canilərinin layiqli cəzalarını çatdırmaq üçün sistemli iş aparmağa imkan vermədi. 70 illik sovet ideologiyasının tarixşünaslığımıza tətbiq etdiyi "vətəndaş müharibəsi", "öksinqilabi qiyam" kimi saxtalaşdırılan mart hadisələri, əslində, bolşevik-daşnak ittifaqının azərbaycanlılara qarşı yeritdiyi növbəti soyqırımı siyasəti idi. Sovet hakimiyyəti bu milli faciəni unudurmağa çalışdı. 31 Mart soyqırımına ideoloji don geyindirildi və yeni nəsilə tamamilə başqa tərzdə təqdim edildi. Ötən əsrin əvvəllərində erməni daşnaklarının bolşeviklərlə birləşərək on minlərlə soydaşımızı dəhşətli işgəncələrlə qətlə yetirməsi, müxtəlif şəhər və kəndlərimizdə törədilən qırğınların mahiyyəti Azərbaycan insanı üçün qeyri-müəyyən qaldı. Rəsmi ideologiya açıq mənbələrdə bu barədə məlumatların izini itirdiyindən 31 Mart soyqırımını barədə ətraflı bilgilər almaq, bu tarixi öyrənmək, təhlil etmək, baş verənləri mühakimə etmək mümkün deyildi. Bunun ziyatını ötən əsrin 80-ci illərinin sonlarında, Ermənistanın Azərbaycana qarşı işğal adımlarına başlayanda çökdük. Dəhşətli tarixi yenidən yaşamaq olduq. Ermənilər daşnak solfaşizminin vəhşiliklərini təkrarladılar. Xocalıda azərbaycanlılara qarşı tükürpədiyi soyqırımı həyata keçirdilər. Bağanis Ayrımda, Başlıbeldə və digər

məkanlarımızda azərbaycanlıları kütləvi şəkildə qətlə yetirdilər.

Ona görə də 31 Mart soyqırımını unutmamaq, o dəhşətli günlərdə ermənilərin döğmə yurdlarımızda sakinləri ilə birgə od vurub yandırdıqları evlərimizin alovunu yaddaşımızdan silməyə heç bir haqqımız yoxdur.

Gün işığına çıxan həqiqətlər

Bu soyqırımı əsl hüquqi-siyasi qiymətini Azərbaycan dövlət müstəqilliyinə qovuşduqdan sonra aldı. Mart hadisələrinin 80-ci ildönümündə - 1998-ci il martın 26-da Ümummilli Lider Heydər Əliyevin imzaladığı fərman erməni millətçilərinin hərəkətlərinə verilən döğün və hərtərəfli hüquqi-siyasi qiymət oldu. Fərmanda o xuyuruq: "Azərbaycanın XIX-XX əsrlərdə baş verən bütün faciələri torpaqlarının zəbt ilə müşayiət olunaraq, ermənilərin azərbaycanlılara qarşı düşünlülmüş, planlı surətdə həyata keçirdiyi soyqırımı siyasətinin ayrı-ayrı mərhələlərini təşkil etmişdir. Bu hadisələrin yalnız birinə - 1918-ci il mart soyqırımına siyasi qiymət vermək cəhdi göstərilmişdir. Azərbaycan Xalq Cümhuriyyətinin varisi kimi Azərbaycan Respublikası bu gün onun axıra qədər həyata keçirə bilmədiyi qərarların məntiqi davamı olaraq soyqırımı hadisələrinə siyasi qiymət vermək borcunu tarixin hökmü kimi qəbul edir". Bu fərman azərbaycanlıların təmsalında ümumən bə-

Erməni vəhşiliyi

Ümumilikdə son illər ərzində Azərbaycanın ötən əsrdə üzlaşdığı milli faciələrin tədqiqi istiqamətinə elmi tarixi araşdırmaların artması son dərəcə tədqirəlayiqdir. Bu araşdırmalar sayəsində hər bir azərbaycanlı özünün qan yaddaşına nəzər salır, üzlaşdığı faciələri göz önündən keçirir, keçmişlə gələcək arasında düzgün paralellər aparır, ən əsası, erməni vandalizminin əsl mahiyyətini, bədnam qonşu ideoloqlarının məkrli hissələrini aydın dərək edir. Əfsus ki, araşdırmalar zamanı bəzi faktların izini itirdiyi də müəyyən olmuşdu.

Məsələn, daşnakların və bolşeviklərin Şamaxıda törətdikləri kütləvi qırğınlarla əlaqədar ilkin məlumat mənbələrinin böyük hissəsi sovet dövründə bu ağır cinayəti örtbasdır etmək üçün məhv edildiyinə görə erməni cinayətlərinin tam mənzərəsi bu günə qədər formalaşmayıb. Ekspert rəylərinə əsasən, Şamaxıda ermənilər törətdikləri xeyli sayda insanın öldürüldüyü bildirilir. Bu faciənin tədqiqi məqsədilə 1918-ci il iyulun 15-də yaradılmış Fövqəladə İstintaq Komissiyası törətdikləri erməni dövrü Şamaxı qəzasındakı 120 kəndin 86-sının erməni təcavüzünə məruz qaldığı tədqiqatlar, o cümlədən yüz nəfərə yaxın şahidən toplanan xatirə və məlumatlar göstərir ki, erməni cinayətkarları Şamaxı şəhərində təqribən on minlərlə soydaşımızı

qətlə yetiriblər. Şamaxı qəzasından didərgin düşənlərin sayı isə 18 min nəfərdən çox olub.

Quba qırğınları zamanı on minə yaxın insan öldürüldü. Bu soyqırımı nəticəsində Quba qəzasının 122 kəndi dağıdıldı. 2750-dən çox ev tamamilə yandırıldı. Aparılmış tədqiqatlar onu da sübuta yetirir ki, ermənilər dinc əhaliyə divan tutan zaman odlu silahdan deyil, əsasən soyuq silahlardan istifadə ediblər. Bəzi kəllə sümüklərində hətta mis-marmarlar aşkarlanıb ki, bu da insanların başlarına mis-marmar vurularaq nə qədər ağır işgəncələrlə qətlə yetirildiklərini göstərir. Bütün bunlar heç bir sərhəd tanımayan erməni vəhşiliyinin, qaniçəliyinin tükürpədiçi mənzərəsini bir daha göz önündə canlandırır.

Bu vəhşəti, insanlıq adına utanc cinayət əməlini torpağın altından gün işığına çıxaran Quba kütləvi məzarlığı 2007-ci ilin aprelində Qudyalçayın sol sahilində, Quba şəhər stadionunun təmiri ilə əlaqədar aparılan qazıntı işləri nəticəsində aşkarlandı. Təkcə bu məzarlıqda 500-dək insan kəlləsi vardı. Onlardan 50-dən çoxu uşaqlara, 100-dən çoxu qadınlara aid idi. Bu adamların 1918-ci ildə ermənilərin Qubada törətdiyi soyqırımı qurbanları olduğu elmi araşdırmalarla sübuta yetirildi.

Şanlı zəfərimizlə alınan qisas

Bu həqiqətlərin dünya ictimaiyyətinə çatdırılması, Azərbaycan xalqının gələcək nəsillərinin milli yaddaşının qorunması və soyqırımı qurbanlarının xatirəsinin əbədiləşdirilməsi məqsədilə Prezident İlham Əliyevin 30 dekabr 2009-cu il tarixli sərəncamı ilə Quba şəhərində "Soyqırımı memorial kompleksi"nin yaradılmasına qərar verildi. 2013-cü il sentyabrın 18-də kompleksin açılışı oldu.

Azərbaycan Prezidenti İlham Əliyev açılış tədbirindəki çıxışı zamanı ermənilərin tarixin müxtəlif dövrlərində ayrı-ayrı məkanlarda azərbaycanlılara qarşı törətdikləri soyqırımlarının, eləcə də İkinci Dünya müharibəsində erməni faşizminin törətdiyi cinayətlərin və keçən əsrin sonlarında növbəti dəfə erməni faşizminin təzahürünün tədqiqini qarşıya vəzifə kimi qoymuşdur.

Dövlət rəhbərimizin "1918-ci il azərbaycanlıların soyqırımının 100 illiyi haqqında" 18 yanvar 2018-ci il tarixli sərəncamı və bu tarixi qərar əsasında ildönümü tədbirlərinin, o cümlədən Milli Məclisin bunla bağlı xüsusi iclasının keçirilməsi də erməni-bolşevik silahlı dəstələrinin azərbaycanlılara qarşı törətdikləri boşori cinayətlər barədə həqiqətlərin ölkə və dünya ictimaiyyətinə daha döğün çatdırılması məqsədinə xidmət etmişdir.

44 günlük Vətən savaşında Ermənistan böyük dərs verən, illərdə torpaqlarımızda yuva qurub zəhərli nəfəsləri ilə yurdlarımızı vıran qoyan düşməni məhv edən Azərbaycanın informasiya savaşında da Ermənistan üzərində qazandıq qələbələrdə ümidəyək aparılan bu sistemli, ardıcıl tədbirlərin böyük rolu var. Azərbaycan xalqı Müzəffər Ali Baş Komandan İlham Əliyevin qətiyyəti, sarsılmaz iradəsi, sərkərdə qüdrəti, şanlı ordumuzun gücü ilə şəhidlərimizin qisasını döyüş meydanlarında aldı. Erməni daşnaklarının vəhşicəsinə qətlə yetirdikləri soyqırımı qurbanlarımızın illərdən bəri səmalarında dolayan nigaran ruhları da zəfərimizlə rahatlıq tapdı. Soyqırımı tarixini yaşatmaq, gələcək nəsillərə ötürmək, bu həqiqətləri daha aydın, döğün şəkildə dünyaya çatdırmaqda davam etmək və hər dəfə baş qaldırıqda erməni faşizmini vurub əzmək isə bizim bundan sonra da şəhidlərimizin müqəddəs ruhu qarşısında ehtiram borcumuzdur.

*İradə ƏLİYEVA,
"Azərbaycan"*

31 MART AZƏRBAYCANLILARIN SOYQIRIMI GÜNÜDÜR

Erməni faşizminin qanlı mart səhifəsi

XIX əsrdə qədim Azərbaycan torpaqlarına köçürülən hayların XX əsrin əvvəllərindən azərbaycanlılara qarşı vəhşilikləri, soyqırımları başlayıb. Hər kəsin oynacağı olan haylardan o dövrdə də xislətlərinə uyğun olaraq istifadə olunub. Belə dəhşətli hadisələrdən biri də 1918-ci il martın 30-u və aprelin 4-ü arasında Bakı Soveti və erməni silahlı dəstələrinin Bakıda və Bakı quberniyasının müxtəlif bölgələrində, eləcə də Şamaxı, Quba, Xaçmaz, Lənkəran, Zəngəzur, Qarabağ, Naxçıvan və digər ərazilərdə azərbaycanlılara qarşı törətdikləri qırğınlardır.

Soyqırımı zamanı Bakıda və bölgələrdə on minlərlə günahsız insan qətlə yetirilib, bir çox tarixi, memarlıq və şəxsi binalar dağıdılıb, yandırılıb.

Elə yaxın tarixdə də ermənilərin millətimizin başına gətirdiyi faciələri görərək onların xislətlərinə xas hansı vəhşilikləri törətdiklərini düşünməmək mümkün deyil.

Bu qanlı tarixdən 105 il keçir. Amma Azərbaycan artıq müstəqil, güclü, qüdrətli dövlət, ərazi bütövlüyünü, haqqı, ədaləti öz hərbi gücü hesabına təmin edərək regionda söz sahibinə çevrilmiş ölkədir.

Qəddarlıqla həyata keçirilən soyqırımı - yanar təndirlərə, neft quyularına diri-diri atılan insanlar

Tarixə nəzər salan Milli Məclisin deputatı, tarixçi alim Musa Qasımlı bildirib ki, 1918-ci ilin martında törədilən soyqırımın tarixi köklərinin həm daxili şəraitdən, həm də böyük dövlətlərin regionda yürütdükləri siyasətdən törəyən səbəbləri var idi. Soyqırımın kökləri hər şeydən əvvəl, çar Rusiyasının isti dənizlərə yiyələnmək strategiyasını həyata keçirməkdən ötrü özünə "etibarlı" ünsür axtarması ilə bağlı idi.

Musa Qasımlı deyib ki, isti dənizlərə çıxmaq üçün Osmanlı dövləti və İrana qarşı mübarizədə yanında qul psixologiyasına sahib, Şərqi yaxşı bilən, şəraitə tez uyğunlaşmağı bacaran və özünə digər amillər baxımından yaxın hesab etdiyi erməniləri görməsi, onları azərbaycanlı torpaqlarına köçürüb yerləşdirməsi ilə bütün Cənubi Qafqaz regionunda milli münaqişələrin, sonralar isə baş verən qanlı hadisələrin təməli qoyulub: "Çarizm Cənubi Qafqaz erməniləri yerləşdirməklə həm demografik vəziyyəti dəyişirdi, həm də onları Şərq siyasətində bir alətə çevirdi. Həmin siyasəti çarizm devrildikdən sonra qurulan Müvəqqəti hökumət, ondan sonra isə bolşevik Rusiyası davam etdirirdi".

Deputat qeyd edib ki, soyqırımın törədilməsinin səbəblərindən biri neft amili idi. İqtisadi baxımdan Bakı bolşevik Rusiyası üçün böyük əhəmiyyət daşıdığı üçün şəhəri öldürməyə çalışırdı.

Soyqırımın digər səbəblərindən birinin isə Azərbaycanın yerləşdiyi əlverişli coğrafi-siyasi mövqeyə yiyələnmək uğrunda dövrün böyük dövlətləri arasında gedən amansız mübarizə ilə bağlı olduğunu deyən M.Qasımlı Bakıda bütün Cənubi Qafqazda hakimiyyətin hansı qüvvənin əlində olmasının tələyinin həll edildiyini vurğulayıb. "Qırğınların törədilməsinin digər bir səbəbi Osmanlıın əhalisi əsasən türk və müsəlmanlardan ibarət olan Cənubi Qafqaz, xüsusən Bakıya buraxılmaması üçün Bakı və Bakı quberniyasını yerli, aborigen əhəlidən təmizləmək və Azərbaycanın müstəqilliyinin qarşısını alması idi. Bakı Sovetinin istifadə etdiyi erməni-daşnak qüvvələri isə tarixdə olmayan "böyük Ermənistan" qurmaq yolunda onlara mane ola biləcək azərbaycanlıları məhv etməyə çalışırdılar. Bu şəraitdə qırğınlar üçün kiçik bir bəhanə lazım idi. O da tapıldı", - deyərək deputat əlavə edib.

Belə bir bəhanə general M.Talışinski başda olmaqla müsəlman diviziyasının "Evelina" gemisi ilə Lənkəranda həlak olan silah yoldaşları böyük xeyriyyəçi Hacı Zeynalabdin Tağıyevin oğlu Məhəmmədi Bakıya gətirən bir

qrup zabit və əsgərin Bakı Soveti tərəfindən tərkisilah edilməsi oldu. Diviziyanın əsgər və zabitləri silahların geri qaytarılmasını tələb etsə də, nəticəsi olmadı. S.Şaumyanla aparılan danışıqlar da uğursuz oldu. Xalq küçələrdə çıxıb silahların qaytarılmasını tələb etdi. Əhali arasında sosial dayaq olmayan bolşevik hökumətinin rəhbəri S.Şaumyan erməniləri və bolşevikləri, xüsusən Xəzər hərbi dəniz donanmasının matroslarını azərbaycanlılara qarşı soyqırımına təhrik etdi.

Martın 30-da axşam saat 5-də Bakıda ilk atəş açıldığı xatırlanan tarixçi deyib ki, Bakı Sovetinin qüvvələri ilə yanaşı, mart qırğını başlanandan əvvəl özlərinin bitərəfliyi elan etmiş "Daşnak-sütyun" və Erməni Milli Şurası, o cümlədən erməni kilsəsi bir neçə saatdan sonra döyüşə qatılıblar.

Musa Qasımlı vurğulayıb ki, qırğın qəddarlıqla həyata keçirilib, şəhər yerdən və havadan bombardman edilib. Mülki azərbaycanlı əhali diri-diri su quyularına, yanar təndirlərə, neft quyularına

lana atılıb, hamilə qadınların qarnırları süngü ilə deşilib, körpə uşaqlar divarlara mıxlanıb, qadınlar hörtüklərlə bir-birinə bağlanaraq küçələrdə çıpaq gəzdirilib. Soyqırımın gedişində azərbaycanlılara məxsus ictimai binalar, milli rəmzlər və mədəniyyət ocaqları dağıdılıb.

Qüvvələrin qeyri-bərabər olduğunu deyən deputat bildirib ki, martın 31-də azərbaycanlılar döyüşü saxlasa da, onların öldürülməsi aprelin 2-nə qədər davam edib.

Musa Qasımlı bildirib ki, yalnız Azərbaycan Xalq Cümhuriyyəti yarandıqdan sonra 1918-ci ilin mart hadisələrinin təbii qəddarlığına xüsusi diqqət yetirilib. 31 mart tarixi iki dəfə - 1919-cu və 1920-ci illərdə AXC tərəfindən ümummilli matəm günü kimi qeyd edilib.

Deputatın sözlərinə görə, bu, azərbaycanlılara qarşı yürüdülməyi soyqırımı və bir əsrdən artıq davam edən torpaqlarımızın işğalı proseslərinə tarixdə ilk dəfə siyasi qiymət vermək cəhdi idi. Lakin AXC-nin süqutu bu işin başa çatmasına imkan verməyib.

Ümummilli Lider Heydər Əliyevin 26 mart 1998-ci il tarixli sərəncamı ilə 31 Mart Azərbaycanlıların Soyqırımı Günü elan edilib. Bundan sonra həmin tarixin daha dərinəndən araşdırılması istiqamətində geniş işlər görülüb.

Tarixçi alim vurğulayıb ki, mart ayında törədilən soyqırımından alın-

caq bir sıra ibrət dərsləri var. Bu hadisə insanlığa qarşı cinayətdir və bir daha təkrarlanmamalıdır. Azərbaycan xalqı daim müttəşkil, ordusunun və dövlətinin yanında olmalıdır.

Hayların Azərbaycana köçürülməsi - vəhşiliklərin, qətləmlərin başlanğıcı

"Heç vaxt bir millət və xalq kimi formalaşmayı bacarmayan ermənilər həmişə digər xalqlara qarşı məkrli, düşmən mövqeyi nümayiş etdiriblər. Tayfa təfəkkürünü adlaya bilməyən haylar qədim Azərbaycan torpaqlarına köçürüldükdən sonra azərbaycanlılara qarşı havadarlarının köməyi ilə vəhşiliklər, cinayətlər törətməyə başladılar" deyən Milli Məclisin deputatı Kamilə Əliyeva qeyd edib ki, onlar hər zaman dünyada baş verən ölverşi tarixi proseslərdən istifadə edərək uydurduqları "böyük Ermənistan" ideyalarını həyata

O vurğulayıb ki, baş vermiş bu soyqırımına məhz Ulu Öndər Heydər Əliyev tərəfindən siyasi qiymət verilib və 1998-ci il martın 26-da imzalanan fərmanla 31 Mart Azərbaycanlıların Soyqırımı Günü elan edilib.

Mart soyqırımına ilk hüquqi qiymət

Soyqırımına hüquqi qiymət verilməsindən danışan Milli Məclisin deputatı, hüquqşünas Bəhrux Məhərrəmov bildirib ki, mifik "böyük Ermənistan" ideyasını gerçəkləşdirmək məqsədilə soydaşlarımızla qarşı törədilmiş 1918-ci ilin mart soyqırımı öz amansızlığına və miqyasına görə təkə Azərbaycan tarixində deyil, bəşər tarixində də ən qanlı faciələrdən biridir.

Deputat qeyd edib ki, nə o zaman, nə də sonrakı dövrlərdə bu bəşəri cinayətə beynəlxalq ictimaiyyət lazımi diqqət yetirməyib, beynəlxalq insan haqları təsisatları ötən bir əsrlik dövrdə dünya tarixində soyqırımı və etnik təmizləmə cinayətlərinin ən dəhşətli nümunələrindən biri olan 1918-ci ilin martından başlanan 2020-ci ilin noyabrına qədər fasilələrlə davam edən hadisələrə növbəti obyektiv, ümumiyyətlə, münasibət belə bildirməyiblər. "O zaman Azərbaycan Xalq Cümhuriyyəti soyqırımı hadisələrini araşdırmaq üçün Fövqəladə komissiya yaradıb, 31 martı 1919-cu və 1920-ci illərdə milli matəm günü kimi qeyd etmişdi. Lakin sovet hakimiyyətinin qurulması ilə bu məsələ ətrafında növbəti araşdırmalar, ümumiyyətlə, müzakirə belə rəsmən döviyyədən çıxarılmışdı. Müstəqillik qazandıqdan sonra tarixi həqiqətlərə obyektiv yanaşma imkanı yaranarsa da, 1991-1993-cü illərdə biz bu imkandan yararlanma bilmədik", - deyərək hüquqşünas əlavə edib.

Müstəqillik aktı qəbul edilərkən Azərbaycan Xalq Cümhuriyyətinin varisi olduğumuz bəyan edilsə də, cümhuriyyətin yarımqı qalan, prinsiplial əhəmiyyət daşıyan işlərdə, o cümlədən soyqırımı məsələsinə xüsusi həssas yanaşmalı idi. Bunu vurğulayan B.Məhərrəmov ermənilərin xalqımıza qarşı törətdiyi 31 mart soyqırımının araşdırılması və həqiqətlərin dünyaya yayılması işinə ilk dəfə yalnız Ümummilli Lider Heydər Əliyevin təşəbbüsü ilə başlanıldığını qeyd edib. Dahi liderin 1998-ci ilin 26 martında imzaladığı "Azərbaycanlıların soyqırımı haqqında" Fərmanı ilə 31 mart "Azərbaycanlıların Soyqırımı Günü" kimi bəyan olunub. 2018-ci il yanvarın 18-də isə soyqırımı həqiqətlərinin ölkə və dünya ictimaiyyətinə daha dolğun çatdırılması məqsədilə Prezident İlham Əliyev tərəfindən "1918-ci il azərbaycanlıların soyqırımının 100 illiyi haqqında" sərəncam imzalandı.

Deputat həmçinin bildirib ki, dövlət başçımızın rəhbərliyi altında mübarizəmiz yalnız hüquq müstəvisində davam etməyib: "Bakı, Qarabağ, Zəngəzur, Naxçıvan, Şirvan, İrəvan və digər bölgələrdə kütləvi qətlər, talanlar və etnik təmizləmələrin qisası, həm də 102 ildən sonra, 2020-ci ildə 44 günlük savaşa humanitar hüquq rəhbər tutulmaqla alınıb, bu vəhşiliklərin kökündə dayanan təəcüvüzkar erməni-daşnakçı ideologiyasına tarixin ən ağır zərbəsi vurulub".

Əsmər QARDAŞXANOVA, "Azərbaycan"

Azərbaycanlıların kütləvi şəkildə deportasiya, təqib və soyqırımına məruz qoyulması faktları əsasında cinayət işi başlanıb

"Qərbi Azərbaycan İcması" İctimai Birliyi, Qaçqınların və Məcburi Köçkünlərin İşləri üzrə Dövlət Komitəsi və Əsir və itkin düşmüş, girov götürülmüş vətəndaşlarla əlaqədar Dövlət Komissiyasının müraciəti əsasında Azərbaycan Respublikası Baş Prokurorluğunun İstintaq idarəsində araşdırma aparılıb.

Baş Prokurorluğun Mətbuat xidmətindən AZƏRTAC-a bildirilib ki, Azərbaycan Respublikası Dövlət Arxivində saxlanılan sənədlərə əsasən, XX əsrin əvvəlindən başlayaraq erməni əsilli şəxslərin rəhbərliyi ilə yaradılmış silahlı birləşmələr tərəfindən Qərbi Azərbaycan torpaqlarında yaşayan Azərbaycan əsilli şəxslərə qarşı sülh və insanlıq əleyhinə, şəxsiyyət əleyhinə cinayətlərin törədilməsinə yönəlməmiş aktiv hərəkətlərin icrasına başlanılıb.

Belə ki, erməni silahlı dəstələri tərəfindən 1918-ci ilin mart ayında İrəvan quberniyasının İrəvan qəzasında 32, Eçmiadzin qəzasında 84, Novobayazid qəzasında 7 və Sürməli qəzasında 75 - ümumilikdə 198 kənd dağıdılıb, həmin qəzalarda təqribən 135 min nəfər azərbaycanlı soyqırımına və məcburi deportasiyaya məruz qoyulub.

Eyni cinayətkar məqsədlə 1948-1953-cü illərdə 150 mindən çox azərbaycanlı Ermənistan SSR ərazisindəki dədə-baba yurdlarından kütləvi surətdə və zorakılıqla sürgün edilib, minlərlə insan, o cümlədən qocalar və körpələr ağır köçürülmə şəraitinə, kəskin iqlim dəyişikliyinə, fiziki sarsıntılara və mənəvi iztirablara dözməyərək həlak olub.

Bundan başqa, 1988-1992-ci illər ərzində qeyd olunan cinayətlər planlı şəkildə davam etdirilib, Ermənistan hökuməti, "Qarabağ" və "Krunk" komitələri tərəfindən Qərbi Azərbaycanın 185 yaşayış məntəqəsindən 250 mindən artıq azərbaycanlı öz doğma torpaqlarından, ev-əşiyindən zorla qovulmaqla deportasiyaya və təqibə, 216 azərbaycanlı erməni silahlı qüvvələri tərəfindən xüsusi amansızlıqla qəsdən öldürülməklə soyqırımına məruz qoyulub.

Qeyd olunan faktlarda beynəlxalq və ölkədaxili qanunvericilikdə nəzərdə tutulan cinayətlərin əlamətləri olduğuna görə həmin xüsusatlar üzrə Azərbaycan Respublikasının baş prokuroru tərəfindən Cinayət Məcəlləsinin 103 (soyqırım), 107 (əhalini deportasiya etmə və ya məcburi köçürmə), 109 (təqib), 120.2.4 (xüsusi amansızlıqla qəsdən adam öldürmə), 120.2.7-ci (iki və ya daha çox şəxsi öldürmə) maddələri ilə cinayət işi başlanaraq istintaqın aparılması Baş Prokurorluğun İstintaq idarəsinə həvalə edilib.

Cinayət işi üzrə ibtidai istintaqın gedişində xarici ölkələrin prokurorluq orqanlarına hüquqi yardım haqqında vəsaitlərin göndürülməsi və beynəlxalq təşkilatlarla əməkdaşlıq edilməsi nəzərdə tutulur.

AI-nin Ermənistandakı missiyası tərxiatçı bəyanatlar əvəzinə, bu ölkədən qovulmuş azərbaycanlıların təhlükəsiz qayıdışı ilə məşğul olmalıdır

Qərbi Azərbaycan İcması (QAI) Avropa İttifaqının Ermənistandakı missiyasının rəhbəri Markus Ritterin qərəzli və həqiqətə uyğun olmayan bəyanatına cavab verib.

Bu barədə AZƏRTAC-a icmanın Mətbuat xidmətindən məlumat verilib.

Bəyanatda bildirilib: "Avropa İttifaqının Ermənistandakı missiyasının rəhbəri Markus Ritter bu günlərdə bəyanat verərək Azərbaycanın Ermənistan xəyali hücumunun qarşısını almaqdan danışır. M.Ritter bununla da tarixçəsi Azərbaycana qarşı hərbi təcavüz, işğal, etnik təmizləmə, insanlıq əleyhinə cinayətlərlə dolu olan və hazırda Azərbaycanın ərazi bütövlüyünə qarşı əməllərini davam etdirən Ermənistanı qurban kimi, Ermənistanın bütün bu cinayətlərinin qurbanı olmuş Azərbaycanı isə mənfəi ruhda verməyə cəhd edib.

Biz M.Ritterə xatırlatmaq istədik ki, Avropa İttifaqının insan hüquqlarının müdafiəsi məqsədilə göndərdiyi missiyanın üzünə Ermənistandan qovulmuş azərbaycanlılarla bağlı böyük və konkret vəzifə düşür. Onun missiyasının açıldığı şərhəddə zonasında yaşayış məskənlərinin, demək olar ki, hamısı azərbaycanlıların yaşayış olduqları və etnik təmizləməyə məruz qaldıqları məkanlardır. Əminik ki, missiya o kəndlərdə dağıdılmış azərbaycanlı məzarlıqlarını və mədəni irsini hər gün görür.

Belə olan təqdirdə, missiya rəhbəri öz mandatına uyğun olaraq gözünlün qarşısında olan insan hüquqları pozuntuları ilə məşğul olmaq əvəzinə, iftira və tərxiatçı bəyanat verməsi təəssüf doğurur.

Biz missiyanı ƏS işi ilə məşğul olmağa və Avropa İttifaqı Şurasının prezidenti Şarl Mişelə göndərdiyimiz məktubda istədiyimiz kimi, aşağıdakıları həyata keçirməyə çağırırıq:

- Ermənistan qayıdacaq qovulmuş azərbaycanlıların təhlükəsiz qayıdışına töhfə vermək;

- Münaqişənin Ermənistandan zorla qovulmuş azərbaycanlılara təsirində dair məlumat toplamaq, o cümlədən azərbaycanlıların mülkiyyətinin və mədəni irsinin vəziyyətini barədə hesabatlar hazırlamaq;

- Ermənistandan qovulmuş azərbaycanlılar üçün etimad quruculuğu tədbirləri hazırlamaq və həyata keçirmək, o cümlədən onların öz evlərini, qəbiristanlıqlarını, müqəddəs yerlərini və mədəni abidələrini ziyarət edə bilmələrinə şərait yaratmaq;

- İcma ilə birlikdə beynəlxalq humanitar hüquq, insan hüquqları, mülklərin qorunması, BMT Təhlükəsizlik Şurasının qətnamələrinin, o cümlədən Qadınlar, sülh və təhlükəsizlik məvzusunda 1325 (2000) nömrəli qətnaməsinin, Gənclər, sülh və təhlükəsizlik məvzusunda 2250 (2015) nömrəli və Uşaqlar və Silahlı Münaqişələr məvzusunda 1612 (2005) nömrəli qətnaməsinin müddəalarını dair müvafiq proqramlar hazırlamaq və icra etmək.

Avropa İttifaqı, o cümlədən onun Ermənistandakı missiyası insan hüquqları sahəsində tərəfsiz və müfəssəl söyləri ilə Ermənistandan qovulmuş azərbaycanlıların hüquqlarına hörmətini təşviq etməli və bununla davamlı sülhün öldə olunmasına yardım etməlidir".

31 MART AZƏRBAYCANLILARIN SOYQIRIMI GÜNÜDÜR

Erməni amansızlığının acı nəticələri

Tarixin səhifələrində erməni vəhşiliyinin, erməni terrorizminin, soyqırımın qanlı izləri çoxdu. Daim güclü havadarlarına arxalanan bu millətçi şovinistlər xalqımıza qarşı soyqırım və qırğınlar törədiblər. XX əsrin əvvəllərində - 1905-ci ildə, həmçinin 1918-ci ildə mart soyqırımı, əsrin sonunda - 1992-ci il fevral ayının 25-dən 26-na keçən gecə Xocalı soyqırımı - bütün bunlar erməni vəhşiliyinin göstəriciləridir. Tarixin yaddaşına həkk olunmuş bu qanlı səhifələri bütün türk dünyası, həmçinin bəşəriyyət unutmamalıdır, erməni qəddarlığına son qoyulmalıdır.

Erməni millətçiləri tərəfindən xalqımıza qarşı aparılan soyqırımı və təcavüz siyasətinin iki yüz ildən çox tarixi var. Bu siyasətin məqsədi azərbaycanlıları öz doğma dədə-baba torpaqlarından sıxışdırıb çıxarmaq, bu ərazilərdə erməni tarixçilərinin və ideoloqlarının uydurduqları "böyük Ermənistan" dövləti yaratmaqdır. Öz mənfur və təhlükəli siyasətlərini həyata keçirmək üçün onlar aqilasığmayan müxtəlif forma və vasitələrdən, tarixin saxtalaşdırılmasından, siyasi təxribatlardan istifadə edib, dövlət səviyyəsində separatizmi və qonşu xalqlara qarşı təcavüzü dəstəkləyiblər. Bu məqsədlə Hayastanda və ayrı-ayrı xarici dövlətlərdə "milli-madən", dini, siyasi və hətta terrorçu təşkilatlar yaradaraq, erməni diasporunun və lobbisinin imkanlarını səfərbər ediblər.

Torpaqlarımıza göz dikmiş erməni işğalçıların soyqırımı siyasəti bu gün də davam edir. Əslində xalqımız erməni vəhşiliyindən, vandalizmindən əziyyət çəkir.

Son iki əsrdə Azərbaycan xalqının rastlaşdığı faciələrdə, ağır sınaqlarda, qanlı hadisələrdə ya birbaşa, ya da dolayı yolla erməni qaniçnlərinin izi var. Mənfur millətin siyasətçiləri tərəfindən düşünülmüş, planlaşdırılmış şəkildə istiqamətləndirilən daşnaklar qonşu xalqların torpaqlarını ələ keçirmək üçün yaranmış tarixi şərait və imkandan bacarıqla yararlanmağa çalışmışlar. Və həmişə də gizli məqsədlərinə nail olmuşdular.

Xalqımıza qarşı törədilən soyqırımı faciələrini siyasi qiymət vermək məqsədilə Ümummilli Liderimiz, böyük dövlət xadimi Heydər Əliyev 26 mart 1998-ci il tarixdə "Azərbaycanlı-

ların soyqırımı haqqında" fərman imzalamışdı. Həmin fərmanla 31 Mart Azərbaycanlıların Soyqırımı Günü kimi tarixə həkk olunmuşdur. Böyük əhəmiyyəti olan bu sənəddə azərbaycanlılara qarşı törədilmiş, başver tarixində görünməmiş vəhşiliklərə həyata keçirilən kütləvi qırğınların, soyqırımların tariximizdə ilk dəfə olaraq, rəsmən adı çəkilir. 1905-1907, 1918-1920, 1948-1953 və 1988-1989-cu illərdə erməni millətçi, şovinist dairələri və onları dəstəkləyən böyük dövlətlərin mürtəce qüvvələri tərəfindən Cənubi Qafqaz miqyasında azərbaycanlı əhaliyə qarşı aparılmış düşmənçilik siyasətinin kökləri geniş şəkildə açılır.

XIX əsrin əvvəllərində çar Rusiyası və İran arasında Azərbaycan ərazilərinin bölüşdürülməsinə dair 1813-cü il Gülistan və 1828-ci il Türkmənçay müqavilələri imzalandıqdan sonra Rusiya qədim Azərbaycan torpaqlarında erməni dövlətini yaratmaq planını işə salmışdır. Hələ 300 il əvvəl gələcək imperiyanın konturları barədə fikirləşən rus imperatoru Pyotr cənuba göndərdiyi qasidlərə tapşırırdı: "Onları (erməniləri) toplayıb bizim torpaqlara gətirməyə çalışmaq lazımdır ki, Rusiyanın istinadgahı olsun".

Bu məqsədlə İran və Türkiyə ərazisində yaşayan 300 minə qədər erməni XIX əsrin birinci yarısında Azərbaycana köçürülmüş və İrəvan, Dağlıq Qarabağ, Naxçıvan, Zəngəzur, Ordubad, Dərələyəz, Vedibasar və digər ərazilərdə yerləşdirilmişdir.

Lakin ermənilərin Azərbaycan ərazilərinə köçürülməsinə baxmayaraq, bu yerlərdə soydaşlarımız sayca böyük üstünlük təşkil edirdilər. Lakin

bir müddətdən sonra azərbaycanlıları bu ərazilərdən zorla çıxarılmasına başlandı. İndiki Hayastan və Qarabağ ərazilərindən azərbaycanlıların kütləvi şəkildə çıxarılması, dinc əhaliyə qarşı zorakılıq və vəhşiliklər törədilmişdir. XX əsrin əvvəllərində, xüsusilə 1905-1907-ci illərdə geniş vüsət almışdır. Azərbaycanın Zəngəzur, İrəvan, Naxçıvan, Qazax və Qarabağ ərazilərində yüzlərlə kənd yandırılmış, əhali uşaqdan-böyüyə kimi amansızcasına qətlə yetirilmişdir. Ümumiyyətlə, XX əsrin birinci yarısında Zaqafqaziyada baş vermiş iki qırğın zamanı (1905-1907, 1918-1920) 2 milyona yaxın azərbaycanlı ermənilər tərəfindən amansızcasına qətlə yetirilmiş, öz evindən, dədə-babə ocaqlarından zorla qovulmuşdur.

1918-ci ildə mart qırğını zamanı Bakının təkə bir yerində qulaqları, burunları kəsilmiş, qanınları yırılmış 57 azərbaycanlı qadının meyiti tapılmışdır. Gənc qadınların diri-diri divara mıxlanması, ermənilərin hücumunda yerləşməyə çalışan iki min nəfərin yerliyə qatılaraq həlak olmaları, ermənilərin qətlə yetirilməsi da bu dəhşətli hadisələrin sırasındadır. 1918-ci il mart-aprel aylarında Şamaxıda çoxsaylı dinc sakin amansızcasına qətlə yetirilmişdir. Şamaxı Cümə məscidi də daxil olmaqla əksər mədəniyyət abidələri

yandırılmış, uçurulmuş və yerləyərsən edilmişdir.

Cavanşir qəzasının 28 kəndi, Cəbrayıl qəzasının 17 kəndi ermənilər tərəfindən tamamilə yandırılmış və əhali məhv edilmişdir. Daşnak quldurları Naxçıvan qəzasının bir neçə kəndini yandırmış, Zəngəzur qəzasında 115 azərbaycanlı kəndi məhv edilmişdir.

1988-ci ildə yenidən baş qaldıran erməni separatizmi, ermənilərin Dağlıq Qarabağda apardığı işğalçılıq və etnik təmizləmə siyasəti nəticəsində azərbaycanlıların məhv edilməsi, amansızcasına qətlə yetirilmişdir.

Baş vermiş qanlı hadisələr nəticəsində təkə XX əsrdə yüz minlərlə azərbaycanlı bu və ya digər şəkildə şovinist erməni dairələrinin və onların havadarlarının yürütdükləri qanlı terror və soyqırımı siyasətinin qurbanı olmuşlar. Ürək ağrıdan fakt odur ki, bu gün Azərbaycanda erməni millətçilərinin zülmündən bu və ya başqa formada zərər çəkməyən ailə tapmaq çətindir. Xalqımız şəhidlərinin xatirələrini həmişə əziz tutur, hörmətlə anır. Vaxt gələcək ermənilər xalqımıza qarşı törətdikləri soyqırımı hadisələrinə gətirə bilməyəcək cavab verəcəklər.

Vahid MƏHƏRRƏMOV

Qan yaddaşımızın zülməti

Biz bu zülməti yarib işığa çıxmalıyıq

Xatın faciəsi haqqında orta məktəbdə kitabdan oxuduqlarımızdan çox, müharibə iştrakçısı olan tarix müəllimimizin söylədiyi faktlar uşaq təfəkkürümüzə vahimə yaratmışdı. İllər sonra Belarusa səfər edərkən həmin kənddəki memorial ziyarət etdik. "Xatın" memorial-kompleksinin müəllifləri kəndə birlikdə diri-diri yandırılmış və güllələnmiş 149 nəfər dinc sakinin xatirəsini əbədiləşdiriblər.

1943-cü ildə faşistlər bu kəndi yer üzündən siliblər. Bu gün xəritədə Xatın kəndinin adı yoxdur. Memorialı ziyarət edərkən ekskursiya rəhbərinin söylədiklərindən dəhşətə gəlməmişdik, belarusların halına acımışdıq. Ağlımızın ucundan belə keçməmişdi ki, vaxtilə bənzər faciəni biz də yaşamışdıq. Bilmirdik. Amma ağılım düşündükləri ilə reallıqdakı çirkin və mənfur siyasət heç bir zaman üst-üstə düşmür, bir-biri ilə çarpaz formada kəsişirdi.

105 il əvvəl Azərbaycanda belə bir kəşifə baş verib. Erməni daşnakları dinc azərbaycanlılara qarşıyıblar. 1918-ci il martın 30-dan aprelin 3-nə kimi Bakı şəhərində və Bakı quberniyasının müxtəlif bölgələrində, eləcə də Şamaxı, Quba, Xaçmaz, Lənkəran, Hacıqabul, Salyan, Zəngəzur, Qarabağ, Naxçıvan və digər ərazilərdə erməni quldurları 10 minlərlə azərbaycanlı vəhşicəsinə qətlə yetiriblər. İnsan nə dərəcədə vəhşi olmalıdır ki, evləri yandırsın?! Gözünü qan nəcə örtməlidir ki, insanı diri-diri oda at-

sın?! Bu, vandalizmin son həddidir. Bu, məqsədlə şəkildə edilmiş soyqırımıdır. Bu, Azərbaycan xalqının tarixinə, mədəniyyətinə, mənəviyyətinə sahəlib çıxmaq cəhədidir. Xatın faciəsi bu soyqırımla müqayisədə kölgədə qalır.

Mart soyqırımı Xatın faciəsindən onunla fərqlənir ki, Azərbaycan xalqı dinc dövrdə erməni faşistlərinin insanlıqdan kənar, vəhşi hərəkətlərinin qurbanı olublar. Xatında baş verən vəhşilik isə İkinci Dünya müharibəsinin "yadigarı"dır. 31 mart soyqırımı bir millətin varlığına sui-qəsd deməkdir, bütövlükdə insanlığa yönəlmiş amansızlıqdır. Mart soyqırımı Xatın faciəsindən bir də onunla fərqlənir ki, Xatın yerləyeksən olub, kənddə bir kimsə qalmayıb, 149 nəfər torpağa gömülib. Azərbaycanda isə kütləvi qırğın olub.

Bu gün həmin soyqırımdan 105 il keçir. 105 ildir hər gələcək nəsillər keçmişə boyunbaşı atə-babalalarının faciəsinə köks ötürür, bir millətin digər millətə olan nifrətinin soyqırımı əl atacaq qədər amansız olmasından dolayı dəhşətə gəlir. 105 ildir Quba kütləvi qəbiristanlığında narahat ruhlar dolşır. Narahət və didərgin ruhların "haray"ı amansız olur. Xatın heykəlləşmiş daşlarda, gipslərdə yaşayır. Orada ruhlar da daşa dönüb artıq. Amma Azərbaycan dövlətinin qətiyyəti və Azərbaycan xalqının namusu, qeyrəti 31 mart soyqırımının "doğduğunu" ruhların dənəyənəzəz icazə verməyəcək.

Xatın faciəsi 31 Mart Soyqırımından onunla fərqlənir ki, orada baş verən fəşizmin vəhşiliklərini dünya görür, "kədərlənir", "göz yaşını axıdır". İl-

lərdir Azərbaycan ictimaiyyəti və xalqı Azərbaycanda soyqırımın baş verdiyini beynəlxalq səviyyədə sübut edirlər. Amma ikili standartlarla yaşayan dünyanın kar olmuş qulaqlarını, kor olmuş gözlərini açmaq hələ ki "daşa dirənib". Halbuki bu, təkə Azərbaycanın qan yaddaşı deyil, bütövlükdə insanlığın faciəsidir. Sovetlər zamanı bu soyqırımı haqqında məlumatlı olmuşuq, daha doğrusu, erməni havadarları faciənin üstüörtülü qalması üçün hər cür əmələ əl ataraq bizə onu unudurmağa çalışıblar, söz deməyə, haqqımızı istəməyə imkan verməyiblər. Necə deyirlər, "qazan ağzıbağlı qaynayıb".

Amma indi bu məsələdə kimsə qarşımızda duracaq gücdə deyil. Ulu Öndər Heydər Əliyevin təbirincə desək, "Biz ermənilərdən fərqli olaraq soyqırımı adı ilə xaricdən maliyyə yardımı almırıq, məqsədimiz həqiqətləri dünyaya çatdırmaqdır". Məşhur diplomatlardan biri deyib: "Danışmaq lazımdır ki, həqiqət açılsın". Və biz illərdir danışırıq, göstəririk, sübut edirik. Yaddaşımızın qanlı səhifəsini dünyanın gözüünə saxlarıq. Amma nədənsə dünyanı bu kimi soyuq gözü heç nə görmək istəmir.

Qan yaddaşının oyanması amansız olur. Azərbaycan xalqının da qan yaddaşına hopmuş qətlər, cinayətlər, soyqırımlar vaxt gələcək ki, dünyanın gözüünə batacaq. Erməni daşnaklarının əli ilə cəhənnomini görənlər xalq 31 Mart Soyqırımından da heyfəli alacaq. Necə ki, 30 ildən sonra Qarabağ işğaldan azad edildi, Azərbaycan tarixinin səhi-

fərlərinə qızıl hərflərlə Zəfər yazıldı. Gün gələcək ki, bu xalq, bu millət soyqırımın da Zəfərini yaşayacaq. Bax o zaman Azərbaycanın başı üzərində dolşan ruhlar rahat olacaqlar. Qan yaddaşının oyanması ruhun sakitliyidir, sükutun harayıdır. Gün gələcək haray çəkən bu sükut pozulacaq. O zaman dünyanın kor gözü açılacaq, kar qulağı eşinəcək. 105 il əvvəl Azərbaycanda yaşanan soyqırımı insanlığın ləkəsidir. Bu ləkəni silmək Azərbaycan dövlətinin və xalqının vəzifəsidir. Erməni daşnaklarının əli ilə silinməsinə icazə verməyəcək.

Biz hər il bu günlər önlərə qaydırırıq ki, şüurlu surətdə keçmişimizə düşmüş qan ləkəsini silməyin yollarını arayıq, torpaq altında uyuyan minlərlə soydaşımızın ruhuna and içək. O günlər döndürük ki, ölməyən ümidimizin işığı artaraq, qaysaq bağlamaları yaramızın qanını dayandırmayaq, əks halda, qan yaddaşımız ölür. Mart soyqırımı qan yaddaşımızın zülmətidir. Biz bu zülməti yarib işığa çıxmalıyıq. Biz məhz bu işığa təşnəyik. Bu təşnə hər gün doğduğumuz çatlıdır.

Tarix sübut edib ki, qanlı çarpışmalarda, savaşlarda daha çox əzilən, daha çox qanı axan, yere yuxılan tərəfin əyənə qalxması möhtəşəm olur. 105 il əvvəl soyqırımı bəlkə də Allahın Azərbaycan xalqına verdiyi sınaqdır. Biz bu sınaqdan çıxarıb məhv çatlamaş doqdaqlarımızın qələbə təşnəsi olacağı!

Züleyxa ƏLİYEVƏ,
"Azərbaycan"

Dünya ermənilərin ağır cinayətlərinə qarşı təsirli tədbirlər görmür

Bir əsrdən çoxdur ki, ermənilərin "Qarabağ problemi" ətrafında törətdikləri terror əməlləri, cazasız qalan cinayətlər, aqilasığmaz dağntılar dünya ictimaiyyətinin hələ də görmək istəmədiyi, yaxud da görüb düzgün qiymət vermədiyi ciddi problemlərdəndir.

Ermənilərin azərbaycanlılara, türklərə qarşı törətdikləri vəhşiliklər Azərbaycan tarixinin ən müdhiş səhifələrindəndir. Tarixi sənədlər və şahidlər Türkiyə ermənilərinin sayız-hesabsız ağır cinayətlər törətdiyini sübut edib. Türk-erməni münasibətlərinin aradıcısı kimi tanınan amerika tarixçisi Karter yazır ki, Anadoludakı erməni varlığını anlamaq istəyən unutmamalıdır ki, erməni fəlakəti müharibə və milli-azadlıq hərəkatı zamanı meydana çıxmışdır. Ermənilərin məskun olduğu yalnız 6 vilayətdə 1 milyon çox müsəlman öldürülmüşdür.

1920-ci ildə amerikalı ekspertlər Şərqi Anadolunun ermənilər yaşayan 6 vilayətdə araşdırmalar apararaq xüsusi bir hesabat hazırladılar. Həmin hesabat əsasında ABŞ konqresinin bir neçə üzvü sonradan konqresə "strateji istiqamət, erməni terroru və beynəlxalq terror münasibətləri məsələsinə tarixi baxış" adlı yeni bir hesabat təqdim etdilər. Həmin hesabatda deyilir: "1912-1922-ci illər arasında 10 il ərzində ermənilərin öz vətənə hesab etdikləri 6 Şərqi Anadolu vilayətində 1 milyon müsəlmanın öldürüldüyü unudulmamalıdır. "ASALA" (beynəlxalq erməni terrorçu təşkilatı) soyqırımı iddiaları ilə meydana çıxdıqda, türklər biz də soyqırımı məruz qaldıq deyərlərsə, bu haqlı olmazmı?!"

Vaxtilə ABŞ konqresində erməni millətçilərinin açıq müdafiəçilərindən biri, ABŞ Demokrat Partiyasından senatın üzvü olan Larri Smit hadisələri Türkiyəyə araşdırıldıqdan sonra demişdir: "Türkiyəni ziyarət etdikdən sonra erməni məsələsinə dair təsəvvürüm genişləndi. Türkiyəni görüb, yəhudi liderləri və bezi milli azlıq liderləri ilə söhbət etdikdən sonra düşüncələrimdə ciddi dəyişikliklər baş verdi. Sonra bu sahədə başı aradım. Çox şey aydınlaşdı və fikrim tamamilə başqalaşdı. Artıq hadisələrə elmi və gərəç bir mövqedən baxıram. Ermənilərin siyasi saxtalaşdırılmaq və həqiqəti öz məqsədləri istiqamətində dəyişdirdiklərini gördüm".

Erməni quldur və terrorçu təşkilatları tərəfindən törədilən insan qırğınlarının əksəriyyəti Ermənistan, Azərbaycan və Türkiyə ərazisində baş versə də, onlar artıq çoxdan bu coğrafi mövqedən kənar çıxmış və bunun alovı çox uzaqlara yayılmışdır. Erməni lobbisi müxalif olanlar və Türkiyədə 1915-ci il soyqırımının tanınmasını maneçilik törədənərlə qarşı yönəldilmiş erməni terrorizmi qəddar beynəlxalq terrorizmin mühüm tərkib hissəsinə çevrilmişdir. Özü-özünə 1890-cı ildən göstərən erməni terrorizmi hərəkatı artıq 100 ildir ki, qanlı əməlləri ilə dünya ictimaiyyətinə derindən narahat edir.

"ASALA", "HNCAQ", "NAR" adları ilə tanınan bu terrorçu təşkilatlar əslində eyni mənfur məqsədi güdmüşdür. "ASALA" (Ermənistanın qurtuluşu üçün Gizli Erməni Ordusu) 1 yanvar 1975-ci ildən Beyrutda bir terrorçuluq aktı ilə özünü tanıtmışa başlayan və marksizm-leninizm ideologiyasını əsas tutan, məqsədlərinə silahla mübarizə yolu ilə çatmağa çalışan bir təşkilatdır. Terrorçu təşkilatın əsas vəzifəsi Birlişmiş Demokratik və Sosialist Ermənistan dövlətini yaratmaq; vətənə qayıtdıqdan sonra erməni xalqına ən azı öz müqəddəratını özü təyin etmək hüququ qazandırmaq; soyqırım tarixi bir həqiqət kimi Türkiyə tərəfindən qəbulunu təmin etmək; soyqırımı ilə əlaqədar Türkiyəni təzminat ödəməyə məcbur etməkdir.

"HNCAQ"-ın (erməni soyqırımı ədalət komandalı) qarşısına qoyduğu vəzifələr isə Türkiyəni 1915-ci il soyqırımını etiraf etməyə və müvafiq təzminat ödəməyə məcbur etməkdir; Osmanlı imperiyası torpaqlarının bölüşdürülməsini nəzərdə tutan 1920-ci il Sevri müqaviləsi ilə sərəhdərləri müəyyən edilən "erməni torpaqlarının ermənilərə qaytarılmasını təmin etməkdir.

NAR (Yeni Erməni Dərənişi) "ASALA" ilə sıx, əlaqəli şəkildə fəaliyyət göstərməyi nəzərdə tutmuş terrorçu təşkilatdır.

Bu tarixi faktları nəzərdən keçirdikdə və sənədləri araşdırdıqda görürük ki, qondarma erməni məsələsi Qarabağ problemi ətrafında Azərbaycanda, Türkiyədə və bütün dünyada baş verən siyasi, hərbi və terrorçuluq aktları dövrümüzdə ümumdünya tarixi və proseslərin ağır faciələr və fəlakətlər doğuran xərçəngəbənzər törəməsidir. Tarixi hadisələrin, siyasi proseslərin gedişi göstərir ki, bütün XX əsr boyu azərbaycanlılar üçün əsl tarixi fəlakətə çevrilmiş olan erməni məsələsi, sonra isə Qarabağ problemi və Qafqazda öz nüfuzunu itirmək istəməyən Rusiya bu hadisələrin sənəni müəllifi olmuşdur. İmperiyanın parçalanması təhlükəsi yarıdaqda bir qayda olaraq həmin problem ortaya çıxır və ya vəziyyət sabitləşdikdə yenidən arxa plana keçir.

Bunun əyani sübutu kimi, 1905-1907 və 1917-1918-ci illərdə Rusiyanın dərindən iqtisadi, siyasi böhran keçirdiyi bir vaxtda, vəziyyətdən çıxış yolu kimi milli qırğınlar törətməsinə göstərdi. 1905-1907-ci illərdə Azərbaycanda on minlərlə insan dəhşətli şəkildə soyqırımına məruz qaldı. 1918-ci il mart ayında başlanan qırğınların miqyası daha böyük, daha ağır idi. Azərbaycanlıların soyqırımı Bakıda, Şamaxıda, Qubada, Qarabağda, Zəngəzurda, Naxçıvanda, İrəvanda, Gəncədə, Lənkərandə və Muğanda xüsusi qəddarlıqla həyata keçirilmişdir. 1918-ci ilin mart-aprel aylarında Bakıda, Şamaxıda, Muğanda və Lənkərandə ermənilər çox sayda azərbaycanlıları qətlə yetirmiş, evləri qarət etmiş, on minlərlə sakini yurdlarından qovmuşdular. Zəngəzurda 115 kənd tamamilə dağıdılmış, dinc əhaliyə divan tutulmuş, qadınlar təhqir olunmuşdur. İrəvan quberniyasında 211, Qarsda isə 82 azərbaycanlı yaşayan kənd dağıdılmışdır. İrəvanın özündə və ətrafında azərbaycanlılar yaşayan 1920 ev yandırılmış, 131970 nəfər xüsusi qəddarlıqla qətlə yetirilmişdir.

Azərbaycan SSR-i-nin tərkibinə qatıldıqdan sonra isə bu siyasət başqa şəkildə repressiyalar və deportasiya adı altında həyata keçirilmişdir. 23 dekabr 1947-ci ildə isə Stalinin imzaladığı "Ermənistan SSR-dən kolxozçuların və başqa azərbaycanlı əhəlinin Azərbaycan SSR-in Kür-Araz ovalığına köçürülməsi haqqında" qərarla 1948-1950-ci illərdə Ermənistanın 150 min azərbaycanlı rəsmi olaraq Azərbaycana köçürülmüşdür. Bu insanların əksəriyyəti yerli iqlimə uyğunlaşmayaraq həlak olmuşdu.

Tədqiqatçıların apardığı araşdırmalar nəticəsində müəyyən edilmişdir ki, tarixdə 14 mindən çox müharibə olmuşdur. Lakin onları heç biri ermənilər başlatdıqları müharibə qədər dəhşətli olmamışdır. Ermənilər XX əsrin əvvəllərində azərbaycanlılara qarşı həyata keçirdikləri soyqırımını 1988-1994-cü illərdə yenidən təkrarladılar. Hadisələr nəticəsində 800-dən çox Azərbaycan kəndi işğal edilib dağıdılmış, 1 milyon artıq azərbaycanlı qaçqın və məcburi köçkünə çevrilmiş, on minlərlə insan qətlə yetirilmiş, minlərlə günahsız azərbaycanlı əsir və itkin düşmüşdür.

Azərbaycan müstəqilliyini əldə edəndə və sonralar torpaqlarımızın bir-birinin ardınca işğal ediləndə, soydaşlarımızın soyqırımı məruz qalması ermənilərin gücü hesabına deyil, bizim bu məsələyə münasibətdə həmrəy olmamağımızın nəticəsi idi. Bu dövrdə ölkəmizdə hakimiyyətdə olan rəhbərlər zəif və yarıtmaz siyasət yeridir, hərbi və siyasi qüvvələri mərkəzi hakimiyyətə tabe edə bilmirdilər. Ölkədəki müxalif qüvvələr düşməncə cavab vermək əvəzinə, bu vəziyyətdən öz siyasi məqsədləri namına faydalanmağa, ictimaiyyətdə fikir ayrılığı yaratmağa çalışırdılar.

Ermənilər Azərbaycanda çərayan edən bu hadisələri çox diqqətlə izləyir və bundan öz məqsədlərinə çatmaq üçün məharətlə istifadə edirdilər. 1990-cı illərin əvvəllərində baş verən hadisələrin on dəhşətli lisi Xocalı soyqırımı oldu. Xocalı soyqırımı gedən yol 1992-ci il fevral ayının 17-dən 18-nə keçən gecə Xocavənd rayonunun Qaradağlı kəndində edilən faciəvi qırğınlardan başladı. Qaradağlı kəndində baş verən hadisələr isə bir millət olaraq bizim mənəvi faciəmidir. Azərbaycan torpaqlarında bir qrup quldur tərəfindən gözümlərin qarşısında soydaşlarımızı divan tutulur, ana və bacılarımız təhqir edilir, dövlət rəhbərlərimiz isə buna tamamilə biganə qalır. Qaradağlıdan sonra daha da şəbətli erməni separatçıları 1992-ci il fevralın 25-dən 26-na keçən gecə keçmiş SSRİ-ye məxsus 366-cı alayın köməyi ilə erməni quldurları Xocalı şəhərini mühasirəyə alaraq güclü artilleriya atəşinə tuturlar. Bundan sonra zirehli texnikanın müşayiəti ilə Xocalı özünümüdafiə dəstəsinin müdafiə xəttini yararaq şəhərə daxil olan erməni quldurları silahsız sakinlərə, qocalara, əlillərə, qadınlara, uşaqlara misli görünməmiş divan tuturlar. Minlərcə günahsız insanlara işğəncələr verilir, minlərlə həmvətənlimiz qətlə yetirilir. O zaman Azərbaycan hakimiyyəti və qanlı faciəni xalqdan gizlətməyə çalışsa da dünyanın bir sıra nüfuzlu mətbuat orqanlarının mənsət yazıları Xocalıda baş verən faciə haqqında idi.

İstər Xocalı soyqırımı, istərsə də XX əsrin əvvəllərində baş vermiş soyqırımı tarixi Heydər Əliyev hakimiyyətdə gələndən sonra hüquqi-siyasi qiymət verildi. Ümummilli Lider Heydər Əliyevin təşəbbüsü ilə 1994-cü ildə Milli Məclisdə keçirilən müzakirələrdən sonra Xocalı soyqırımı ilə bağlı qərar qəbul olundu. Milli Məclisin qəbul etdiyi qərarə əsasən, hər il fevral ayının 26-sı "Xocalı soyqırımı və milli matəm günü" kimi qeyd olunur.

Başımıza gətirilən bu bəlalər bizə tariximizə nəzər salıb düşünməyi, ümummilli maraqları şəxsi maraqlara dəyişməməyi, vətənin, dövlətin maraqlarını hər şeydən üstün tutmalı olduğumuzu dikte edir.

Korim NOVRUZOV,
Ağdam rayon 95 nömrəli
tam orta məktəbin direktoru

31 MART AZƏRBAYCANLILARIN SOYQIRIMI GÜNÜDÜR

Bolşevik-daşnak qruplaşması azsaylı xalqlara da qənim kəsilmişdi

1918-ci ildə ermənilərin törətdiyi 31 Mart soyqırımı nəticəsində milliyətindən asılı olmayaraq, minlərlə dinc insan şəhid olub. Martın sonlarından başlayaraq, Azərbaycanda erməni silahlıları tərəfindən planlı şəkildə növbəti dəhşətli soyqırımı aktı həyata keçirilib. Ölkənin müxtəlif bölgələrində törədilən qətləmlər nəticəsində on minlərlə azərbaycanlı və digər xalqların nümayəndələri vəhşicəsinə qətlə yetirilib.

Sovet dövründə bu faciəni unudurmağa çalışsalar da, 1991-ci ildə Azərbaycan öz müstəqilliyinə nail olduqdan sonra bu soyqırımı aktına dair çoxsaylı fakt və sənədlər aşkarlanaraq dünya ictimaiyyətinə çatdırıldı. Tədqiqatçıların fikrincə, 1918-ci ilin martında ermənilər tərəfindən azərbaycanlılara və burada yaşayan digər xalqlara qarşı törədilən kütləvi qətlər ona qədərki dövrdə yeridilən siyasətin nəticəsi idi.

Hər kəs bilir ki, ermənilərin donizdən-donizə "böyük Ermənistan" yaratmaq iddiaları tarixən ağılsız, faciəli və nəticələri dəhşətli "Daşnak-sütyun" terror təşkilatının dostluğu ilə ermənilərin əsas məqsədi havadarlarından güc alaraq əsrlər burada yaşayan azərbaycanlıları, habelə etnik xalqları soyqırımına məruz qoymaqla, onların yerinə xaricdə yaşayan erməniləri mərhələ-mərhələ köçürmək olmuşdu. Yəni onların əsaslıca istəyi etnik göstəriciləri öz xeyirlərinə dəyişmək idi. Bu istiqamətdə də həmişə bəzi dövlətlər ermənilərə həm iqtisadi, həm də maliyyə baxımından dəstək olublar.

Mart soyqırımı günlərində ümumilikdə Azərbaycanda Arzdan şimalda 50 mindən çox adam qətlə yetirilib, bundan 5 dəfə çox, 250 minə yaxın insan isə Cənubi Azərbaycanda öldürülüb. Göstərilən rəqəm olduqca böyükdür. Hələ 1919-cu ildə Paris Sülh Konfransında Azərbaycan nümayəndə heyətinin başçısı Əli-mərdan bəy Topçubaşov Amerikanın prezidenti Vilsonla görüşəndə bu faktları, həmçinin Fövqəladə Tədqiqat Komissiyasının materiallarını diqqətə çatdırsa da, heç bir nəticəsi olmamışdır.

Yaxın tarixə nəzər salsaq, görürük ki, XX əsrin əvvəllərində milli mənsəbiyyətinə görə on minlərlə dinc azərbaycanlı məhv edildi. Ermənilər evləri yandırdı, insanları diri-diri oda atdılar. Onlar tərəfindən milli-memariq abidələri, məktəblər, xəstəxanalar, məscidlər və digər tikililər dağıdıldı. Azərbaycanlıların soyqırımı xüsusi qəddarlıqla Bakı, Şamaxı, Quba, Qarabağ, Zəngəzur, Naxçıvan, Lənkəran və Azərbaycanın digər ərazilərində həyata keçirilib. Bu torpaqlarda kütləvi qaydada dinc əhali qırılıb, kəndlər yandırılıb, milli mədəniyyət abidələri məhv edildi. Ermənilərin azərbaycanlılara qarşı törətdiyi bu soyqırımı nəticəsində 1918-ci ilin mart-aprelində Bakı, Şamaxı, Quba, Muğan və Lənkərandə çoxsaylı soydaşımız qətlə yetirilib, 10 minlərlə insan öz torpaqlarından qovulub. Şamaxıda 58 kənd dağıdıldı, 7 min nəfər (1653 qadın, 965 uşaq) məhv edildi. Quba ərazisində 122, Qarabağın dağlıq hissəsində 150, Zəngəzurdə 115, İrəvan quberniyasında 211, Qars əyalətində 92 kənd yerləyeksən olunub, əhali üzərində yaş və cinsə məhəl qoymadan qətləmlər həyata keçirilib.

Ermənistanın bu cinayətkar siyasətinin davamlılığını sübut edən faktlardan biri də budur ki, təkcə XX əsrdə azərbaycanlılar 4 dəfə - 1905-1906, 1918-1920, 1948-1953 və, nəhayət, 1988-1993-cü illərdə erməni millətçiləri tərəfindən törədilən soyqırımı və etnik təmizləmə-

yə məruz qalıblar. Ermənistanın yürütdüyü etnik təmizləmə və soyqırımı siyasəti uzun illərdə dünya ictimaiyyətinin gözü qarşısında baş verir. Halbuki soyqırımı ən ağır beynəlxalq cinayət olmaqla yanaşı, beynəlxalq hüquqa görə sülh və təhlükəsizliyə qarşı yönələn cinayətlər qrupuna aiddir. Soyqırımı cinayətinin hüquqi əsası BMT-nin beynəlxalq məhkəməsində iddia qaldırmaq hüququna malikdir. Odur ki, böyük dövlətlər Azərbaycan xalqına qarşı tarixi boyu baş vermiş təcavüz hərəkətlərinə son qoyulması üçün Ermənistanı təzyiqləri artırmaqla, sanksiyalar tətbiq etməklə təcavüzkar beynəlxalq birliyin iradəsinə tabe edimlidirlər.

Azərbaycan qədimdən azsaylı xalqların yaşadığı tolerant ölkədir. Qətlə yetirilənlər arasında yalnız azərbaycanlılar deyil, yəhudilər, ləzgilər, gürcülər, tatlar, udilər və digər azsaylı xalqlar da olub. Lakin ölkəmiz keçmiş sovetlər birliyinin tərkibində olarkən bu soyqırımı faciələrinin üstünü açma bilməyib. Bu, yalnız ölkəmizin müstəqilliyi dövründə baş verib.

Azərbaycan xalqının Ümummilli Lideri Heydər Əliyevin 1998-ci il martın 26-da imzaladığı "Azərbaycanlıların soyqırımı haqqında" fərmanı erməni millətçilərinin hərəkətlərinə verilən ilk dəğün və hərtərəfli hüquqi-siyasi qiymət idi. Bu fərman Azərbaycanın indiki və gələcək nəsillərinin milli yaddaşının qorunması baxımından da bir növ program sənədidir. Bu sənədin uğurlu görülməsinə görə Ermənistanın milli yaddaşının qorunması baxımından da bir növ program sənədidir. Bu sənədin uğurlu görülməsinə görə Ermənistanın milli yaddaşının qorunması baxımından da bir növ program sənədidir. Bu sənədin uğurlu görülməsinə görə Ermənistanın milli yaddaşının qorunması baxımından da bir növ program sənədidir.

**Rəhman SALMANLI,
"Azərbaycan"**

Erməni xisləti iki əsrdir ki, dəyişməmişdir

200 illik bir tarixdə başımıza gələn bütün faciələrin kökündə ya ermənilər durur, ya da ermənidən bir vasitə kimi istifadə edib bir mənfur milləti oynacaq bir alətə çevirənlər.

Ötən əsrin əvvəllərində Rusiya daxilində baş verən sosial-siyasi çaxnaşmalar, 27 fevral inqilabı ilə başlayıb oktyabrda bolşevik çevrilişi ilə sona çatan proseslər, bu hadisələr fonunda imperiya daxilində başlayan vətəndaş müharibəsi xalqların azadlığı uğrunda mübarizə aparən insanların inam və mübarizə hissini xeyli gücləndirmişdi...

Məsələ burasındadır ki, Rusiyada sistem dəyişmə, mahiyyət heç də dəyişməmişdi. Lenin Rusiyanın keçmiş nüfuz dairəsinə daxil olan ucaqlarda öz niyyətini daha məkrli formada həyata keçirməkdə ısrarlı idi. "Vahid və bölünməz Rusiyanın" bərpası edilmiş ideyası ilə çıxış edən ağ hərəkatın liderləri ilə bolşevik inqilabının rəhbərlərinin siyasəti üst-üstə düşürdü.

Rusiyanın Qafqaz siyasətinə gəlincə, ən yaxşı vasitə bütün siyasi proseslərdə Rusiyanın məsuliyyəti oynayan ermənilərdən istifadə etmək idi. Lenin bu vasitədən məharətlə istifadə edərək hakimiyyətə gələr-gəlməz 29 dekabr 1917-ci ildə Türkiyə ərazisində Ermənistanı muxtariyyət verilməsi haqqında dekret imzaladı. Bu dekret Ermənistanı dövlət qurmağa rəvac verən ilk rəsmi sənəd idi.

Müharibə şəraitində Antanta və Üçlər İttifaqı arasında gedən mübarizə yeni, hər iki qruplaşmaya düşmən mövqedə olan sovet Rusiyası kimi hərbi-siyasi amilin meydana gəlməsi, bütün Qafqaz Xəzər regionu üzərində nəzarətin yaranması uğrunda mübarizə Orta Şərqdə prioritet xarakter aldı. Bu geostrateji məqsədə nail olmaqda əsas açar rolunu Qafqazın iri sənaye mərkəzi olan, müharibə ərzində rus neftinin təxminən 80 faizini, dünya neftinin isə 15 faizini verən Bakı şəhəri oynayırdı. Qafqazın bu iri sənaye-maliyyə mərkəzinin və Xəzər limanının zəbt olunması bütün Xəzər dənizi akvatoriyası üzərində tam nəzarətin həyata keçirilməsi üçün geniş perspektivlər açırdı. Bundan əlavə, Bakıda onlarca neft emal edən zavod, digər sənaye müəssisələri cəmlənmişdi. Azərbaycan ərazisindən Güney Qafqazı birləşdirən magistral dəmir yolu, şose və quru yolların keçməsi, habelə 1907-ci ildə inşa edilmiş Bakı-Batumi neft kəməri mühüm hərbi strateji amil hesab olunurdu. Bu kəmərin zəbt edilməsi Qafqazın bütün təsərrüfat- iqtisadi həyatı üçün təhlükə törədə bilərdi.

RFSFR-in xarici işlər komissarı Q.V.Çiçerin Bakının beynəlxalq əhəmiyyətini təsvir edərkən deyirdi: "Bakı elə gözəldir ki, istənilən acınacaqlı macərə axtaran onu doğma evindən oğurlamaq istər". Ağ qvardiyaçı generalı Bakını "Xəzərin qara mirvarisi" adlandırdı. Denikin Bakı neftinin dəyərinə bəhs edərkən deyirdi: "Bakı nefti Avropa və Asiya siyasətçilərinin ağına tam hakim kəsilmişdir".

Əzincən bənşəliyə görə, 1918-ci il martın 3-də Brest-Litovsk sülh sazişinin imzalanması ilə bağlanan, Leninin təbircinə desək, "ədəbsiz" sülh müqaviləsinə əsasən, rus qoşunları Cənubi Qafqazdan çıxarıldı. Qafqaz Almaniyanın və Osmanlının nüfuz dairəsinə bölündü. Bununla da regionda separatizmin stimullaşması və millətlərarası münasibətlər və sosial-siyasi münasibətlər daha da kəskinləşdi.

Amma bolşeviklər Bakı neftindən belə asanlıqla əl çəkmək niyyətində deyildi. Bu arada Türkiyədən, İrandan qaçan ermənilər yaranmış müsbət şəraitdən istifadə edərək Bakıya cəmləşir və Cənubi Qafqazı tərk edən rus ordusunun silahları hesabına mükəmməl sursətdə silahlandırıldı. Bir sözlə, Leninin

xeyir-duası, Stepan Şaumyanın başçılığı ilə Bakıda müsəlman əhaliyə qarşı ən sətir tədbirlər görüldü, evlər qarət edildi, əhalidən silahlar yığıldı. 1918-ci ilin yanvar ayında rus-yapon müharibəsində, Port-Arturun qəhrəmancasına müdafiəsinin iştirakçı olmuş, müsəlman korpusunun komandiri general Əsəd bəy Talışinskini Bakıda həbs olunması, "Evelina" gəmisi ilə Lənkərana gətməyə hazırlanan əsgərlərin tərkiləndirilməsi hadisəsi əhalinin qəzəbinə səbəb oldu. Bu əməllərin təşkilatçıları çalışdırlar ki, azərbaycanlıları cavab hərəkətləri ilə təcridə saxlasınlar və onlara qarşı əsl müharibəyə başlamaq üçün bəhanə əldə etsinlər. Əhalinin isə narazılığı günbəgün artırdı. Ona görə də Bakı camaatı məscidlərdən birinin həyətində yığılaraq sovetizmə qarşı çıxmağa qərar verdi. Müşavirədən müsbət nəticə alınmış silahların geri qaytarılmasını tələb etdi.

Həmin gün Hərbi-Inqilab Komitəsinin Stepan Şaumyanın, eləcə də "Müsavat" partiyası nümayəndəsi Məhəmməd Əmin Rəsulzadənin iştirakı ilə keçirilmiş müşavirədə alınmış silahların "Hümmət" təşkilatı vasitəsilə geri qaytarılması qərar verildi. Müşavirədə iştirak edən bolşevik liderlərindən biri olan Caparidze də bu tələbin yerinə yetirilməsinə çalışacağını bildirdi. Elə bu zaman Stepan Şaumyanın hazırladığı təcridat planı işə düşdü, küçədə atışma başladı. Təcridat başlayarkən özlərini bitərəf kimi göstərməyə çalışan Er-

mənilərdə baş verirdi. Erməni Milli Komitəsinin hərbi drujması adlandırılan Yeqişa Paxlavununin rəhbərlik etdiyi erməni silahlı dəstəsi müsəlmanların yaşadığı ərazilərə atəş açırdı. Demək olar ki, eyni vaxtda Levon Saatszabekovun erməni dəstəsi şəhərin "Şamaxinka" adlanan hissəsini atəşə tutdu. Martın 29-da şəhər tezədən, hələ əhalinin oynamadığı vaxtda erməni əsgərləri hücum keçirdilər. Ermənilərin birinci hücumu şəhərin "Kərpixana", "Məmmədli" və "Zibilli Dərə" adlandırılan hissəsinə istiqamətlənmişdi. Burada yaşayan əhalinin demək olar ki, hamısı azərbaycanlı idi. Şəhərin bu rayonu və başqa müsəlman rayonları donizdən "Ərdəhan" və "Janr" hərbi paraxodlarının toplanandan atəşə tutuldu, Ermənionkond tərəfdən isə ermənilər toplardan atəş açırdı. Erməni hərbi hissələri sovet hakimiyyətini müdafiə bəhanəsi ilə azərbaycanlılara amansızcasına və qəddarcasına divan tuturdular.

Mart soyqırımı zamanı ermənilərin törətdikləri qanlı cinayətlərin qeyd olunduğu tarixi sənədlərdə göstərilir ki, yaxşı silahlanmış, təlim keçmiş erməni əsgərlər pulemyotların mühafizəsi ilə şəhərə hücum ediblər. Bu zaman ermənilər evlərə soxulur, sakinləri qırır, onları qılınca və xəncərlərlə doğram-doğram, süngürlə dəşik-dəşik edir, uşaqları yanan evin alovları içərisinə atır, üç-dörd günlük körpələri süngünün ucunda oynadırlar. Qırıl-qırıl əhəlinin əmlaklarını məhv edib, az-çox qiymətli olan şeyləri isə özləri ilə aparıblar. Sonralar qulaqlarını, burunlarını kəşmiş, qanlarını yirtmiş 57 nəfər qadın, qızın torpaq altına basdırılmış cəsdini aşkar edilməmişdir. Fövqəladə İstintaq Komissiyasının sənədlərində həmin hadisələrin şahidlərinin ifadələrinə əsasən, 1918-ci ilin martında təkcə Bakıda daşnakların bolşeviklər, menşeviklər və başqa partiyaların silahlı qatilləri ilə birgə 15 mindən çox günahsız müsəlman qətlə yetirdiyi göstərilmişdi. Ermənilərin dinc əhalini qətlə yetirmələri yalnız 36-cı Türkiyə polkunun donizçilərinin hədəflərindən sonra dayandırılmışdı. "Ərdəhan" və "Krasnovodsk" hərbi gəmiləri şəhərin şərq hissəsində yerləşən limana yaxınlaşaraq tələb etmişdilər ki, əgər ermənilər dinc əhalini öldürməkdən əl çəkməsələr, onlar da şəhərin ermənilərinin sızdığı ərazilərini toplardan atəşə tutacaqlar. Yalnız bundan sonra ermənilər məcbur olub atəşi və qırğınları dayandırdılar.

Xatırladaq ki, ermənilər Bakı quberniyasının müxtəlif bölgələrində, eləcə də Şamaxı, Quba, Xaçmaz, Lənkəran, Hacığabal, Salyan, Zəngəzur, Qarabağ, Naxçıvan və digər ərazilərdə azərbaycanlılara qarşı insanlığı yarasmayan vəhşiliklər törədiblər.

Təkcə 1918-ci ilin mart-aprel aylarında Şamaxıya hücum zamanı 58 kənddə təxminən 7 min azərbaycanlı amansızcasına qətlə yetirilmişdir. Öldürülənlərdən 1653-ü qadın və 965-i uşaq olmuşdur. Şamaxıda əhaliyə dəymiş maddi ziyanın ölçüsü orta hesabla bir milyard rubldan artıq idi.

200 illik bir tarix özində ermənilərin nə xarakterini dəyişdi, nə də niyyətləri. İmkan düşdükcə hər an öz mənfur niyyətlərini həyata keçirməkdən ötrü qan tökməkdən, xalqlar arasına nifaq salmaqdan çəkinmədilər. Nə xoş ki ermənilərin, onların havadarlarının bəd niyyətləri yara kimi ürəklərdə düyünlənib qaldı. Bu gün qüdrətli Azərbaycan dövləti öz torpaqlarına hakimdir. İllərdir "böyük Ermənistan" xülyası ilə yaşayan Hayastan isə olum-qalım dilemması ilə üz-üzədir. Buna tarixin ironiyası da demək olar.

**Elsən QƏNİYEV,
"Azərbaycan"**

REGIONLAR

Vətən Müharibəsi Qəhrəmanının xatirəsinə həsr edilən idman turniri keçirilmişdir

44 günlük savaşda şəhid olanlar arasında Ağstafanın Ağgöl kənd sakini, Vətən Müharibəsi Qəhrəmanı Azər Yusifli də var. Rayon sakinləri digər şəhidlər kimi, onun da xatirəsinə daim əziz tutur, adının əbədiləşdirilməsi üçün müxtəlif tədbirlər həyata keçirirlər.

Bu günlər Azərin vaxtilə təhsil aldığı və ölümündən sonra adı verilmiş Böyük Kəşik kənd orta məktəbində onun xatirəsinə

həsr olunmuş gülüş üzrə rayon birinciliyi keçirilmişdir. Rayon rəhbərliyinin, şəhidin atası Nazim Yusifovun, hüquq-mühafizə orqanları və ictimaiyyət nümayəndələrinin iştirak etdikləri idman yarışında ölkəmizin azadlığı və suverenliyi uğrunda canını fəda edən şəhidlərimizin xatirəsi birdəqiqətlik sükutla yad edilmişdir.

Açılış mərasimində Nazim Yusifov çıxış edərək xalqımızın ən böyük qürur yeri olan şəhidlərimizin xatirəsinə həsr olunan belə tədbirlərin əhəmiyyətini yüksək qiymətləndirmiş, eyni zamanda ölkəmizdə şəhid ailələrinə, müharibə iştirakçılarına göstərilən yüksək dövlət qayğıkeşliyindən danışmışdır.

82 yeniyyətə və gənc gülüşünin iştirak etdiyi və gərgin idman mübarizəsi şəraitində keçən yarışda yüksək yerləri tutan idmançılar Ağstafa Rayon Gənclər və İdman İdarəsinin, Ağstafa Təhsil Sektorunun müvafiq diplom və medalları ilə təltif olunmuşlar.

Yarışdan sonra iştirakçılar Ağgöl kənd qəbiristanlığına gələrək Vətən Müharibəsi Qəhrəmanı Azər Yusiflinin, eləcə də həmin qəbiristanlıqda dəfn olunan digər şəhidlərin məzarlarını ziyarət etmişlər.

Sabir ƏLİYEV,
"Azərbaycan"

Qeyri-neft sənayesi ünvanını dəyişir

Regionlardakı sənaye zonalarına maraq göstərən investorların sayı artır

Ölkəmizdə qeyri-neft sənayesinin inkişafı istiqamətində mühüm işlər görülür. İlk növbədə sənaye parklarının yaradılması üçün yerli və xarici investorlara münbit şərait yaradılır, sənaye zonalarında işləmək üçün sərmayədarlara müxtəlif güzəştlər edilir.

Bundan əlavə, sənaye zonalarında bütün infrastruktur da dövlət vəsaiti hesabına yaradılır. Yəni investorların ərazilərə su, işıq, qaz və yol çəkmək problemləri olmur. Bu o deməkdir ki, investorun iş görmək üçün çəkəcəyi xərclər yanbaşarı azalır. O, yalnız istehsal və xidmət sahəsinin tikilməsinə xərc çəkir. Dövlətin atdığı bu addımlar səmərəsiz qalmır. Sənaye zonalarına yerli sahibkarlarla yanaşı, dünyanın müxtəlif ölkələrindən çoxsaylı iş adamları da maraq göstərirlər.

Bütün bunlar ixracın strukturuna da təsirli olmuşdür. Belə ki, sənaye zonalarının inkişafı ixracın artmasına və idxalın azalmasına səbəb olur. Hər iki faktor isə ölkənin maliyyə dayanıqlılığını təmin edir, üstəlik, əhalinin məşğulluq perspektivlərini artırır.

İqtisadi Zonaların İnkişafı Agentliyi tərəfindən verilən son məlumata görə, Azərbaycanda fəaliyyət göstərən sənaye zonalarında ümumilikdə 8,8 milyard manatlıqdan çox məhsul istehsal edilib və həmin məhsulların 2,9 milyard manatlıq ixrac olunub. 2022-ci ildə isə sənaye zonalarının rezidentləri tərəfindən 2,9 milyard manat dəyərində məhsul satışı həyata keçirilib ki, onun da 1,1 milyard

manatlıq ixracın payına düşüb. 2021-ci ildə müqayisədə ötən il satış 22,7, ixrac 13 faiz artıb. Bu dövrdə sənaye zonalarının qeyri-neft sənayesi məhsulları istehsalında xüsusi çəkisi 16,7, ixracında 29,5 faiz təşkil edib. Sənaye zonalarında istehsal edilən məhsullar dünyanın 50-dən çox ölkəsinə ixrac olunub.

Məlumatda o da bildirilib ki, indiyədək sahibkarlar tərəfindən sənaye zonalarına 6,47 milyard manatdan çox investisiya yatırılıb, 10300-dən artıq daimi iş yeri yaradılıb. Mövcud layihələr üzrə növbəti mərhələdə sənaye zonalarına əlavə 460 milyon manat yaxın investisiyanın yatırılması və 4500-dən artıq yeni iş yeri yaradılması nəzərdə tutulur.

Qazanılan uğurları qeyri-neft sənayesində önəmli yer tutan Sumqayıt Kimya Sənaye Parkının rezidenti "Azertexnolayn" MMC-nin təmsilində də aydın görmək mümkündür. Bu müəssisə öz ixrac coğrafiyasını genişləndirir. Belə ki, şirkət ilk dəfə olaraq ABŞ-yə (Miçiqan ştatına) aqrotexnikalar üçün ehtiyat hissələr (yedək parça) ixrac edib. Həmin ölkəyə ilk mərhələdə 36,3 ton məhsul göndərilib.

Qeyd edək ki, "Azertexnolayn" Sumqayıt Kimya Sənaye Parkının rezidenti kimi 2013-cü ildə qeydiyyatla alınıb və park ərazisində müxtəlif diametrlə polad borular, yüksək təzyiqli davamlı hidrotexniki avadanlıqlar, xüsusi təyinatlı polietilen borular istehsal edir. Hazırda müəssisədə 60-dan çox çeşiddə məhsul istehsal olunur. Müəssisənin məhsulları daxili bazara satılmaqla yanaşı, dünyanın 20-dən çox ölkəsinə ixrac edilir.

Qeyri-neft sənayesinin inkişafında texnoparklarla yanaşı, sənaye məhəllələri də önəmli rol oynayır. Belə müəssisələrdə əsasən yerli tələbatı ödəmək üçün məhsul istehsal olunur. Bununla belə, həmin müəssisələrdə ixracçı ölkələrin məhsullarının istehsalı da həyata keçirilir. Hacıqabul Sənaye Məhəlləsinin rezidenti "Elberg"

MMC ilk dəfə olaraq Özbəkistana metal konstruksiya və tikinti materialları istehsalında istifadə olunan avadanlıqlar ixrac edəcək. İmzalanmış müqaviləyə əsasən, şirkət Özbəkistana 1,5 milyon dollar dəyərində məhsul göndərəcək. Bu Hacıqabul Sənaye Məhəlləsində həyata keçiriləcək ilk ixrac əməliyyatı olacaq. Şirkət Gür-

cüstan və Mərkəzi Asiya ölkələri ilə də ixracla bağlı danışıqlar aparır.

Məlumdur ki, hazırda işğaldan azad edilən ərazilərin potensialından səmərəli istifadə və doğma yurdlarına qayıdan insanların işlə təminatı vacib məsələlərdəndir. Bu tələbatı ödəmək üçün həmin ərazilərdə də yeni sənaye məhəllələrinin fəaliyyətə başlaması zəruri idi. Artıq Ağdam Sənaye Parkında işlər getdikcə sürətlənir. Parkda yeni qeydiyyatla alınmış rezidentlərin ümumi investisiya həcmi 36 milyon manata yaxın olan layihələrinin reallaşması nəticəsində 130-dan çox daimi iş yeri yaradılacaq. Rezident statusu almaq istəyən sahibkarların sayı isə artmaqda davam edir. Son vaxtlar Ağdam Sənaye Parkında daha 2 sahibkarlıq subyektinə rezidentlik statusu verilib və bununla rezidentlərin sayı 14-ə çatıb.

Yeni rezident - "Qarabağ Steel" MMC sənaye parkının 5 hektar ərazisində investisiya dəyəri 32,4 milyon manat olan boru və qutu profillərin istehsalı zavodunu inşa edəcək. 94 nəfərin daimi işlə təminatı üçün müəssisədə istehsal olunacaq məhsulların daxili bazarda satışı ilə yanaşı, xaricə ixracı da nəzərdə tutulur. Ağdam Sənaye Parkının digər yeni rezidenti - "Thermo Natural Azerbaijan" MMC isə alçı, eksteryer suvaq, dolğu və izolyasiya materiallarının istehsalı zavodunu tikəcək. Investisiya dəyəri 3,5 milyon manat olan və 37 nəfərin işlə təminatı üçün istehsal olunacaq məhsullar əsasən daxili bazarda tələbatının ödənilməsinə yönəldiləcək.

Rüstəm KAMAL,
"Azərbaycan"

Gəncədə YŞFP ilə bağlı müzakirələr aparılmışdır

Gəncənin Heydər Əliyev Mərkəzində Yaşıl Şəhər Fəaliyyət Planının (YŞFP) növbəti müzakirəsi aparılmışdır.

Müzakirələrdə Gəncə Şəhər İcra Hakimiyyəti başçısının birinci müavini, YŞFP layihəsinin şəhər üzrə koordinatoru Səməd Tomuyev, Gəncə Şəhər İcra Hakimiyyəti başçısının müavini Kamran Məhərrəmov, YŞFP-nin ölkə üzrə rəhbəri Yaşar Kərimov, Gəncə YŞFP üzrə layihə rəhbəri Katalina Qalqo, Gəncə YŞFP üzrə komanda rəhbəri

Jon Barber, ekspert qrupunun üzvləri və maraqlı tərəflər iştirak etmişlər.

Görüşdə S.Tomuyev çıxış edərək diqqətə çatdırmışdır ki, Prezident İlham Əliyevin tapşırığı ilə 2020-ci ildə Azərbaycanda ilk olaraq Gəncə şəhəri Avropa Yenidönüşmə və İnkişaf Bankının "Yaşıl şəhərlər" proqramına qoşulmuşdur. Bunu dövlət başçısının Gəncəyə xüsusi diqqəti kimi dəyərləndirən natiq qeyd etmişdir ki, "Yaşıl şəhərlər" proqramı çərçivəsində icra olunacaq layihə Gəncə şəhərinə ən

aktual ekoloji problemləri və iqlim dəyişikliyinə müəyyənləşdirməkdə kömək edəcək.

Sonra Jon Barber Yaşıl Şəhər Fəaliyyət Planının hazırlanması istiqamətində bu gündəki görülən işlər barədə məlumat vermiş, ilkin qiymətləndirmə hesabatını təqdim etmişdir. Ardınca təklif olunan strateji baxış və hədəflər, eyni zamanda fəaliyyətlər siyahısı nəzərdə keçirilmişdir.

Qeyd edək ki, nəzərdə tutulan Gəncə YŞFP strateji baxışı 15 illik bir zaman

manı əhatə edir. Bu dövr Gəncədə çirklənməmiş ərazilərin təmizlənməsi, ağıllı texnologiyalardan istifadə etməklə enerji səmərəliliyini artırmaq və ekoloji problemləri həll etməklə sənaye potensialını inkişaf etdirmək imkanı əldə olunacaq. Bundan başqa, YŞFP yaşıl ərazilərin salınmasına, yeni ictimai nəqliyyat şəbəkəsinin, içməli su və çirkli su xətləri infrastrukturunun yaradılmasına, həmçinin bərk məişət tullantılarının idarə edilməsi kimi ictimai xidmətlərin yaxşılaşdırılmasına töhfə verəcək.

Talış kənd sakinləri aktiv məşğulluq tədbirləri ilə əhatə olunurlar

İşğaldan azad olunmuş yurd yerlərimizə Böyük qayıdış proqramı üzrə görülmüş işlər çərçivəsində Tərtər rayonunun Talış kəndində də sakinlər aktiv məşğulluq tədbirləri ilə əhatə olunurlar.

İlkin mərhələdə kəndə köçürülən 20 ailənin hər biri ilə görüşlər keçirilərək, təhlillər aparılmaqla onlardan 20-dək şəxsin müxtəlif iş yerlərindəki vakansiyalar üzrə məşğulluq təminatı edilib. Həmçinin Talış kənd sakinlərinin özünüməşğulluq proqramına da cəlb edil-

məsi istiqamətində hazırlıq işləri aparılır. Eləcə də kənd sakinlərindən bir qisminin yeni peşələrə yiyələnmələri məqsədilə onlar üçün peşə hazırlığı kurslarının təşkili nəzərdə tutulub.

Həmin ərazilərdə fəaliyyət göstərən işgötürənlərə birgə "İşgötürənlə birgə işçilərin əməkhaqqının maliyyələşdirilməsi" proqramının icrası, bu proqram çərçivəsində də bir qrup kənd sakininin işlə təminatı həyata keçiriləcək.

Lazım QULİYEV,
"Azərbaycan"

Goranboyda yeni park salınır

Goranboyun yaşayış məntəqələrində tikinti, quruculuq və abadlıq işləri səngimir.

Xüsusiə rayon mərkəzindəki park, xiyaban və küçələrin abadlaşdırılması, yeni ağac və gül kollarının əkilməsi, gecə işıqlandırılmasının yenilənməsi əhali tərəfindən yüksək dəyərləndirilir.

Cari icrası nəzərdə tutulan işlər çərçivəsində artıq şəhərin bir çox küçəsində abadlıq və işıqlandırma işləri başa çatdırılmışdır. Ümumilikdə 19 küçədə abadlıq-quruculuq işləri həyata keçirilib.

miş, küçələrə yeni asfalt örtüyü döşənmiş, gecə işıqlandırılması təmin edilmişdir.

Hazırda Goranboy-Ağcakənd avtomobil yolunun üstündə müasir üslubda yeni park salınır. Bu günlər rayon rəhbərliyi yeni salınan parkda aparılan işlərlə tanış olmuş, görülməsi vacib işlərlə bağlı tapşırığı və tövsiyələrini vermişdir. Ərazidə yaşayan sakinlərlə keçirilən görüşdə onların arzu və təklifləri dinlənmişdir.

S.ƏLİYEV,
"Azərbaycan"

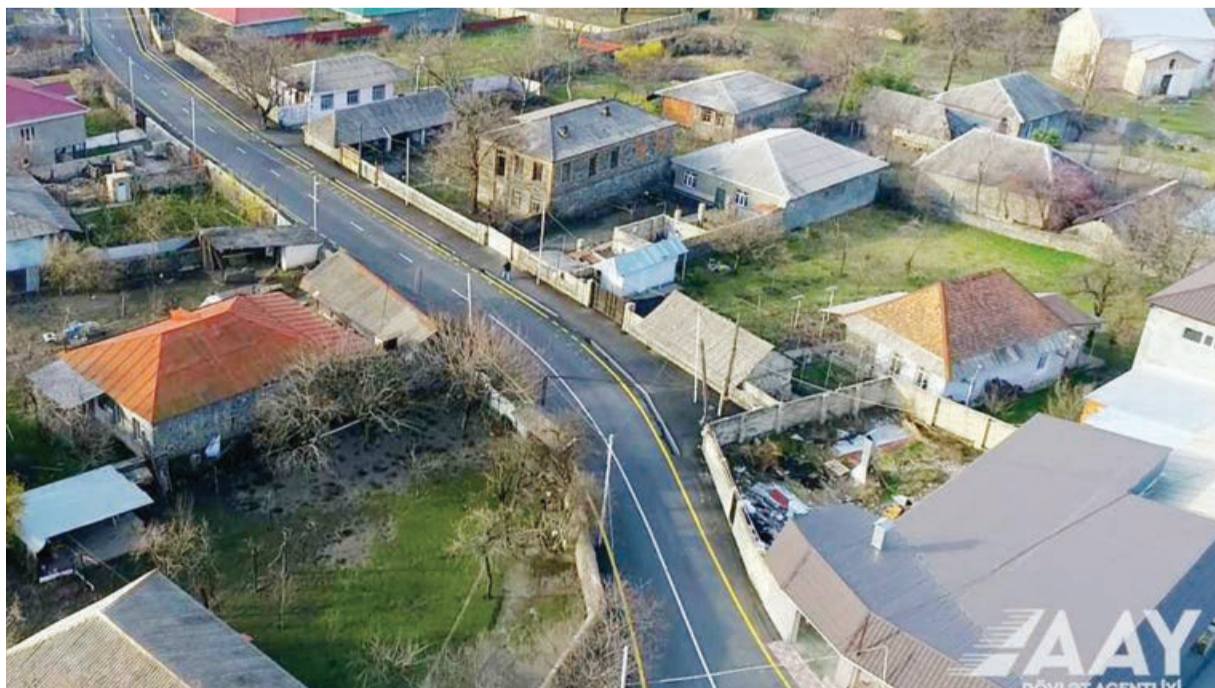
Fermerlər üçün əkin kalkulyatoru istifadəyə verilib

Kənd Təsərrüfatı Nazirliyinin tabeliyində Dövlət Toxum Fondu, Əkinçilik Elmi-Tədqiqat İnstitutunun tövsiyəsi ilə fermerlər üçün ilk dəfə olaraq əkin kalkulyatoru istifadəyə verilib.

Dövlət Toxum Fondunun sədri Sərxan Sərxanov bildirdi ki, kalkulyatorun istifadəyə verilməsində əsas məqsəd fermerləri əkin xərcləri və gəlirləri barədə daha ətraflı məlumatlandırmaqdır. Artıq fermerlər və aqar sahədə çalışanlar Dövlət Toxum Fondunun saytı üzərindən kalkulyatoru istifadə etməklə əkin sahələrinin rentabelliğini özləri müstəqil olaraq hesablaya bilərlər.

Əkin kalkulyatorundan istifadə üsulu isə çox sadədir. İstənilən şəxs kalkulyatora fəaliyyət göstərdiyi rayonu, toxumun sortunu və reproduksiyasını, həmçinin əkin sahəsinin daxil etməklə əldə edəcəyi məhsulun həcmi, əkinə çəkiləcək xərcləri və gəliri asanlıqla hesablaya bilər.

Hazırda payızlıq buğda və arpa bitkiləri üzrə əkin sahəsinə çəkiləcək xərcləri və gəlirləri kalkulyator üzərindən hesablamaq mümkündür. Növbəti mərhələlərdə tərəvəz və digər bitkilər üzrə əkin sahəsinə çəkiləcək xərcləri və gəlirləri kalkulyator vasitəsilə hesablamaq mümkün olacaq.

Qaxbaşın baş yolu yenidən qurulub

Azərbaycan Avtomobil Yolları Dövlət Agentliyi tərəfindən Qax rayonunun Qaxbaş kəndinin mərkəzi yolu olan İmam Mustafayev küçəsi əsaslı olaraq yenidən qurulub.

Küçə Qaxbaş kəndinin əsas yollarından biri olmaqla uzun müddət əsaslı şəkildə təmir olunmadan istismar edilirdi. Əsasən, çınqıl örtüklü və torpaq əsaslı olan yolda xüsusən payız-qış aylarında avtonəqliyyat vasitələrinin və vətəndaşların hərəkətində çətinliklər yaşanırdı. Dövlət başçısının sərəncamına uyğun olaraq aparılan yenidönüşmə işləri ilə bu problem aradan qaldırılıb.

"PAŞA Sığorta" Açıq Səhmdar Cəmiyyətinin 2022-ci il üzrə maliyyə hesabatları

"PAŞA Sığorta" Açıq Səhmdar Cəmiyyəti
31 dekabr 2022-ci il tarixə pul vəsaitlərinin hərəkəti haqqında hesabat

A. ƏMƏLİYYAT FƏALİYYƏTLƏRİNDƏN DAXLƏ OLAN PUL VƏSAİTLƏRİ:	2022	2021
Yığılım əməliyyatı sığortaya haqqın	148 541 000	204 621 000
Ödənilmiş sığortu haqqları, təkrarsığortadan payı	-20 829 000	-52 830 000
Umumi sığortu ödəmələri	-65 669 000	-65 020 000
Təkrarsığortalara ödənilmiş ödəmələr	2 247 000	460 000
Alınmış bəna və komissiyalar	721 000	240 000
Ödənilmiş bəna və komissiyalar	-2 955 000	-3 919 000
İqlər üzrə ödənilmiş xərclər	-17 697 000	-18 855 000
Ödənilmiş ümumi və ləvazim xərcləri	-12 690 000	-17 743 664
Alınmış subvensiya gəlirləri	800 000	2 024 000
İqlər Sığortası fəaliyyətlərində yerləşdirilmiş	0	0
Ünvanlısaitli maliyyə vasitələri	33 309 000	48 977 336
Ödənilmiş mənfəət vergisi	-7 415 000	-4 087 000
Ünvanlısaitli maliyyə vasitələri	25 894 000	44 890 336
R. İNVESTİSİYA FƏALİYYƏTLƏRİNDƏN DAXLƏ OLAN PUL VƏSAİTLƏRİNİN HƏRƏKƏTİ		
Alınmış fəzilət gəliri	10 407 000	12 360 000
Öymətli kəğızlərin alınması	-12 435 000	-63 421 000
Öymətli kəğızlərin satılması	21 784 000	31 599 000
Ödənilmiş və avadanlıq alınması	-453 000	-2 527 000
Ödənilmiş və avadanlıq satılması	0	0
Qeyri-maddi aktivlərin alınması	-553 000	-577 000
Qeyri-maddi aktivlərin satılması	0	0
Kredit təqdimatlarında yerləşdirilmiş məbləğlər	-29 492 000	-47 892 000
Kredit təqdimatlarında qəbul edilmiş məbləğlər	12 724 000	18 199 000
İnvestisiya fəaliyyətlərində daxil olan xalis vəsaitlər	1 782 000	-13 644 000
C. MALİYYƏ FƏALİYYƏTLƏRİNDƏN DAXLƏ OLAN PUL VƏSAİTLƏRİNİN HƏRƏKƏTİ		
Ödənilmiş öhdəliklər	-26 654 732	-24 634 343
Satış və yığılım əlaqələri (REP/OKRS/PO)	-4 867 000	-566 000
Qəbul edilmiş borclar	0	0
Maliyyə fəaliyyətlərində daxil olan xalis pul vəsaitləri	-31 521 732	-25 200 343
İqlər Sığortası və pul vəsaitlərinin dövriyyəsinə təqdimat məzmununu daşımalarının təsiri	79 000	-201 000
D. PUL VƏ PUL VƏSAİTLƏRİNDƏN XALIS ARTI/AZALMA	-3 924 732	5 844 993
PUL VƏ PUL VƏSAİTLƏRİ, ilin əvvəlində	10 260 000	6 335 268
PUL VƏ PUL VƏSAİTLƏRİ, ilin sonunda	6 335 268	12 180 262

"PAŞA Sığorta" Açıq Səhmdar Cəmiyyəti
31 dekabr 2022-ci il tarixə kapitalda dəyişikliklər haqqında hesabat

	Ödənilmiş nizamnamə kapitalı	Böhləklənmə mənfəət (dəyərlənmə zərər)	Cəmi kapital
31 dekabr 2015-ci il tarixində qəbul	50 000 000.00	20 810 724	70 810 724
Nizamnamə kapitalının artırılması yoxsulluğu			
Dövriyyə	-17 356 000	-17 356 000	
Hesabat dövriyyəsi	19 386 918	19 386 918	
Müqaviləyə əsasən kapital qorunulması			
31 dekabr 2016-cı il tarixində qəbul	50 000 000.00	22 841 642	72 841 642
Nizamnamə kapitalının artırılması yoxsulluğu			
Dövriyyə	-18 983 000	-18 983 000	
Hesabat dövriyyəsi	13 094 322	13 094 322	
Müqaviləyə əsasən kapital qorunulması			
31 dekabr 2017-ci il tarixində qəbul	50 000 000.00	16 152 964	66 152 964
Nizamnamə kapitalının artırılması yoxsulluğu			
Dövriyyə	-13 672 000	-13 672 000	
Hesabat dövriyyəsi	22 416 121	22 416 121	
Müqaviləyə əsasən kapital qorunulması			
31 dekabr 2018-ci il tarixində qəbul	50 000 000.00	24 997 085	74 997 085
Nizamnamə kapitalının artırılması yoxsulluğu			
Dövriyyə	-21 472 000	-21 472 000	
Hesabat dövriyyəsi	31 078 868	31 078 868	
Müqaviləyə əsasən kapital qorunulması			
31 dekabr 2019-cu il tarixində qəbul	50 000 000.00	34 603 953	84 603 953
Nizamnamə kapitalının artırılması yoxsulluğu			
Dövriyyə	-28 544 000	-28 544 000	
Hesabat dövriyyəsi	39 634 926	39 634 926	
Müqaviləyə əsasən kapital qorunulması			
31 dekabr 2020-ci il tarixində qəbul	50 000 000.00	26 854 880	76 854 880
Nizamnamə kapitalının artırılması yoxsulluğu			
Dövriyyə	-26 654 732	-26 654 732	
Hesabat dövriyyəsi	24 634 343	24 634 343	
Müqaviləyə əsasən kapital qorunulması			
31 dekabr 2021-ci il tarixində qəbul	50 000 000.00	24 634 491	74 634 491
Nizamnamə kapitalının artırılması yoxsulluğu			
Dövriyyə	-24 634 343	-24 634 343	
Hesabat dövriyyəsi	29 201 385	29 201 385	
Müqaviləyə əsasən kapital qorunulması			
31 dekabr 2022-ci il tarixində qəbul	50 000 000.00	29 201 385	79 201 385

"PAŞA Sığorta" Açıq Səhmdar Cəmiyyəti
31 dekabr 2022-ci il tarixdə tamamlanan il üzrə MƏNFƏƏT VƏ ZƏRƏR HAQQINDA HESABAT

Gəlirlər	Məbləğ
Ösas əməliyyat gəliri:	216 471 335
birbaşa sığorta üzrə sığortu haqları	206 158 123
təkrarsığorta üzrə təkrarsığortu haqları	7 488 398
sığorta ödəmələrində təkrarsığortacıların payı üzrə təkrarsığortaya verilmiş müqavilələr üzrə komission müddəlar üzrə	996 045
Xalis sığorta ehtiyatlarının dəyişməsi (müsbət və ya mənfi)	-19 565 930
İnvestisiya gəlirləri üzrə	12 754 231
Subroqasiya gəlirləri	2 023 796
Sair gəlirlər	531 000
CƏMI GƏLİRLƏR	212 214 432
Xərclər	
Ösas əməliyyat xərcləri:	131 387 439
sığorta ödəmələri və sığorta məbləğləri üzrə qaytarılan sığortu haqları üzrə	68 457 089
tənzimləmə xərcləri	2 211 180
tənzimləmə xərcləri	196 407
təkrarsığortaya verilmiş sığortu haqları üzrə qarşılıqlı təminatlı fonduna ayırmalar üzrə	60 058 275
sığorta fəaliyyəti üzrə sair xərclər	464 487
İşlərin aparılması xərcləri	42 483 544
Sair xərclər	11 788
CƏMI XƏRCLƏR	173 882 770
Maliyyə mənfəəti (zərər):	38 331 662
Mənfəət nizamnamə kapitalına yönəldilən hissəsi	0
Vergiləndirilən əvvəl mənfəət (zərər)	38 331 662
Mənfəət vergisi	9 130 276
Hesabat dövründə xalis mənfəət (zərər)	29 201 385

"PAŞA Sığorta" Açıq Səhmdar Cəmiyyəti
31 dekabr 2022-ci il tarixə mühasibat balansı

AKTİVLƏR	Hesabat dövrünün əvvəlinə	Hesabat dövrünün sonuna
I. UZUNMÜDDƏTLİ AKTİVLƏR		
Torpaq, tikili və avadanlıqlar	3 121 314	4 650 795
Torpaq, tikili və avadanlıqlarla bağlı məsrəflər	0	0
Dayınmaz əmlak investisiyalar	0	0
Qeyri-maddi aktivlər	1 160 851	1 306 680
Təxirə salınmış vergi aktivləri	0	0
Uzunmüddətli debitor borcları	0	0
Uzunmüddətli maliyyə aktivləri:	39 515 590	71 571 600
dövlət qiymətli kəğızlər	31 628 300	52 825 200
qeyri-dövlət qiymətli kəğızlər	7 887 200	18 746 400
sair maliyyə aktivləri	0	0
İstirak payı metodu ilə uçuca alınmış investisiyalar	23 869 039	23 869 039
Təsisi və ya səhmdarlarla hesablaşmalar	0	0
Sair aktivlər	0	0
Cəmi uzunmüddətli aktivlər	67 666 704	101 398 115
II. QISAMMÜDDƏTLİ AKTİVLƏR		
Ehtiyatlar	17 505	17 505
Debitor borcları:	22 642 885	26 421 844
birbaşa sığorta üzrə	17 823 034	23 038 294
təkrarsığorta əməliyyatları üzrə :	2 837 201	2 110 310
- təkrarsığortacı üzrə	257 011	133 794
- təkrarsığortalı üzrə	2 580 189	1 976 516
asılı təşkilatlar üzrə	0	0
büdcə üzrə	1 045 772	0
iddia təlabatları üzrə	0	0
işçi heyəti üzrə	0	0
sığortalılara verilən borclar üzrə	0	0
sair debitorlar	936 879	1 273 240
Pul vəsaitləri və onların ekvivalentləri:	52 245 267	65 580 262
kassa	3 056	0
hesablaşma hesabı	3 068 584	9 627 776
valyuta hesabı	3 263 628	2 552 486
depozit hesablar	45 910 000	53 400 000
sair pul vəsaitləri	0	0
Qisməddətli maliyyə aktivləri:	40 942 300	28 624 700
dövlət qiymətli kəğızlər	26 865 300	15 677 700
qeyri-dövlət qiymətli kəğızlər	10 676 000	2 746 000
sair maliyyə aktivləri	3 401 000	10 201 000
Sığorta ehtiyatlarında təkrarsığortacıların payı:	45 612 391	42 272 797
hayat sığortası sahəsi üzrə	0	0

qeyri-hayat sığortası sahəsi üzrə	45 612 391	42 272 797
Sair qisməddətli aktivlər:	6 771 802	4 077 557
gələcək hesab dövrlərinin xərcləri	0	0
verilmiş avanslar	6 669 694	4 075 032
təhsil hesabları	102 108	2 524
Sair aktivlər	2 929 206	6 427 298
Cəmi qisməddətli aktivlər	171 161 357	173 421 963
CƏMI AKTİVLƏR	238 828 062	274 820 078

KAPİTAL VƏ ÖHDƏLİKLƏR	Hesabat dövrünün əvvəlinə	Hesabat dövrünün sonuna
I. KAPİTAL		
Ödənilmiş nominal (nizamnamə) kapitalı	50 000 000	50 000 000
Emissiya gəliri	0	0
Gerilənmə kapital (səhmlər)	0	0
Kapital ehtiyatları:	893 808	62 266
yenidən qiymətləndirilmə üzrə ehtiyat	893 808	62 266
digər kapital ehtiyatları	0	0
Böhləklənmə mənfəəti (dəyərlənmə zərər)	24 634 492	29 201 533
Hesabat dövründə xalis mənfəət (zərər)	24 634 344	29 201 385
Mühasibat uçuca siyasətində dəyişikliklərə bağlı	0	0
Keçmiş illər üzrə böhləklənmə mənfəət	148	148
Elan edilmiş dividendlər	0	0
Cəmi kapital	75 528 300	79 263 799
II. UZUNMÜDDƏTLİ ÖHDƏLİKLƏR		
Sığorta ehtiyatları:	128 664 752	144 891 088
Hayat sığortası sahəsi üzrə :	0	0
Qeyri-hayat sığortası sahəsi üzrə:	128 664 752	144 891 088
Qarşılıqlı təminatlı fondu	1 100 360	1 250 249
Uzunmüddətli faiz xərcləri yaradan öhdəliklər	0	0
Uzunmüddətli məzənləndirilmiş öhdəliklər	0	0
Təxirəsalınmış vergi öhdəlikləri	0	0
Kredit borcları :		
əməliyyat ödənilməsi üzrə	0	0
büdcə üzrə	0	0
sosial sığorta və təminat üzrə	0	0
digər məcburi ödəmələr üzrə	0	0
asılı təşkilatlar üzrə	0	0
sair kreditörlər	0	0
Sair uzunmüddətli öhdəliklər:	0	0
gələcək hesab dövrünün gəlirləri	0	0
alınmış avanslar	0	0
Təkrarsığorta əməliyyatları üzrə öhdəliklər:	16 469 925	21 408 171
təkrarsığortacı üzrə	16 469 925	21 408 171
təkrarsığortalı üzrə	0	0
Təsisi və ya səhmdarlarla hesablaşmalar	0	0
Sair öhdəliklər	0	0
Cəmi uzunmüddətli öhdəliklər	146 235 037	167 549 509

III. QISAMMÜDDƏTLİ ÖHDƏLİKLƏR	Hesabat dövrünün əvvəlinə	Hesabat dövrünün sonuna
Qisməddətli faiz xərcləri yaradan öhdəliklər	502 119	0
Qisməddətli qiymətləndirilmiş öhdəliklər	6 867 073	10 220 297
Vergi və sair məcburi ödəmələr üzrə öhdəliklər	0	0
Kreditör borcları:	4 079 839	13 371 353
əməliyyat ödənilməsi üzrə	764 159	1 043 059
büdcə üzrə	0	5 130 811
sosial sığorta və təminat üzrə	464 198	573 093
digər məcburi ödəmələr üzrə	178 783	300 692
asılı təşkilatlar üzrə	0	0
sair kreditörlər	2 672 698	6 325 697
Sair qisməddətli öhdəliklər:	4 335 626	1 988 630
gələcək hesab dövrünün gəlirləri	0	0
alınmış avanslar	4 335 626	1 988 630
Təsisi və ya səhmdarlarla hesablaşmalar	0	0
Sair öhdəliklər	1 280 067	2 426 490
Cəmi qisməddətli öhdəliklər	17 664 724	28 006 770
CƏMI ÖHDƏLİKLƏR	163 299 762	195 556 278
CƏMI KAPİTAL VƏ ÖHDƏLİKLƏR	238 828 062	274 820 078

Qeyd : Ödənilmiş zəmanət verilmiş məbləğlərin cəmi*

Qeyri-hayat sığortası sahəsi üzrə	Hayat sığortası sahəsi üzrə
128 664 752	144 891 088

Bakı şəhəri, Nərimanov rayonu, Q. Dövlətbəyova küçəsi, 15
112 489 7186, 081 222 42 80
112 489 7190
112 489 7190
VƏƏX - 170214861

"Ekspert Finans Konsaltinq" MMC

MÜSTƏQİL AUDİTORUN RƏYİ
"PAŞA SİĞORTA" ASC-nin İdarə Heyətinin sədr
Cəbrəyeva Üliyyə Kərim qızının diqqətinə

Rəy
Biz "PAŞA SİĞORTA" ASC-nin 31 dekabr 2022-ci il tarixində əməliyyatı üzrə hesabatının və digər izahedici qeydlərinə əsasən müstəqil olaraq əldə edilmiş maliyyə hesabatlarının auditi aparmışıq. Hesab edirik ki, Cəmiyyətin qeyri-müvafiq maliyyə hesabatları bütün əhəmiyyətli aspektlərdə Azərbaycan Respublikasının qanunvericiliyinə uyğun olaraq hazırlanmışdır.

Rəy üçün əsaslar
Biz auditi Beynəlxalq audit standartlarına (BAS) uyğun aparmışıq. Bu standartlar üzrə bizim məsuliyyətlərimiz əlavə olaraq hesabatın "Maliyyə hesabatlarının auditi üçün auditorun məsuliyyəti" bölməsində təsvir edilmişdir. Biz maliyyə hesabatlarının auditi əldə etdik nəzərə ki, maliyyə hesabatları "Maliyyə hesabatları fəaliyyət izahatı"nda əldə edilmiş maliyyə hesabatlarının auditi əldə etdik nəzərə ki, maliyyə hesabatları bütün əhəmiyyətli aspektlərdə Azərbaycan Respublikasının qanunvericiliyinə uyğun olaraq hazırlanmışdır.

Ösas audit məsələləri
Ösas audit məsələləri bizim peşakar mühakiməmizə görə cari dövrün maliyyə hesabatlarının auditi əldə əhəmiyyətli təhriflərə səbəb ol

Forma № 1S Azərbaycan Respublikasının Məliyyə Nazirliyinə 5 dekabr 2008-ci il 1-125 №-li əmrilə təsdiq edilmişdir. SİĞORTACININ (TƏKRARSİĞORTACININ) VƏ HÜQUQİ ŞƏXS SİĞORTA BROKERİNİN MÜHASİBAT BALANSI (rəhbərlik və İBKK) Bakı Sığorta ASC Hesabat dövrü 2022 İllik

Request for Project Proposal: No. RFP/AZE/016/2023 The Office of the United Nations High Commissioner for Refugees in Baku, Azerbaijan invites you to submit project proposals on: SUPPORTING REFUGEES' AND ASYLUM-SEEKERS' TRAINING AND SELF-RELIANCE

"Azərbaycan Xəzər Dəniz Gəmiçiliyi" Qapalı Səhmdar Cəmiyyəti ASCO-nun struktur idarələrinə tələb olunan fərdi mühafizə vasitələrinin satın alınması məqsədilə müsabiqə elan edir

B İ L D İ R İ Ş Mərkəzi Bank üçün 19 litrlik qablaşdırılmış içməli dispenser suyunun satın alınması ilə bağlı keçirilmiş kotirovka sorğusu üzrə Sətnəlmələr komissiyasının 03 mart 2023-cü il tarixli qərarına əsasən "TEO" MMC qalib elan edilmişdir.

"İcbari Tibbi Sığorta üzrə Dövlət Agentliyi" publik hüquqi şəxs ümumprofilli müalicə müəssisələrinin fəaliyyətində istifadə olunan tibbi ləvazimatların satın alınması üzrə açıq tender elan edir

ALLAH RƏHMƏT ELƏSİN! Azərbaycan Hökuməti İttifaqları Konfederasiyasının sədri, Milli Məclisin deputatı Səttar Möhbəliyev və ƏHK-in kollektivi Milli Məclisin sabiq deputatı ƏRƏSTUN CAVADOVUN vəfatından kədərləndiklərini bildirir və mərhumun ailəsinə dərin hüznlə başsağlığı verir.

BAŞ REDAKTOR Bəxtiyar SADIQOV Əlaqə telefonları: Qəbul otağı - 539-68-71, Baş redaktor müavinləri - 538-86-86, Məsul katib - 539-43-23, Məsul katib müavinləri - 539-44-91, Parlament və siyasət şöbəsi - 539-84-41, İqtisadiyyat şöbəsi - 538-42-32, 538-35-55, Beynəlxalq həyat, idman və informasiya şöbəsi - 539-63-82, 432-37-68, Humanitar siyasət şöbəsi - 538-56-60, İctimai əlaqələr şöbəsi - 539-49-20, 538-31-11, Fotoilustrasiya şöbəsi - 538-84-73, Kompüter mərkəzi - 538-20-87, Mühəsibathiq - 539-59-33